CATEHISM CREŞTIN ORTODOX

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CATEHISM CREȘTIN ORTODOX

CATEHISM CREȘTIN ORTODOX

TIPĂRIT CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI — 1990

Textul prezentei ediții este revizuit și reprodus după **Catehism Creștin Ortodox**, ediția III-a, Arad 1957, de Dr. Andrei Magieru, Episcopul Aradului și Hunedoarei.

I
CREDINȚA CREȘTINĂ

CUVÎNT ÎNAINTE

Este grăitor faptul că acest Catehism se numără printre primele cărți de zidire duhovnicească puse la îndemîna credincioșilor ortodocși români, acum, cînd Bisericii noastre dreptmăritoare i se respectă fundamentalul ei drept la activitate misionar-pastorală.

Pînă nu demult se părea că Bisericii noastre îi mai rămăsese doar putința de a întreține conștiința sacramentală, liturgică a credincioșilor ei. Se pierduse însă din vedere un fapt esențial, și anume acela că pentru Ortodoxie credința a fost întotdeauna o realitate accesibilă, nemijlocit oricui, atît în viața liturgică a Bisericii, cît și în cea de rugăciune și meditație. Acestui adevăr i se datorește, de fapt, dăinuirea la noi, a tradiției ortodoxe autentice, în pofida tuturor încercărilor de desființare sau denigrare a ei de către cei ce nu i-au înțeles rosturile și valorile.

Dar, dacă pentru păstrarea și ocrotirea acestei „mirabile semințe" a trebuit să ne limităm uneori la dimensiunea liturgică a vieții bisericești, pentru rodirea ei avem trebuință, de-acum, și de alte mijloace. Acestui scop, de inițiere și întărire în credința ortodoxă, încearcă să-i răspundă și Catehismul de față, destinat credincioșilor Bisericii noastre.

Dacă în vremurile de prigoană, mai îndepărtate sau mai recente, Biserica i-a învățat pe credincioșii ei cum să asculte „tăcerea Cuvîntului", pentru a-L putea mărturisi mai presus de rostire, acum ea găsește moment prielnic în a recurge la puterea cuvîntului, pentru a-și forma fiii ca „oameni apostolici". Această atitudine decurge firesc dintr-o eclesiologie patristică opusă ideii de pasivitate sau de inerție a credincioșilor ortodocși. Deoarece Evanghelia se adresează deopotrivă tuturor, rugăciunea, postul, citirea Sfintei Scripturi, disciplina ascetică devin exigențe care se impun fiecărui fiu al Bisericii, în egală măsură.

I
CREDINȚA CREȘTINĂ

CUVÎNT ÎNAINTE

Este grăitor faptul că acest Catehism se numără printre primele cărți de zidire duhovnicească puse la îndemîna credincioșilor ortodocși români, acum, cînd Bisericii noastre dreptmăritoare i se respectă fundamentalul ei drept la activitate misionar-pastorală.

Pînă nu demult se părea că Bisericii noastre îi mai rămăsese doar putința de a întreține conștiința sacramentală, liturgică a credincioșilor ei. Se pierduse însă din vedere un fapt esențial, și anume acela că pentru Ortodoxie credința a fost întotdeauna o realitate accesibilă, nemijlocit oricui, atît în viața liturgică a Bisericii, cît și în cea de rugăciune și meditație. Acestui adevăr i se datorește, de fapt, dăinuirea la noi, a tradiției ortodoxe autentice, în pofida tuturor încercărilor de desființare sau denigrare a ei de către cei ce nu i-au înțeles rosturile și valorile.

Dar, dacă pentru păstrarea și ocrotirea acestei „mirabile semințe" a trebuit să ne limităm uneori la dimensiunea liturgică a vieții bisericești, pentru rodirea ei avem trebuință, de-acum, și de alte mijloace. Acestui scop, de inițiere și întărire în credința ortodoxă, încearcă să-i răspundă și Catehismul de față, destinat credincioșilor Bisericii noastre.

Dacă în vremurile de prigoană, mai îndepărtate sau mai recente, Biserica i-a învățat pe credincioșii ei cum să asculte „tăcerea Cuvîntului", pentru a-L putea mărturisi mai presus de rostire, acum ea găsește moment prielnic în a recurge la puterea cuvîntului, pentru a-și forma fiii ca „oameni apostolici". Această atitudine decurge firesc dintr-o eclesiologie patristică opusă ideii de pasivitate sau de inerție a credincioșilor ortodocși. Deoarece Evanghelia se adresează deopotrivă tuturor, rugăciunea, postul, citirea Sfintei Scripturi, disciplina ascetică devin exigențe care se impun fiecărui fiu al Bisericii, în egală măsură.

Îndatorire a noastră, a tuturor, cler și credincioși, de a cunoaște și a trăi adevăruirile evanghelice, este deosebit de presantă astăzi, avînd multiple implicații pe care nu ne putem îngădui să le neglijăm. De aceea, poate că este bine să ne reamintim că în predoslovia unui alt Catehism — Cartea carea să chiamă Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc —, apărut la 1645, prin osteneala vlădicăi Varlaam al Moldovei, se atrăgea luarea-aminte asupra importanței cu totul speciale a acestui gen de carte bisericească, prin cuvintele de adresare: „cătră creștinii din Ardeal și cătră celți creștini toți carii sînt pravoslavnici.... iubiți creștini și cu noi de un neam rumâni, pretutinderea tuturor, ce se află în părțile Ardealului și într-alte țări pretutinderea, ce sînteți cu noi într-o credință".

Nădăjduim deci că noua editare a acestui Catehism va împlini una din cerințele majore ale vieții noastre bisericești actuale, pe plan misionar și pastoral-duhovnicesc, aducînd un însemnat spor în cunoașterea și apărarea dreptei credințe, precum și în călăuzirea binecredincioșilor creștini pe „calea, adevărul și viața" în Hristos.

La praznicul Pogorîrii
Sfîntului Duh — 1990.

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Învierea Domnului

DESCOPERIREA DUMNEZEIASCĂ

Ce este Catehismul ?

Catehismul este cartea în care se cuprind pe scurt învățăturile religiei creștine ortodoxe.

Cîte părți are Catehismul ?

Catehismul are trei părți : I. *Credința* creștină II. *Cultul* creștin și III. *Viața* creștină. Credința ne lămurește învățătura, prin care se mîntuiește creștinul ; cultul ne dezvăluie puterile, mijloacele și slujbele prin care se atrage și se primește în suflet harul lui Dumnezeu cel curățitor, luminător, sfințitor și mîntuitor ; și viața creștință ne deprinde cu faptele cele bune prin care se desăvîrșește creștinul. Roadele credinței și ale cultului se arată în viața sau trăirea creștină.

Cu alte cuvinte cele trei părți ale Catehismului ne arată : *ce este mîntuirea* și care sînt cele trei cerințe și mijloace prin care se sfințește și se mîntuiește sufletul creștinului : *credința* dreaptă, *harul* dumnezeiesc și *faptele* cele bune.

Învățătura de temelie a religiei creștine și grija de căpetenie a creștinului este mîntuirea sufletului. Căci zis-a Domnul : „Ce ar folosi omul de ar dobîndi toată lumea, iar sufletul și l-ar pierde ? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său ?“ (Marcu 8, 36—37).

Ce este religia ?

Religia este iubirea și cinstirea lui Dumnezeu — comuniunea, legătura sfîntă și plină de iubire dintre Dumnezeu și om. După cum între părinți și copii este o legătură de iubire sfîntă, așa este și între Dumnezeu și oameni, **prin religie.**

De unde avem religia creștină ?

Religia creștină o avem dela Dumnezeu prin *descoperire.* Copilul nu ar avea iubire față de părinți, dacă n-ar simți mai întîi iubirea lor față de el. Așa și omul, n-ar avea legătură de iubire cu Dumnezeu, adică religie, dacă El nu i-ar fi descoperit-o.

Ce este descoperirea dumnezeiască ?

Descoperirea dumnezeiască, sau revelația, este *dezvăluirea* învățăturilor pe care a făcut-o Dumnezeu oamenilor. În ea Dumnezeu se face cunoscut oamenilor ; le arată care sînt însușirile sau desăvîrșirile Sale, voia Sa, poruncile Sale, lucrările Sale, legile Sale și planurile Sale.

Dacă Dumnezeu nu s-ar fi descoperit pe Sine și voința Sa, oamenii nu ar fi putut să-L cunoască niciodată, numai prin mintea și prin simțurile lor.

Prin cine a făcut Dumnezeu descoperirea ?

Dumnezeu a făcut descoperirea prin prooroci ca : Moise, David, Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniil, Miheia și alții, dar mai ales prin Domnul nostru Iisus Hristos, după cum scrie și Sf. Apostol Pavel : *„Dumnezeu în multe rînduri și în multe chipuri a grăit în vechime părinților noștri prin prooroci, iar în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit prin Fiul" (Evrei 1, 1—2).*

Așadar vestitorii descoperirii lui Dumnezeu sînt proorocii și mai presus de ei, Domnul nostru Iisus Hristos și Apostolii Săi.

Cum trebuie să primim descoperirea ?

Descoperirea se primește prin credință. *Credința* este primirea cu încredere și cu supunere a adevărurilor descoperite de Dumnezeu. Dacă noi primim și credem ceea ce ne spun oamenii, cu atît mai mult se cade să primim mărturia lui Dumnezeu. Sf. Apostol Pavel scrie că *„fără credință nu este cu putință a plăcea lui Dumnezeu"* (Evrei 11,6), iar Domnul Iisus Hristos a zis că *„cel ce nu va crede se va osîndi"* (Marcu 16, 16).

Unde se cuprinde descoperirea dumnezeiască ?

Descoperirea dumnezeiască se cuprinde în Sfînta Tradiție sau Predania și în Sfînta Scriptură sau Biblia. Acestea sînt cele două izvoare ale descoperirii lui Dumnezeu, care se păstrează în Sfînta Biserică.

SFÎNTA TRADIȚIE SAU PREDANIA

Ce înțelegem prin Sfînta Tradiție ?

Prin Sfînta Tradiție înțelegem învățăturile sau descoperirile dumnezeiești *nescrise,* care au trecut prin grai viu, din om în om și din neam în neam, de la strămoși la nepoți. Mai tîrziu ele au fost scrise de Sfinții Părinți și se păstrează neschimbate în cărțile Bisericii.

Ce însemnătate are Sfînta Tradiție ?

Sf. Tradiție are aceeași însemnătate ca și Sf. Scriptură, pentru că amîndouă cuprind descoperirea dumnezeiască. Însă, Sf. Tradiție este mai răspîndită decît Sf. Scriptură. Căci de la Adam pînă la Moise — care a scris cele dintîi cărți din Biblie — nu au fost cărți scrise.

Mîntuitorul Iisus Hristos nu a scris nimic, ci numai a predicat.

Nici Sfinții Apostoli nu au scris decît foarte puțin din ceea ce au predicat cu graiul. Ei au primit de la Domnul Hristos învățăturile sfinte *nescrise*, apoi abia unii dintre Apostoli au scris cîte ceva din învățăturile moștenite.

Ce spune Sf. Scriptură despre Sf. Tradiție ?

Sf. Scriptură spune despre Sf. Tradiție că trebuie ținută și crezută, cu toată sfințenia, ca și Biblia. Sf. Apostol Pavel scrie : *„Ceea ce ați învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut la mine, acestea să le faceți"* (Filipeni 4, 9). *„Fraților, stați bine și țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvînt fie prin scrisoarea noastră"* (II Tes. 2, 15).

Sf. Apostol și Evanghelist Ioan spune la sfîrșitul Evangheliei sale că multe din învățăturile și faptele Mîntuitorului au rămas nescrise și au fost păstrate numai prin Tradiție : *„Sînt încă și alte multe cîte a făcut Iisus, care de s-ar fi scris cîte una, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris"* (Ioan 21, 25).

Învățăturile și lucrurile descoperite de Mîntuitorul nostru, care nu se află în Sf. Scriptură, au fost cuprinse mai tîrziu în scrierile Sfinților Părinți, în hotărîrile Sinoadelor și în cărțile Bisericii.

SFÎNTA SCRIPTURĂ

Ce este Sfînta Scriptură ?

Sfînta Scriptură sau Biblia este cartea în care se află învățăturile cele sfinte pe care Dumnezeu le-a descoperit oamenilor ; este cea dintîi Tradiție *scrisă*. *Ea* se împarte în două părți : I. *Legea Veche* sau *Vechiul Testament* ce cuprinde învățăturile pe care Dumnezeu le-a dat oamenilor înainte de venirea în lume a Domnului nostru Iisus Hristos, și 2. *Legea Nouă* sau *Noul Testament în* care găsim învățăturile aduse în lume de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Vechiul Testament se împarte și el în mai multe cărți și anume : Cartea Facerii, Cartea Ieșirii, Leviticul, Numerii, Deuteronom — scrise de Moise —, Cartea lui Iisus Navi sau Iosua, Cartea Judecătorilor, Cartea Rut, Cărțile Regilor (4), Paralipomena (2), Ezdra, Neemia, II Ezdra, Estera, Cartea Iov, Psaltirea sau Cartea Psalmilor lui David, Proverbele lui Solomon, Eclesiastul, Cîntarea Cîntărilor, Cărțile profeților : Isaia, Ieremia, Plîngerile lui Ieremia, Iezechiel, Daniel și ale celor 12 prooroci mici : Osea, Ioil, Amos, Avdie, Iona, Miheia, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia și Maleahi, — Cartea lui Tobit, Cartea Iuditei, Cartea lui Baruh, Scrisoarea lui Ieremia, Cîntarea celor trei tineri, Cartea a treia a lui Ezdra, Înțelepciunea lui Solomon, Cartea înțelepciunii lui Iisus fiul lui Sirah, Istoria Susanei, Bel și balaurul, Cărțile Macabeilor (3) și Rugăciunea regelui Manase.

Cărțile Noului Testament sînt : Cele 4 Evanghelii, de la : Matei, Marcu, Luca și Ioan ; Faptele Apostolilor, cele 14 Epistole ale Sf. Apostol Pavel către : Romani, 2 către Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, 2 către Tesaloniceni, 2 către Timotei, Tit, Filimon și Evrei,

Epistola Sf. Apostol Iacov, 2 epistole ale Sf. Apostol Petru, 3 Epistole ale Sf. Apostol Ioan, Epistola Sf. Apostol Iuda și Apocalipsa (descoperirea) Sf. Apostol Ioan.

Fiecare carte se împarte în *capitole* și în *versete* sau *stihuri*. Cînd scriem de pildă Matei 10, 15, — căutăm în Sf. Evanghelie de la Matei capitolul 10, versetul 15. Uneori titlurile și capitolele cărților se scriu prescurtate. De pildă, se scrie Fapte 3, 15, — și atunci înțelegem cartea Faptelor Apostolilor cap. (capitolul) 3 v. (versetul) 15. Tot așa se mai prescurtează Epistolele Sf. Apostoli către Rom. (Romani), Gal. (Galateni), Efes. (Efeseni), Cor. (Corinteni), Tes. (Tesaloniceni), Apoc. (Apocalipsa), etc.

Cum s-a scris Sfînta Scriptură ?

Sfînta Scriptură s-a scris sub insuflarea lui Dumnezeu. Dumnezeu a luminat mintea sfinților Profeți și Apostoli ca să priceapă și i-a îndemnat să scrie descoperirea Lui. De aceea scrie Sf. Apostol Pavel : „*Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelepțirea întru dreptate, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit, bine pregătit pentru tot lucrul bun*“ (II Tim. 3, 16—17).

Cine păstrează Sf. Scriptură și cine poate învăța cele cuprinse în ea ?

Sfînta Scriptură este păstrată în Biserică și numai Biserica are dreptul să o explice (tîlcuiască). Fiecare creștin poate și e bine să o citească, dar nu și să o tîlcuiască, precum e scris : „Trebuie să știți că *nici o proorocie* (învățătură) *a Scripturii nu se tîlcuiește după bunul plac al fiecăruia*“ (II Petru 1, 20). „Oare toți sînt Apostoli ? Sau toți Prooroci ? Sau toți Învățători ?“ (I Cor. 12, 29).

În Sf. Scriptură sînt și părți grele de înțeles, după cum scrie și Sf. Petru despre Epistolele Sfîntului Apostol Pavel : „În ele sînt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care *cei neînvățați și neîntăriți le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare*“ (II Petru 3, 16). — De aceea la tîlcuirea Bibliei trebuie să ascultăm de Biserică, sub îndrumarea slujitorilor ei. Cine nu ascultă de Biserică rătăcește, așa cum rătăcesc toate sectele, cu Biblia în mînă. Căci zice Domnul nostru Iisus Hristos : „*Vă rătăciți neștiind Scripturile și puterea lui Dumnezeu*“ (Matei 22, 29).

Sfînta noastră Biserică prețuiește foarte mult Sfînta Scriptură. La toate slujbele se citesc părți din ea : Apostolul, Evanghelia, Paremiile, Psaltirea, ș.a. Cînd intrăm în sf. Biserică ne facem cruce, ne închinăm și sărutăm Sfînta Evanghelie, fiindcă ea închipuie pe însuși Domnul nostru Iisus Hristos de față, în Biserică.

SIMBOLUL CREDINȚEI

Ce este Simbolul Credinței ?

Simbolul Credinței este o scurtă mărturisire a credinței creștine, cuprinsă în Sf. Tradiție și în Sf. Scriptură. Se mai numește *Crez* sau *Credeu* (cred eu), pentru că arată ceea ce trebuie să creadă fiecare creștin ca să se mîntuiască.

Simbolul Credinței se împarte în 12 articole și este următorul :

1. Cred întru Unul Dumnezeu, *Tatăl* Atotțiitorul, făcătorul cerului și al pămîntului, văzutelor tuturor și nevăzutelor.

2. Și întru Unul Domn Iisus Hristos, *Fiul* lui Dumnezeu, Unul născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu ade-

vărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut ; Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut ;

3. Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri și S-a întrupat din Duhul Sfînt și din Maria Fecioara și S-a făcut om ;

4. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat ;

5. Și a înviat a treia zi, după Scripturi ;

6. Și S-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui ;

7. Și iarăși va să vie cu mărire să judece viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfîrșit.

8. Și întru *Duhul Sfînt*, Domnul de viață făcătorul care din Tatăl purcede ; Cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin prooroci.

9. Și într-una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică.

10. Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,

11. Aștept învierea morților

12. Și viața veacului ce va să fie. Amin.

PREASFÎNTA TREIME

Care este cea dintîi învățătură din Crez ?

Cea dintîi învățătură din Crez este cea despre Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, sau despre Preasfînta Treime. Ea se cuprinde în articolele 1, 2—7 și 8 din Crez, în care mărturisim :

Art. 1. *Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl...*

Art. 2. (Cred) *Și întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu . . .*

Art. 8. (Cred) *Și întru Duhul Sfînt... Cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit...*

Noi creștinii credem întru Unul Dumnezeu, Care, este Unul în ființă și întreit în persoane (ipostase) : Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt (Treimea).

De unde știm că Dumnezeu este unul în trei persoane ?

Întîi de la Bunavestire, cînd îngerul Gavriil aduce de la Dumnezeu *Tatăl* vestea ce bună că *Fiul* său se va naște din Fecioara Maria, prin mijlocirea *Sfîntului Duh* (Luca 1, 30—35).

A doua oară de la Botezul Domnului, cînd s-a arătat Preasfînta Treime : *Tatăl* a grăit din cer (către oameni) „Acesta este Fiul Meu cel iubit" ; *Fiul* era în apa Iordanului și *Duhul Sfînt* s-a arătat în chip de porumbel (Matei 3, 16—17). De aceea sărbătoarea Botezului Domnului se mai numește și Arătarea Sfintei Treimi (Teofania).

Apoi Domnul nostru Iisus Hristos, înainte de a Se înălța la cer, a trimis pe Sfinții Apostoli să vestească Evanghelia la toate neamurile și să boteze oamenii : *„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh"* (Matei 28, 19).

În Vechiul Testament se spune că Dumnezeu s-a arătat lui Avraam sub chipul a trei tineri, pe care el cînd i-a văzut a alergat înaintea lor și li s-a închinat zicînd : *„Doamne, dacă am aflat har în ochii tăi, nu trece cu vederea pe robul tău"* (Facere 19, 1—3).

Vede *trei,* dar se închină la *unul* și vorbește cu *unul.*

Cum se înțelege taina Preasfintei Treimi ?

Sfinții Părinți ca să ne facă să înțelegem, cel puțin în parte, taina Sfintei Treimi, s-au folosit de numeroase pilde și asemănări. Așa au zis ei : o cărămidă e

făcută din trei lucruri : pământ, apă și foc ; timpul (unul) are trei fețe : trecutul, prezentul și viitorul ; spațiul (unul) are trei dimensiuni : înălțimea, lungimea și lă-

Sfînta Treime

țimea ; corpul (unul) are trei părți : capul, trupul și membrele ; arborele (unul) are trei părți : rădăcinile, trunchiul și crengile ; trunchiul (unul) are trei laturi ; soarele (unul) are trei elemente : discul, căldura și razele ; sufletul (unul) are trei funcții : mintea, voința și simțirea, ș.a.

Așa e Dumnezeu, *unul* în ființă și întreit în persoane : Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt.

Rugăciuni către Preasfînta Treime

Preasfîntă Treime, miluiește-ne pe noi. Doamne, curățește păcatele noastre. Stăpîne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre pentru sfînt numele tău.

Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperămîntul meu este Duhul Sfînt, Treime Sfîntă, mărire Ție.

FACEREA LUMII

Pe lîngă învățătura despre Dumnezeu Tatăl, ce învățătură mai cuprinde articolul întîi din Simbolul Credinței?

Articolul întîi din Simbolul Credinței mai cuprinde și învățătura despre facerea lumii.

Dumnezeu este Creatorul lumii, *făcătorul cerului și al pămîntului, văzutelor tuturor și nevăzutelor.*

Prin lume înțelegem cerul și pămîntul, cu toate cele ce sînt în cer și pe pămînt.

Lumea se împarte în văzută și nevăzută. Lumea văzută este tot ceea ce cade sub simțuri. Lumea nevăzută o formează îngerii, sfinții și sufletele morților.

Îngerii sînt duhuri, ființe fără de trup, slujitoare lui Dumnezeu și oamenilor. Ei se împart în îngeri buni și îngeri răi. Îngerii buni fac voia lui Dumnezeu și îndeamnă pe oameni să facă totdeauna fapte bune. Îngerii răi, sau diavolii, la început au fost buni, dar mai apoi s-au răzvrătit din mîndrie împotriva lui Dumnezeu. Drept pedeapsă Dumnezeu i-a aruncat din cer, în iad.

Fiecare om are un înger păzitor. *Îngerii* oamenilor și ai copiilor *„în ceruri pururea văd fața Tatălui"* (Matei 18, 10). De aceea trebuie să-i cinstim, în același fel ca pe sfinți și să ne rugăm lor.

Rugăciune către îngerul păzitor

Sfinte înger, păzitorul vieții mele, roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul.

Cum a făcut Dumnezeu lumea văzută ?

Sf. Scriptură învață că *Dumnezeu* a făcut lumea *din nimic*, prin puterea cuvîntului și a voinței sale atotputernice. A zis : *Să fie !* — și s-au făcut toate pe rînd — în șase zile : În ziua întîi lumina, în ziua a doua cerul, în ziua a treia pămîntul cu pomii și plantele, în ziua a patra soarele cu luna și stelele, în ziua a cincea peștii mării și păsările cerului, în ziua a șasea animalele pămîntului și mai pe urmă omul.

Facerea lumii o descrie proorocul Moise în Cartea Facerii cu care începe Sf. Scriptură.

FACEREA OMULUI

Cum a făcut Dumnezeu pe om ?

Sf. Scriptură ne învață că Dumnezeu a făcut pe om *după chipul și asemănarea sa* (Facere 1, 26). A luat pămînt și a făcut un chip de om, apoi a suflat asupra lui și i-a dat viață, sufletul viu. Cel dintîi om s-a numit Adam (care se tîlcuiește de pămînt).

Apoi văzînd Dumnezeu că nu este bine să fie omul singur pe pămînt, a trimis un somn peste Adam și, pe cînd dormea el, a luat una din coastele lui și a făcut femeia. Cea dintîi femeie s-a numit Eva (care se tîlcuiește viață).

De aci învățăm că trupul omului este din pămînt și sufletul de la Dumnezeu. Cînd omul moare, trupul se întoarce în pămînt, din care a fost luat, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, care l-a dat (Eclesiast 12, 7).

Ce înțelegem prin „chipul și asemănarea lui Dumnezeu" în om?

Prin chipul și asemănarea lui Dumnezeu în om înțelegem sufletul nemuritor, înzestrat cu minte, judecată, simțire și voință liberă.

Omul, prin săvîrșirea neîntreruptă a binelui, putea ajunge să se asemene în sfințenie cu îngerii și cu Dumnezeu.

Dumnezeu a pus pe om să stăpînească pămîntul și lucrurile lui. De aceea a binecuvîntat Dumnezeu pe Adam și Eva și le-a zis: *„Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și stăpîniți-l"* (Facere 1, 28).

RAIUL

Unde și cum trăiau cei dintîi oameni?

Dumnezeu a așezat pe Adam și pe Eva în rai. Raiul era o grădină frumoasă, în care se aflau cîmpii mănoase și tot felul de pomi roditori, păsări cîntătoare, animale folositoare, rîuri curgătoare, flori binemirositoare, plante, bogății și bunuri îndestulătoare. Acesta era raiul pămîntesc, chip al raiului ceresc. Aici a așezat Dumnezeu pe oamenii cei dintîi, „în grădina Edenului, ca *să o lucreze și să o păzească*" (Facere 2, 15), și ca să le pună la încercare ascultarea, le-a poruncit ca din pomul cunoștinței binelui și a răului să nu mănînce.

Porunca spune așa: *„Din toți pomii grădinii vei mînca, dar din pomul cunoștinței binelui și a răului să nu mănînci, fiindcă în ziua cînd vei mînca din el, vei muri"* (Facere 2, 16—17).

În rai Adam și Eva au trăit fericiți și nevinovați. Mintea lor era luminată și ferită de greșeli, inima lor era curată de pofte rele, voința lor era aplecată numai

spre lucruri bune, trupul lor era deplin sănătos și ferit de orice boală sau durere.

După ce fel de legi trăia omul în rai ?

Legile sfinte, după care trăia și se conducea omul în rai erau următoarele :

1. *Legea muncii* cu mintea și cu brațele. Adam dă nume tuturor lucrurilor și ființelor, *lucrează grădina* raiului și o păzește (Facere 2, 15, 19—20).

2. *Legea stăpînirii* asupra naturii, a pămîntului, cu toate lucrurile și ființele lui, precum e scris : „Umpleți pămîntul și stăpîniți peste toate vietățile de pe pămînt" (Facere 1, 28).

3. *Legea creșterii,* a înaintării, a progresului și a culturii, care era de două feluri : întîia era *înmulțirea,* potrivit cuvintelor : „Creșteți și vă înmulțiți..." (Facere 1, 28) ; a doua era *desăvîrșirea* duhovnicească prin minte (puterea de a cugeta), prin limbă (puterea de a vorbi), prin virtute și cultură morală, căci altfel nu putea să-și asigure stăpînirea peste natură și peste vietățile pămîntului (Facere 1, 28—30 ; 2, 15, 19—20).

4. *Legea nevinovăției,* a curăției trupești și sufletești, că Adam și femeia lui, Eva, „erau goi amîndoi și nu se rușinau" (Facere 2, 26). Firea lor era ca a pruncilor, a mieilor și a porumbeilor.

5. *Legea libertății* de voință, că cei dintîi oameni aveau voie să mănînce din toți pomii raiului și din toate plantele lui, numai din pomul cunoștinței binelui și a răului să nu mănînce (Facere 1, 29—30 ; 2, 16—17).

6. *Legea ascultării* de Dumnezeu, *legea conștiinței* (Facere 3, 7—11), a *cunoașterii, a iubirii și cinstirii lui Dumnezeu (religia),* — ca urmare a facerii omului de Dumnezeu și a așezării lui de stăpîn peste tot pămîntul, supus poruncilor, muncii și ascultării de El.

PĂCATUL STRĂMOȘESC

Cît a ținut fericirea în rai ?

Fericirea și nevinovăția din rai au ținut numai atîta timp, cît Adam și Eva au ascultat de Dumnezeu și au ținut cu sfințenie legile și poruncile Lui, în care era cuprinsă voia Lui.

Cînd îndemnați de glasul viclean al diavolului, ce li s-a arătat în chip de șarpe, au călcat porunca lui Dumnezeu și au mîncat din pomul cel oprit — al cunoștinței binelui și al răului, — atunci Dumnezeu i-a blestemat, zicînd mai întîi șarpelui :

„Pentru că ai făcut aceasta, blestemat să fii tu între toate dobitoacele și între toate fiarele cîmpului, pe pîntece să te tîrăști și pulbere să mănînci, în toate zilele vieții tale. Dușmănie voi pune între tine și femeie, între sămînța ta și sămînța ei : aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei împunge călcîiul“. Apoi a zis femeii : *„Voi înmulți foarte suferințele sarcinii tale. Întru dureri vei naște fii și dorul tău va fi după bărbatul tău și el te va stăpîni“.* Iar lui Adam i-a zis : *„Pentru că ai ascultat de îndemnul femeii tale și ai mîncat din pomul din care ți-am poruncit : „Să nu mănînci din el“, — blestemat să fie pămîntul din pricina ta ! Cu trudă să te hrănești din el, în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă să-ți aducă și să mănînci buruienile cîmpului. Întru sudoarea feței tale să mănînci pîine, pînă cînd te vei întoarce în pămîntul din care ai fost luat. Căci pămînt ești și în pămînt te vei întoarce“* (Facere 3, 14—19).

Și i-a scos din raiul fericirii.

Așa a început răul în lume.

Cum se numește păcatul neascultării și care sînt urmările lui ?

Păcatul neascultării lui Adam și Eva se numește *păcatul strămoșesc*, pentru că a fost făcut de cei dintîi strămoși ai neamului omenesc. El s-a moștenit din tată în fiu și a trecut la toți oamenii. Cum se aseamănă copiii cu părinții și le moștenesc felurite însușiri bune și rele averea și datoriile, așa se moștenește și păcatul strămoșesc.

Despre moștenirea păcatului strămoșesc, Sf. Scriptură spune limpede, că „se pleacă sufletul omului cu deadinsul spre cele rele din tinerețele lui" (Facere 8, 20), și *„nu este om care să nu păcătuiască"* (I Cronici 6, 36), pentru că nu se poate „să iasă cineva curat din rîndul celor spurcați" (Iov 14, 4). Oricine se naște din femeie, „orice om este o făptură stricată", care „bea păcatul ca apa" (Iov 15, 14—16 ; 25, 4). *„Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut"* (Psalm 13, 1—3 ; 52, 2—4 ; Sirah 25, 23 ; Rom. 3, 10—12). Cine poate spune : „Sînt curat de păcat !" (Prov. 20, 9). *„Nu este om drept pe pămînt, care să facă binele și să nu păcătuiască"* (Eccles. 7, 20). Despre zămislirea și nașterea copiilor în păcate, profetul David mărturisește : *„Întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea"* (Psalm 50, 6). Sf. Apostol Pavel întărește din nou acest adevăr cînd spune limpede că păcatul și moartea au trecut la toți oamenii, prin Adam, *„în care toți au păcătuit"* (Rom. 5, 12). Prin urmare, toți moștenim păcatul strămoșesc, toți ne naștem *„rătăciți, chiar din pîntecele mamei"* (Psalm 57, 3—4).

Păcatul strămoșesc a avut în lume o mulțime de urmări rele. În urma păcătuirii, chipul lui Dumnezeu în om s-a întunecat, mintea și voința au slăbit, inima și-a pierdut nevinovăția, iar peste trup au venit tot felul de

boli, suferințe și moartea. Pînă acum pentru om, munca era o plăcere ; de acum înainte pămîntul numai „întru sudoarea frunții" dă omului pîinea cea de toate zilele ; animalele se sălbăticesc și nu-l mai recunosc de stăpîn și, ca pedeapsă, este scos din grădina raiului, — ca să nu guste din pomul vieții (Fac. 3, 22). Căci ar fi fost cea mai mare povară, cea mai chinuitoare suferință și cea mai mare nenorocire să fie omul nemuritor în stare de îmbătrînire și de păcat.

Cum a mîngîiat Dumnezeu pe Adam și Eva cînd i-a scos din rai ?

Dumnezeu este atotdrept, dar și atotbun. De aceea cînd a scos pe Adam și Eva din rai, i-a mîngîiat cu făgăduința că va trimite în lume un *Mîntuitor care va zdrobi capul șarpelui* (Facere 3, 15), adică puterea diavolului și a păcatului ; va împăca pe om cu Dumnezeu și-i va deschide din nou raiul pierdut prin păcătuire.

Acest Mîntuitor este Domnul nostru Iisus Hristos.

DUMNEZEU FIUL

Care este articolul al doilea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al doilea din Crez este : (Cred) *„Și întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii ; Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut ; Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut"*.

În acest articol se cuprinde învățătura despre Domnul nostru Iisus Hristos.

Cine este Domnul nostru Iisus Hristos ?

Domnul nostru Iisus Hristos este persoana a doua din Sf. Treime, *Fiul* lui Dumnezeu, născut din Tatăl, ca

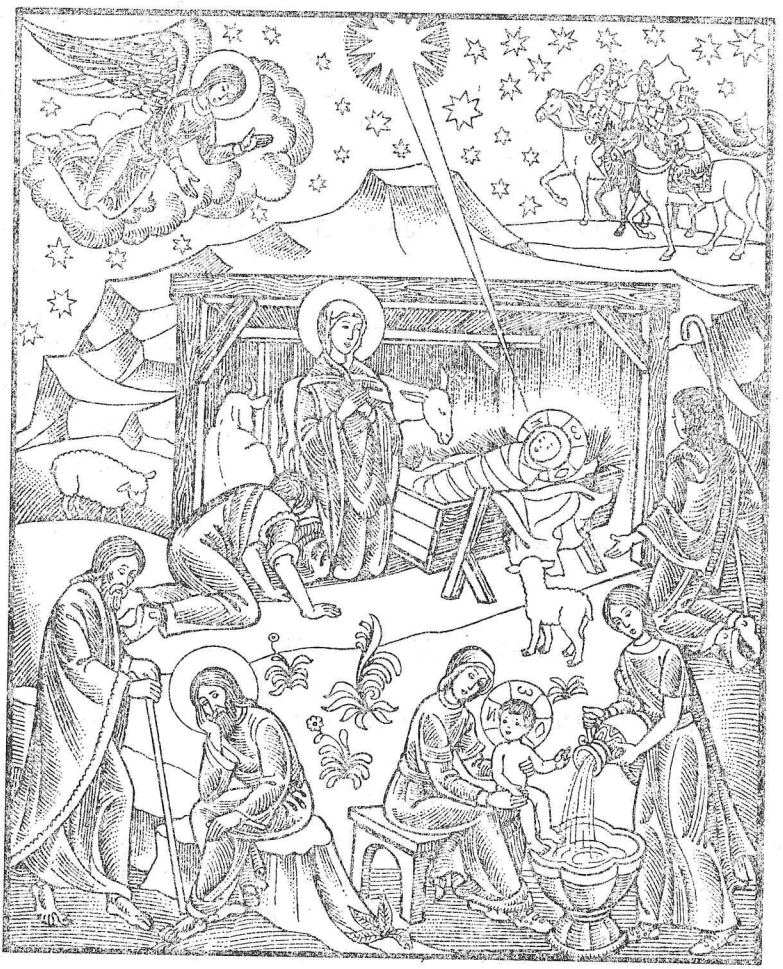

Nașterea Domnului

o lumină din altă lumină. Fiind născut din Dumnezeu mai înainte de toți vecii, El este *Dumnezeu* adevărat

din Dumnezeu adevărat, de aceeași ființă, viață, mărire și Dumnezeire ca și Tatăl, din Care s-a născut.

Domnul Iisus Hristos este și *om* desăvîrșit. Ca Dumnezeu s-a născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, iar ca om s-a născut din Fecioara Maria.

În Domnul Hristos firea dumnezeiască și firea omenească sînt unite, ca focul în fierul roșu.
este lumina electrică în firul electric.

Ce mărturii avem despre Dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos ?

Mărturiile sau dovezile despre Dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos le avem în Sf. Tradiție și în Sf. Scriptură, iar mai pe scurt în cuvintele Profeților și Apostolilor, precum și în mărturiile Sale despre Sine.

În Vechiul Testament, Proorocii au spus despre El lucruri minunate cu sute și mii de ani înainte de a se naște. Așa. a fost prezis că se va naște în Vitleem (Mihea 5, 1—2) și va crește în Nazaret (Matei 2, 23) ; că va intra în Ierusalim (Zaharia 9, 9), unde va fi vîndut și răstignit (Isaia 53), unde va învia și se va înălța la cer și unde la pogorîrea Duhului Sfînt se va întemeia cea dintîi biserică creștină. Profeții numesc pe Iisus Hristos : Preot (Psalm 109, 4), Prooroc (Deuteronom 18, 18), Păstor (Iezechiel 34, 23), Domnul (David în Psalmul 109, 1), Împăciuitor (Iacob la Facere 49, 10), Mesia, Hristos (Daniel 9, 24—26), Legiuitor născut înainte de veacuri (Mihea 5, 1), Domnul păcii, Fiul lui Dumnezeu, Fiu născut din Fecioară (Isaia 7, 14 ; 9, 6), Împărat și Dumnezeu (Isaia 8, 9—10 ; 9, 6), Care va zdrobi capul șarpelui (Facere 3, 15), Mîntuitor blînd (Zaharia 9, 9), Mielul lui Dumnezeu care va ridica păcatele lumii (Ioan Botezătorul la Ioan 1, 29).

În Noul Testament, Apostolii îl numesc Fiul omului, Fiul lui David, Iisus (care înseamnă Mîntuitorul), Hristos și Mesia (care înseamnă Unsul sau trimisul lui

Dumnezeu), Emanuel (Dumnezeu este cu noi), Arhiereu veșnic, Mijlocitor între oameni și Dumnezeu, Capul Bisericii, Învățătorul lumii, Domnul nostru, Mîntuitorul oamenilor, Fiul lui Dumnezeu.

Sf. Apostol Ioan îl numește „Cuvîntul" lui Dumnezeu și Dumnezeu care *„trup s-a făcut"* (Ioan 1, 1, 14) : „La început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și *Dumnezeu era Cuvîntul"*.

Sf. Apostol Pavel îl numește *„strălucirea măririi și chipul ființei lui Dumnezeu"* (Evrei 1, 3), „Dumnezeu binecuvîntat în veci" (Rom. 9, 5), că *„în El locuiește trupește toată deplinătatea Dumnezeirii"* (Col. 2, 9).

Sf. Apostol Natanael îi zice : *„Învățătorule, Tu ești Fiul lui Dumnezeu"* (Ioan 1, 49).

Sf. Apostol Petru îi spune : *„Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu"* (Matei 16, 16).

Sf. Apostol Toma îl numește *„Domnul meu și Dumnezeul meu"* (Ioan 20, 28).

Tot așa îl numesc și ceilalți Apostoli. Toate acestea sînt *nume care nu se dau oamenilor* și pe care nu le-a avut nimeni dintre oameni.

Dar și *Iisus Mîntuitorul spune despre Sine* lucruri și adevăruri minunate. Se numește : Păstorul cel bun (Ioan 10, 9), Pîinea vieții (Ioan 6, 35), Ușa mîntuirii (Ioan 10, 9), Calea, Adevărul, Viața și Învierea oamenilor (Ioan 14, 6 ; 11, 25). „Eu sînt lumina lumii — zice El — Cel ce vine după Mine nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții" (Ioan 8, 12). „Unul este Povățuitorul, Învățătorul vostru, Hristos" (Matei 23, 10 ; Ioan 13, 13). *„Eu și Tatăl una sîntem"* (Ioan 10, 30). *„Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl"* (Ioan 14, 9).

Tot nume și cuvinte pe care nimeni dintre oameni nu au îndrăznit să le ia sau să le spună despre sine.

Iisus Hristos are *nume, însușiri, desăvîrșiri* și *lucrări*, pe care numai Dumnezeu le poate avea și împlini.

El este pretutindeni de față : „Unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor" (Matei 18, 20). El este atotștiutor (știe că Petru se va lepăda de El, că Iuda Îl va vinde, că va fi răstignit și va învia). El e atotputernic în cer și pe pământ (Matei 28, 18) și veșnic : *„Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor"* (Matei 28, 20). În El sînt ascunse toate vistieriile înțelepciunii și ale cunoștinței (Coloseni 2, 3), precum și puterea de a face minuni și de a ierta păcatele (Matei 9, 3—8). Lui i se cuvine *cinste și închinare* (cult religios) întocmai ca lui Dumnezeu Tatăl : *„Toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl"* (Ioan 5, 23). *„În numele lui Iisus tot genunchiul să se plece...* și să mărturisească toată limba că Iisus Hristos este Domn întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filipeni 2, 10—11). „Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în El și el în Dumnezeu" (I Ioan 4, 14—15).

Dumnezeu Tatăl îl numește la botez și la schimbarea la față : *Fiul său cel iubit,* iar iudeii tocmai de aceea L-au răstignit, pentru că la întrebarea : Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu, le-a mărturisit în față, cu jurămînt, că este Fiul lui Dumnezeu : „Eu sînt" (Marcu 14, 62).

Din toate aceste mărturii ale Profeților, ale Apostolilor și ale Domnului Iisus Hristos se vede limpede că El este *Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat,* sau *Dumnezeu arătat în trup* (I Tim. 3, 16).

Rugăciuni către Dumnezeu Fiul

Unul născut Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu, Cela ce ești fără de moarte, și ai primit pentru mîntuirea noastră, a te întrupa din Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria. Care neschimbat Te-ai întrupat și răstignindu-Te Hristoase Dumnezeule, cu moartea

pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, mîntuiește-ne pe noi.

Nașterea Ta Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței. Că întru dînsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat, să se închine Ție soarelui dreptății și să Te cunoască pe Tine răsăritul cel de sus ; Doamne, mărire ție.

IISUS HRISTOS MÎNTUITORUL

Care-i articolul al treilea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al treilea din Crez este : „*Care* (Iisus Hristos) *pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri și S-a întrupat din Duhul Sfînt și din Maria Fecioara, și S-a făcut om*".

Iisus Hristos Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu S-a pogorît din ceruri și prin Duhul Sfînt luînd trup din Fecioara Maria, S-a făcut om, ca să mîntuiască oamenii din păcatul strămoșesc și din urmările lui rele. Cu alte cuvinte : să arate oamenilor *calea mîntuirii*, calea întoarcerii la Dumnezeu, în raiul fericirii pierdute prin neascultarea lui Adam. De aceea El se mai numește : Mîntuitorul lumii.

Cum și prin ce fel de lucrări ne-a arătat Domnul Iisus Hristos calea mîntuirii ?

Domnul Iisus Hristos ne-a arătat calea mîntuirii prin învățăturile Evangheliei, prin minunile sale dumnezeiești, prin patimile răstignirii, prin întemeierea Bisericii și prin așezarea Sfintelor Taine.

Prin viața și lucrarea Sa, Mîntuitorul împlinește o întreită slujire, misiune și demnitate, și anume :

Iisus Hristos Mîntuitorul

Misiunea de *Învățător sau Prooroc* (Matei 8, 19 ; 23, 8 ; Marcu 10, 35 ; Luca 7, 16 ; 24, 19 ; Ioan 3, 2 ; 6, 14 ; 7, 40 ; 9, 17 ; 13, 13—14 ; Deuteronom 18, 15—18 ; Fapte 3, 22 ; 7, 27) ;

Slujirea de *Preot* sau Arhiereu (Psalm 109, 4 ; Isaia 53 ; Evrei 4, 14—15 ; 5, 6 ; 6, 20 ; 7, 1—21 ; I Tim. 2, 5 ; I Ioan 2, 1—2 ; I Cor. 1, 18) și

Demnitatea de *Împărat*, Domn sau Stăpîn atotputernic în cer și pe pămînt (Matei 2, 2 ; 27, 37 ; 28, 18 ; Luca 1, 33 ; 19, 38 ; Ioan 1, 49 ; 12, 13 ; 18, 33, 37 ; Isaia 9, 5—6 ; 35 ; Matei 11, 2—6 ; 15, 31 ; Col. 2, 8—10 ; Efes. 1, 22 ; Evr. 1, 3 ; Apoc. 1, 5 ; 17, 14).

Ca Învățător ne-a luminat calea mîntuirii prin învățăturile Evangheliei.

Ca Preot ne-a deschis calea mîntuirii prin patimile răstignirii, prin sîngele Crucii, prin întemeierea Bisericii și prin așezarea Sfintelor Taine.

Ca Împărat ne-a arătat calea mîntuirii prin minunile pe care le-a săvîrșit (mai ales prin învierea Sa), prin puterea de a împlini făgăduințele pe care le-a făcut și prin conducerea Bisericii de-a lungul veacurilor pînă la sfîrșitul lumii.

Ce învățătură cuprinde Sf. Evanghelie ?

Sfînta *Evanghelie* ne învață că este un Dumnezeu în trei persoane : Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, care a făcut lumea din nimic.Toți oamenii sînt frați între ei, pentru că sînt fiii aceluiași Dumnezeu. Ca să se mîntuiască de rele și să fie fericiți trebuie să se roage, să trăiască în pace și în credință, să se ajute și să se iubească unii pe alții. Cea mai mare poruncă și cea mai frumoasă învățătură din Sfînta Evanghelie este : *„Să iubești pe Domnul Dumnezeu din tot sufletul, din tot cugetul și din toată inima, iar pe aproapele ca și pe tine însuți“* (Matei 22, 36—38).

De ce a pătimit Mîntuitorul ?

Prin *patimile* răstignirii de pe Golgota, Domnul nostru Iisus Hristos S-a dat pe Sine jertfă și a suferit moartea pe cruce, ca prin Trupul și Sîngele Său să șteargă blestemul și să împace pe oameni cu Dumnezeu. Prin răstignire și-a întărit învățăturile și S-a dat pe Sine oamenilor pildă de suferință, de iubire și îndelungă răbdare.

Ca toți oamenii din toate veacurile să poată urma calea mîntuirii și să se bucure de roadele răstignirii și ale Evangheliei, Mîntuitorul nostru și-a ales Apostolii, a întemeiat Biserica și a așezat în ea Sfintele Taine.

Ce ne arată minunile Mîntuitorului ?

Prin *minuni* Mîntuitorul Iisus Hristos și-a arătat puterea dumnezeiască. El a făcut multe minuni, dintre care au fost : minuni asupra naturii, tămăduiri și învieri din morți (fiica lui Iair, fiul din Nain și Lazăr din Betania). Cele mai mari minuni ale Domnului sînt cele pe care le-a făcut cu Sine însuși, cînd S-a schimbat la față, cînd după moarte S-a pogorît în iad, cînd a înviat și S-a arătat ucenicilor și cînd S-a înălțat la cer.

Rugăciune către Domnul Iisus Hristos

Cel ce în toată vremea și în tot ceasul, în cer și pe pămînt ești închinat și mărit, Hristoase Dumnezeule, îndelung răbdătorule, mult milostive și mult îndurate, Care pe cei drepți iubești și pe cei păcătoși miluiești, care pe toți chemi la mîntuire pentru făgăduința bunătăților ce vor să fie. Însuți Doamne, primește și rugăciunile noastre în ceasul acesta și îndreptează viața noastră spre poruncile tale. Sufletele noastre le sfințește, trupurile curățește, cugetele îndreptează, gîndurile curățește și ne mîntuiește pe noi de tot necazul celor rele, și al

durerii. Ocrotește-ne pe noi cu sfinții tăi îngeri, ca prin mijlocirea lor fiind păziți și povățuiți să ajungem la unirea credinței și la cunoașterea măririi Tale celei neapropiate, că bine ești cuvîntat în vecii vecilor. Amin.

MAICA DOMNULUI

Ce învățătură mai cuprinde articolul al treilea din Crez ?

Articolul al treilea din Crez mai cuprinde învățătura despre nașterea minunată a Domnului Hristos din Fecioara Maria : (Iisus Hristos) *„S-a pogorît din cer și S-a întrupat din Duhul Sfînt și din Maria Fecioara".*

Cum vestește Evanghelia întruparea Domnului ?

În vremea aceea a trimis Dumnezeu pe îngerul Gavriil în cetatea Nazaret, la Fecioara Maria și i-a zis : *„Bucură-te ceea ce ești plină de dar, Domnul este cu tine, binecuvîntată esti tu între femei".*

Maria s-a spăimîntat la aceste cuvinte, dar îngerul i-a răspuns : *„Nu te teme Marie, că ai aflat har la Dumnezeu. Tu vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi Fiul lui Dumnezeu, va mîntui poporul de păcate și împărăția Lui nu va avea sfîrșit".*

După aceste cuvinte Fecioara Maria a întrebat din nou pe înger : „Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat ?" Și răspunzînd îngerul i-a zis :

„Duhul Sfînt se va pogorî peste tine și puterea lui Dumnezeu te va umbri ; pentru aceasta și Sfîntul, care se va naște din tine, se va chema Fiul lui Dumnezeu. Că la Dumnezeu toate lucrurile sînt cu putință" (Luca 1, 27—37).

Asemenea a grăit îngerul și către bătrînul Iosif, cu care era logodită Fecioara Maria : *„Iosife, nu te teme a lua pe Maria, ...că ce s-a zămislit în ea din Duhul Sfînt este“* (Matei 1, 20).

Așa S-a întrupat, adică S-a făcut om, din Fecioara Maria Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Dumnezeu nu se putea naște ca om decît dintr-o fecioară preacurată, neîntinată de patimi trupești, iar Cel ce S-a născut dintr-o Fecioară preacurată nu era și nu putea fi decît Dumnezeu.

Ce nume se cuvine așadar Fecioarei Maria ?

Fiindcă Fecioara Maria a născut în chip mai presus de fire pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, care e Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, se numește *Născătoare de Dumnezue* sau *Maica Domnului.*

Care e mărirea ce se cuvine Născătoarei de Dumnezeu ?

Născătoarei de Dumnezeu se cuvine o mărire, cinstire și închinare mai presus decît a tuturor sfinților. Căci ea este *„mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii“*...

Despre cinstirea cuvenită Fecioarei Maria ne vorbește Sf. Evanghelie prin glasul îngerului Gavriil, al sfintei Elisabeta, prin mărturisirea unei femei din popor și prin însești cuvintele de rugăciune ale Născătoarei de Dumnezeu.

Îngerul Gavriil *s-a închinat* Fecioarei Maria și i-a zis : *„Bucură-te ceea ce ești plină de dar“* (Luca 1, 28—29).

Sf. Elisabeta, mama sfîntului Ioan Botezătorul, cînd a fost vizitată de Sfînta Fecioară, a zis către ea : *„Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu ?...“*

La cuvintele Elisabetei, Fecioara Maria a răspuns : *„Mărește suflete al meu pe Domnul și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei sale, că iată de acum mă vor*

Buna Vestire

ferici toate neamurile, că mi-a făcut mie mărire cel Puternic“ (Luca 1, 47—49).

O femeie din mulțime, ascultînd cuvintele minunate ale Domnului Iisus Hristos, a zis despre Maica Sa : *„Fericit este pîntecele care te-a purtat și pieptul care ai supt*“ (Luca 11, 27).

În cinstea Preacuratei Fecioare Maria, Biserica a rînduit mai multe rugăciuni, cîntări și sărbători.

Rugăciuni către Născătoarea de Dumnezeu

Cuvine-se cu adevărat, să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare

Maica Domnului cu Pruncul Iisus

decît Serafimii ; care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvîntul ai născut, pe tine cea întru adevăr Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te, ceea ce ești plină de dar, Marie, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău, că ai născut pe Mîntuitorul sufletelor noastre.

Prea Sfîntă Marie, Maica lui Dumnezeu, roagă-te pentru noi păcătoșii, acum și în ceasul morții noastre. Amin.

RĂSTIGNIREA DOMNULUI

Care este articolul al patrulea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al patrulea din Crez este : *„Și* (Iisus Hristos) *S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat, a pătimit și S-a îngropat.*

În acest articol se cuprinde învățătura despre patimile Domnului.

De ce a fost răstignit Mîntuitorul Iisus Hristos și ce trebuie să credem despre patimile Lui ?

Domnul Iisus Hristos a fost răstignit pentru mîntuirea oamenilor din robia păcatelor. Profetul Isaia ne spune că *„El a luat asupra-și bolile noastre și cu durerile noastre s-a împovărat... El a fost străpuns pentru păcatele noastre și a pătimit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră și prin ranele Lui noi toți ne-am vindecat“* (cap. 53, 4—5).

Sf. Ioan Botezătorul spune despre Domnul nostru Iisus Hristos că El este *„Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii“* (Ioan 1, 29) ; iar Sf. Apostol Pavel scrie că „Paștele nostru *Hristos pentru noi s-a jertfit“* (I Cor. 5, 7). El s-a făcut pentru noi *„înțelepciune de la Dumnezeu și îndreptare și sfințire și răscumpărare“* (I Cor. 1, 30).

Iisus Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu prin *Sîngele Crucii* (sîngele vărsat pe cruce, Col. 1, 20). — *Sîngele Lui ne curățește de orice păcat* (I Ioan 1, 7). *„Nu cu lucruri stricăcioase, cu argint sau cu aur ați fost răscumpărați, din viața voastră deșartă, pe care o aveați de la părinți, ci cu scumpul Sînge al lui Hristos, ca al*

unui miel nevinovat și neprihănit", — scrie Sf. Apostol Petru (I Petru 1, 18—19).

Însuși Mîntuitorul Hristos mărturisește despre Sine că *a venit să slujească și să-și dea sufletul preț de răscumpărare pentru mulți* (Matei 20, 28).

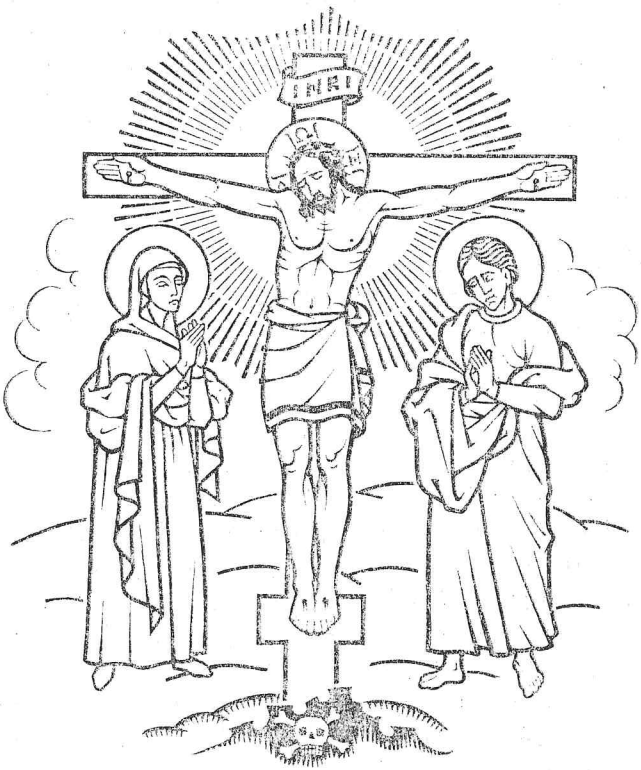

Răstignirea Domnului

Așadar noi credem că numai prin patimile Domnului putem fi mîntuiți din blestemul păcatului strămoșesc. Prin răstignire (jertfa de răscumpărare), Domnul Iisus Hristos a împlinit lucrarea Sa mîntuitoare de Mare Preot sau Arhiereu.

Cum ne facem noi creștinii părtași ai jertfei mîntuitoare de pe Golgota ?

Noi creștinii ne facem părtași ai jertfei de pe cruce prin Sfînta Împărtășanie (Cuminecătura), care este Trupul și Sîngele Domnului ce ni se dă spre iertarea păcatelor, sub chipul pîinii și al vinului. Căci zis-a Domnul : *„Luați mîncați, acesta este trupul Meu... Beți dintru acesta toți, acesta este sîngele Meu, al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor“* (Matei 26, 26—28).

Unde se săvîrșește Sfînta Jertfă ?

Sf. Jertfă se săvîrșește la Sf. Liturghie. De aceea Sf. Liturghie se mai numește și *„slujba împăcării“* cu Dumnezeu (II Cor. 5, 18).

Pentru ce cinstim Sfînta Cruce ?

Cinstim Sf. Cruce pentru că pe ea S-a răstignit Domnul Iisus Hristos și a sfințit-o cu Sîngele Său cel scump și sfînt. Sf. Apostol Pavel scrie că *„Sfînta Cruce este nebunie pentru cei ce pier, iar pentru noi cei ce ne mîntuim e puterea lui Dumnezeu“* (I Cor. 1, 18). Despre cei ce nu cred în Sfînta Cruce tot el spune că *sfîrșitul lor este pierzarea* (Filipeni 3, 18—19).

În Noul Testament (Marcu 10, 16 ; Luca 24, 50 ; Fapte 6, 6 ; 14, 23 ; I Tim. 2, 8 ; 4, 14), ca și în Vechiul Testament, *binecuvîntarea, sfințirea, iertarea și dezlegarea* se face prin semnul Crucii. Patriarhul Iacob binecuvintează pe fiii lui Iosif punîndu-și peste ei „brațele în cruce“ (Facere 48, 13—14). Proorocul Moise prin mîinile sale *așezate întins,* preînchipuia Crucea (Ieșire 17, 11—12). Șarpele de aramă ridicat în pustie pe lemn, ca să dea viață și iertare poporului răzvrătit și mușcat de șerpii păcatelor, preînchipuia și prevestea Crucea,

după cum însuși Mîntuitorul spune : „Precum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului", pe Cruce (Ioan 3, 14—15).

Crucea e jertfelnicul, altarul prin care am cîștigat prin Iisus Hristos mîntuirea (Luca 24, 26 ; Ioan 12, 32—33 ; 17, 1 ; Efes. 2, 16 ; Col. 1, 19—20 ; I Petru 2, 24), e *„semnul Fiului Omului"* (Matei 24, 30) și *„pecetea lui Dumnezeu"* pe fruntea aleșilor lui (Iezechiel 9, 4—6 ; Apoc. 7, 2—3 ; 9, 4). Crucea este așternutul picioarelor Domnului, precum e scris : „Lăudați pe Domnul Dumnezeul nostru și vă închiați la așternutul picioarelor Lui, că sfînt este" (Psalm 98, 5).

Crucea e arma de luptă și steagul de biruință a creștinilor dreptcredincioși. De aceea cinstim noi creștinii Sf. Cruce. Ea nu se cinstește numai în inimă, ci și în afară, că așa pretinde legea iubirii. Mama care-și iubește copiii nu ține închisă iubirea aceasta numai în inimă, ci o revarsă și o arată și în afară, prin îmbrățișare și sărutare.

Cum se face și ce înseamnă semnul Sfintei Cruci ?

Sf. Cruce se face în chipul următor : împreunăm și punem trei degete, întîi pe frunte și zicem : *În numele Tatălui,* coborîm mîna dreaptă în jos spre piept și zicem : *și al Fiului,* apoi o ducem pe umărul drept și de aci pe cel stîng zicînd : *și al Sfîntului Duh.* O încheiem prin cuvîntul : Amin.

Așa facem Sf. Cruce cînd începem o rugăciune și tot așa cînd o sfîrșim, cu deosebire că acum zicem : *Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh.*

Cele trei degete împreunate înseamnă că facem cruce în numele Preasfintei Treimi, iar cele două degete închise în palmă înseamnă cele două firi (dumnezeiască și omenească) ale Domnului Iisus Hristos.

Ridicarea mîinii la frunte înseamnă înălțarea minții și a inimii, în rugăciune, la Dumnezeu. Ducerea mîinii de la frunte la piept, înseamnă pogorîrea Mîntuitorului Iisus Hristos pe pămînt, iar de la dreapta la stînga înseamnă împăcarea omului cu Dumnezeu.

Rugăciuni către Mîntuitorul Iisus Hristos

Răscumpăra-Tu-ne-ai pe noi din blestemul legii cu scump sîngele Tău. Pe Cruce fiind răstignit și cu sulița împuns, nemurire ai izvorît oamenilor, Mîntuitorul nostru, mărire Ție.

Mîntuiește, Doamne, poporul tău și binecuvîntează moștenirea ta. Biruință dreptcredincioșilor creștini asupra celor potrivnici dăruiește și cu Crucea ta păzește pe poporul tău.

Crucii Tale ne închinăm, Stăpîne, și sfîntă învierea Ta, o lăudăm și o slăvim.

ÎNVIEREA DOMNULUI

Care sînt articolele al cincilea și al șaselea din Crez și ce învățătură cuprind ?

Articolul al cincilea și al șaselea din Crez sînt : „Și (Iisus Hristos) *a înviat a treia zi, după Scripturi* ; și S-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui".

În aceste articole se cuprinde învățătura despre învierea Domnului și înălțarea Lui la cer.

Prin învierea din morți și înălțarea la cer, Domnul nostru Iisus Hristos și-a desăvîrșit lucrarea Sa mîntuitoare de Împărat, Domn și Stăpîn atotputernic în cer și pe pămînt.

Ce spune Sf. Scriptură despre Învierea Domnului ?

Sf. Scriptură a Noului Testament ne spune că Domnul Iisus Hristos, înainte de a pătimi, a prezis de mai multe ori că va fi răstignit, dar a treia zi va învia.

Învierea Domnului

De teama aceasta iudeii au pus de pază la mormîntul Lui soldați. Totuși minunea s-a întîmplat. A treia zi după îngropare, îngerul a răsturnat piatra, mormîntul a fost aflat *gol* și vestea învierii s-a răspîndit ca *fulgerul*, deși iudeii au plătit pe soldați să mintă, adică să spună că Iisus Hristos Domnul nostru nu a înviat, ci a fost furat de Apostoli.

Cele mai însemnate locuri din Noul Testament în care se scrie despre învierea Domnului sînt : Matei cap. 28 ; Marcu 16, Luca 24 ; Ioan 20—21 ; Faptele Apostolilor în mai multe locuri ; I Corinteni cap. 15 și altele.

Ce au spus necredincioșii despre învierea Domnului ?

Necredincioșii au scornit despre învierea Domnului mai multe minciuni. Unii au spus că trupul Mîntuitorului Iisus Hristos nu a înviat, ci a fost furat. Minciuna însă n-a putut fi crezută, deoarece mormîntul a fost păzit de soldați. Apostolii au fugit și s-au ascuns de frica iudeilor ; nu s-au mai gîndit să fure trupul Domnului. Ce aveau ei să facă cu trupul unui mort ? De altă parte, giulgiul și mahrama care au învăluit trupul Domnului, rămase lîngă mormînt, arată limpede că nu poate să fie vorba de furt. Cine fură nu are nici grijă nici vreme să desfășure trupul și să împăture mahrama. Giulgiurile și mahrama (Ioan 20, 5—8), ca și Apostolii, sînt *mărturii* ale învierii.

Alții spun că Mîntuitorul a avut o moarte aparentă, dar și părerea aceasta este greșită, căci atunci cînd Iisus a fost împuns cu sulița în coastă, pe cruce, a ieșit *sînge și apă ;* dovadă că murise. Apoi El a fost înfășurat în giulgiul după obiceiul îngropării de atunci și așa a fost așezat în groapă, iar peste groapă s-a așezat o piatră mare ; așa încît Iisus nu o mai putea ridica. Toate acestea dovedesc că Mîntuitorul era mort, cînd a fost îngropat, sau dacă nu ar fi fost încă mort, trebuia să moară înăbușit sub greutatea pietrei, legat în înfășurături și scăldat în cele „ca la o sută de litre" de ulei, aduse de Nicodim (Ioan 19, 39—40).

Ce dovezi mai avem despre învierea Domnului ?

Alte dovezi despre învierea Domnului sînt arătările Lui după înviere. S-a arătat în case cu ușile încuiate, pe drum și în alte locuri. Dintre arătări cele mai însemnate

sînt : 1. Mai întîi S-a arătat în ziua învierii Mariei Magdalena, femeilor care se întorceau de la mormînt și apoi Apostolilor ; 2. Arătarea în călătorie și la cină cu Luca și Cleopa (Luca 24, 13—25) ; 3. Arătarea în mijlocul

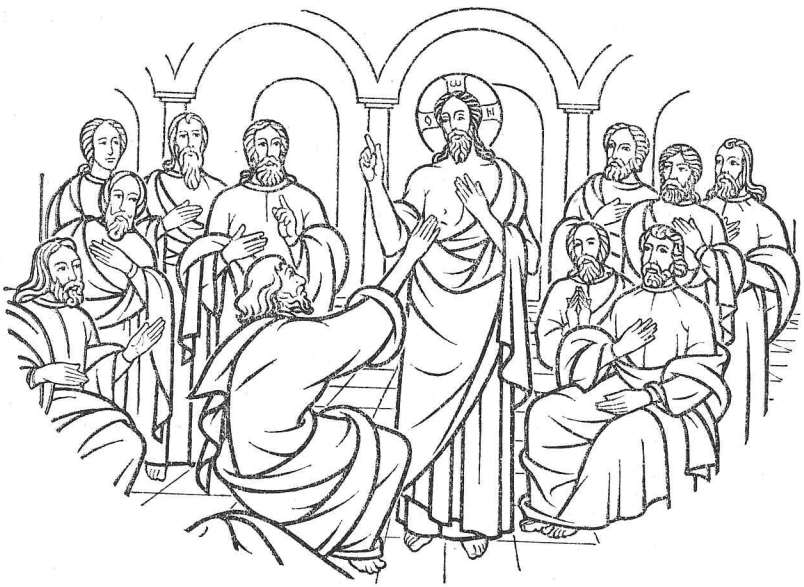

Arătarea Domnului în Duminica Tomii

Apostolilor, cînd mănîncă împreună cu ei și le spune : *„Vedeți mîinile și picioarele Mele, că Eu însumi sînt : pipăiți-mă și vedeți... Așa este scris* — în lege, în Psalmi și în prooroci, — *și așa se cădea să pătimească Hristos și a treia zi să învieze din morți"* (Luca 24, 36—48) ; 4. Arătarea a opta zi după înviere, cînd încredințează pe Toma necredinciosul despre înviere și-l face să mărturisească umilit : *„Domnul meu și Dumnezeul meu"* (Ioan 20, 28) ; 5. Arătarea pe malul lacului Tiberiada, cînd prînzește cu Apostolii și săvîrșește pescuirea minunată (Ioan 21, 1—13) ; 6. Arătarea cînd a fost văzut

de peste 500 de cedincioși (I Cor. 15, 6); 7. Cînd S-a înălțat la cer (Luca 24, 50—53); 8. Cînd S-a arătat Sfîntului Apostol Pavel în drum spre Damasc (I Cor. 15, 8).

Cu ce trup a înviat și S-a înălțat Domnul Iisus Hristos?

Domnul Hristos a înviat și S-a înălțat la cer cu același trup, cu care a fost răstignit și îngropat. Acest trup după înviere, preamărit și strălucitor, putea să se facă văzut și nevăzut, putea să intre prin ușile încuiate, să se lase pipăit și iarăși să dispară.

Cum se înțelege înălțarea Domnului la cer?

Înălțarea la cer se înțelege ca și înălțarea oricărui corp în aer, cu deosebire că Domnul Hristos, avînd trup preamărit (duhovnicesc) și fiind totodată și Dumnezeu atotputernic, nu avea nici o greutate care să-I împiedice înălțarea la cer.

Domnul Hristos s-a înălțat *cu trupul* la cer, căci cu Dumnezeirea era și este pretutindeni, și astfel ne-a arătat și nouă care e ținta ultimă a călătoriei noastre pe pămînt : *cerul.*

Rugăciune la învierea Domnului

Învierea lui Hristos văzînd, să ne închinăm sfîntului Domn Iisus, unuia celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim, că Tu ești Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfintei învierii lui Hristos. Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea ; totdeauna binecuvîntînd pe Domnul, lăudăm învierea Lui, că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat.

IISUS HRISTOS JUDECĂTORUL

Care este articolul al șaptelea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al șaptelea din Crez este : *„Și* (Iisus Hristos) *iarăși va să vie cu mărire să judece viii și morții, a căruia împărăție nu va avea sfîrșit".*

Iisus Hristos Judecătorul

În acest articol se cuprinde învățătura despre venirea a doua a Domnului Iisus Hristos și despre judecata din urmă.

Ce învață Noul Testament despre venirea a doua ?

După ce Domnul nostru Iisus Hristos S-a înălțat la cer, doi îngeri s-au arătat Sfinților Apostoli și le-au zis : „Bărbaților galileeni ce stați căutînd spre cer ? Acest

Iisus, care S-a înălțat de la voi la cer, așa va veni precum l-ați văzut mergînd la cer" (Fapte 1, 10—11).

La sfîrșitul veacurilor, Domnul Hristos iarăși se va pogorî din cer (I Tes. 4, 16), dar nu în umilință, cum S-a născut în peștera din Vitleem. Va veni în mărire dumnezeiască și se va arăta ca un fulger, ce strălucește de la răsărit pînă la apus, însoțit de îngerii săi, *„pe norii cerului cu putere și cu mărire multă*" (Matei 24, 30). Va veni să judece viii și morții (II Tim. 4, 1). Atunci nu va mai veni ca Mîntuitor, ci ca Judecător ; nu va mai fi El judecat, ci El va judeca oamenii și va răsplăti *fiecăruia după faptele sale* (Matei 16, 27).

Despre venirea a doua se scrie mai pe larg în Sf. Evanghelie de la Matei cap. 24—25 și în cartea Sf. Apostol Pavel către Tesaloniceni (I, cap. 4, 13—18 ; 5, 1—10 și II Tes. cap. 2).

Cînd va veni Fiul Omului ?

Despre ziua și ceasul cînd va veni Iisus Hristos să judece lumea nu știe nimeni, nici îngerii ; numai Dumnezeu știe (Matei 24, 36). Timpul venirii este ascuns, pentru ca toți oamenii să privegheze în rugăciune și să se pregătească prin fapte bune ; să aștepte ca slugile credincioase (Luca 12, 35—40) și cu candelele aprinse, ca cele cinci fecioare înțelepte (Matei 25, 1—10).

Care sînt semnele venirii a doua ?

Semnele venirii a doua, prezise de Mîntuitorul Iisus Hristos și de Sfinții Apostoli, sînt :

1. Predicarea Evangheliei la toate popoarele (Matei 24, 14), urmată de întoarcerea iudeilor la creștinism (Romani, 11, 25—26) ;

2. Arătarea proorocilor mincinoși și lepădarea multora de credință (vezi : Matei 24, 11—27 ; II Timotei 3, 1—13) ;

3. Înmulțirea nenorocirilor în lume ; se vor ridica neam peste neam, împărați peste împărați și copiii contra părinților ; vor fi războaie, cutremure, ciumă, foamete, semne pe pământ, în soare, în lună și în stele, și altele ;

4. Arătarea lui Antihrist, contrariul lui Hristos, omul păcatului, dușmanul neîmpăcat al lui Dumnezeu (vezi : II Tes. 2, 1—10), pe care Domnul Iisus Hristos „îl va nimici cu duhul gurii sale și-l va pierde cu arătarea venirii sale" (II Tes. 2, 8) ;

5. Arătarea pe cer a sfintei Cruci, semnul Fiului Omului (Matei 24, 30) și învierea morților (I Cor. 15).

Cînd toate aceste semne s-au împlinit, venirea a doua și judecata din urmă sînt aproape.

Cum se face Judecata de apoi ?

Judecata cea de apoi o descrie însuși Mîntuitorul Iisus Hristos, în următoarele cuvinte :

„Iar cînd va veni Fiul Omului întru slava sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va sta pe tronul măririi Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre și va pune oile de-a dreapta sa, iar caprele de-a stînga.

„Atunci va zice împăratul celor de-a dreapta : *Veniți* binecuvîntații Părintelui Meu și moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, căci am flămînzit și Mi-ați dat de am mîncat, am însetat și Mi-ați dat de băut, străin am fost și M-ați primit, gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav am fost și M-ați cercetat, în temniță am fost și ați venit la Mine.

„Atunci vor răspunde drepții zicînd : Doamne, cînd Te-am văzut flămînd și Te-am hrănit ? Sau însetat și Ți-am dat să bei ? Cînd Te-am văzut străin și Te-am primit ? Sau gol și Te-am îmbrăcat ? Și cînd Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine ?

„Și răspunzînd împăratul va zice : Amin, grăiesc vouă : Întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai mei mai mici, Mie mi-ați făcut".

„Atunci va zice și celor de-a stînga : *Duceți-vă* de la Mine blestemaților, în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui, căci am flămînzit și nu Mi-ați dat să mănînc, am însetat și nu Mi-ați dat să beau, străin am fost și nu M-ați primit, gol și nu M-ați îmbrăcat, bolnav și în temniță și nu M-ați cercetat".

„Atunci vor răspunde și ei zicînd : Doamne, cînd Te-am văzut flămînd, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit".

„Atunci le va răspunde : Amin, grăiesc vouă : Întrucît n-ați făcut unuia dintr-acești mai mici, nici Mie nu Mi-ați făcut".

„Și vor merge aceștia în osînda veșnică, iar drepții în viața veșnică" (Matei 25, 31—46).

Rugăciune

Fără de veste Judecătorul va veni și ale fiecăruia fapte se vor descoperi. Deci cu frica să strigăm în miezul nopții : Sfînt, Sfînt, Sfînt ești Dumnezeule ; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

DUMNEZEU DUHUL SFÎNT

Care este articolul al optulea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al optulea din Crez este : (Cred) *„Și întru Duhul Sfînt, Domnul de viață făcătorul care din Tatăl purcede ; Cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin prooroci".*

În acest articol de credință se cuprinde învățătura despre persoana a treia din Preasfînta Treime, adică despre Dumnezeu Duhul Sfînt ; despre purcederea Lui numai de la Tatăl mai înainte de toți vecii (Ioan 15, 26), despre închinarea, mărirea sau cultul ce i se cuvine *împreună* cu Tatăl și cu Fiul adică în aceeași măsură, ca lui Dumnezeu Tatăl și Fiul.

Duhul Sfînt este Dumnezeu, ca și Tatăl și Fiul, după cum a spus Sf. Apostol Petru, cînd a mustrat pe Anania și i-a zis : *„Pentru ce a umplut satana inima ta, ca să minți tu Duhului Sfînt ?... N-ai mințit oamenilor ci lui Dumnezeu“* (Fapte 5, 3—4).

Că Duhul Sfînt este una în Dumnezeire cu Tatăl și cu Fiul, se vede și din cuvintele Domnului Hristos cînd poruncește să ne botezăm : *„În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt“* (Matei 28, 19).

Duhul Sfînt *purcede* (își are viața) *din Tatăl și se trimite* (se dă prin Sfintele Taine) *în lume de către Fiul*, după cum a spus însuși Mîntuitorul : *„Iar cînd va veni Mîngîietorul, pe care îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede, acela va mărturisi pentru Mine“* (Ioan 15, 26).

Cuvintele din Crez de aci sînt luate din Evanghelie, că din altă parte nu avem de unde să știm că Fiul se naște din Tatăl și Duhul Sfînt purcede din Tatăl.

De ce spunem că Duhul este Sfînt ?

Spunem că Duhul este Sfînt pentru că el sfințește viața noastră prin cele *șapte Taine sfinte* și prin cele *șapte daruri* ale sale, care sînt : înțelepciunea, înțelegerea, sfatul, tăria(sau bărbăția în credință), cunoștința sau știința, cuviosia (pietatea, evlavia sau cucernicia) și frica de Dumnezeu (Isaia 11, 2).

Mai spunem despre Duhul Sfînt că este *Domnul de viață făcătorul* pentru că el este ocrotitorul vieții în

lume ; îi mai spunem *Mîngîietorul pentru că El mîngîie* pe om în durere și *Duhul adevărului* pentru că El ne ajută să cunoaștem adevărul dumnezeiesc.

De ce mărturisim că Duhul Sfînt a grăit prin prooroci ?

Mărturisim că Duhul Sfînt a grăit prin prooroci, pentru că proorocia este un dar al Duhului Sfînt (Romani 12, 6 ; I Cor. 12, 4—11 ; 13, 2).

Pogorîrea Duhului Sfînt

„Niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfînt“ (II Petru 1, 20—21).

Așadar cînd mărturisim că Duhul Sfînt *„a grăit prin prooroci“*, înțelegem că El i-a insuflat. El le-a luminat mintea să înțeleagă cele cerești, să vadă cele vii-

toare, să le vestească oamenilor, cum au fost profețiile privitoare la viața și învățătura Domnului Iisus Hristos, la istoria Bisericii și la sfîrșitul veacurilor.

Cum s-a arătat Duhul Sfînt ?

Duhul Sfînt s-a arătat în chip de porumbel (la Botezul Domnului), în chip de limbi de foc (la Rusalii) și în chip de lumină (la Schimbarea la față și la Învierea Domnului).

Duhul Sfînt se arată și astăzi în roadele Sale care sînt : dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, binefacerea, credința, blîndețea și cumpătarea (Galateni 5, 22). „*Ca fii ai luminii să umblați,* scrie Sf. Apostol Pavel, *căci roada Duhului este în toată bunătatea, dreptatea și adevărul*“ (Efeseni 5, 9).

Rugăciune către Dumnezeu Duhul Sfînt

Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul adevărului, care pretutindenea ești și toate le plinești, — vistierul bunătăților și dătătorule de viață, — vino și te sălășluiește întru noi, — și ne curățește pe noi de toată întinăciunea, — și mîntuiește, Bunule, sufletele noastre.

SFÎNTA BISERICĂ

Care este articolul al nouălea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al nouălea din Crez este :

(Cred) „*Și într-una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică*“.

În acest articol se cuprinde învățătura ortodoxă despre sfînta Biserică și însușirile ei.

Ce este Biserica ?

Biserica este obștea oamenilor creștini, care cred în Domnul Iisus Hristos, mărturisesc învățăturile Lui și se împărtășesc din harul Tainelor rînduite de El. Cum s-a mîntuit Noe și fiii săi în corabie de apele potopului, așa se mîntuiesc oamenii în corabia Bisericii de potopul păcatelor. Ea a fost întemeiată de Mîntuitorul Iisus Hristos.

Biserica învață pe oameni cuvîntul adevărului, îi sfințește prin Sfintele Taine și-i conduce pe calea mîntuirii prin dumnezeiești slujiri săvîrșite de preoți. Ea este *mama* noastră duhovnicească (Gal. 4, 26). De aceea Sf. Ciprian scrie : *„Nu poate avea pe Dumnezeu de Tată, cine nu are Biserica de mamă"*.

Cum se mai numește Biserica în Noul Testament ?

Biserica în Noul Testament se mai numește *„trupul lui Hristos"*, *„stîlpul și temelia adevărului"* și *„casa lui Dumnezeu"*. Biserica se numește *trupul* cel tainic al Domnului Iisus Hristos (Efes. 1, 22—23 ; Col. 1, 24), pentru că este ca și El : vie, sfîntă, luptătoare și veșnică, *„nici porțile iadului nu o vor birui"* (Matei 16, 18).

Biserica se mai numește *„stîlpul și temelia adevărului"* (I Timotei 3, 15), căci ea ne conduce prin viață ca stîlpul de foc al israelitenilor prin pustie și ne învață adevărurile descoperirii lui Dumnezeu.

Clădirea Bisericii este numită *„casa lui Dumnezeu"* (Matei 12, 4 ; 21, 13 ; Luca 19, 46 ; Ioan 2, 16 ; 14, 2 ; I Tim. 3, 15 ș.a.), pentru că e locaș de rugăciune închinat lui Dumnezeu și sfințit prin Duhul Sfînt.

Cine conduce Biserica ?

În chip nevăzut Biserica o conduce Mîntuitorul Hristos, care e capul ei (Efes. 1, 22 ; Col. 1, 18), iar în chip văzut Biserica este condusă de episcopi și preoți (Fapte 20, 28 ; Iacob 5, 14), care sînt urmașii sfinților Apostoli.

Cine face parte din Biserică ?

Din Biserică fac parte toți creștinii botezați vii și morți. Chiar și cei păcătoși, căci *„într-o casă mare nu sînt numai vase de aur și argint, ci și de lemn și de pămînt, și unele sînt spre cinste, iar altele spre necinste“* (II Tim. 2, 20). Păcătoșii sînt membrii cei bolnavi ai Bisericii, „neghina“ de care vorbește Mîntuitorul (Matei 13, 24—42).

Membrii vii ai Bisericii sînt toți creștinii care alcătuiesc Biserica văzută de pe pămînt, ascultătoare și luptătoare. Morții încă fac parte din Biserică, dar locuința lor este în cer ; de aceea Biserica lor se numește biruitoare (triumfătoare), cerească, împărăția măririi, sau Ierusalimul cel ceresc (Evrei 12, 22—24).

Din Biserică nu mai fac parte *ereticii* și *sectarii*, adică toți cei ce învață credințe greșite și nu se supun conducătorilor și învățătorilor Bisericii. Despre aceștia Sf. Apostol Pavel scrie : *„De omul eretic, după întîia și a doua povățuire, ferește-te, știind că s-a abătut unul ca acesta și păcătuiește, fiind singur de sine osîndit“* (Tit 3, 10—11).

Nu mai fac parte din Biserică *schismaticii* (răzvrătiții) și frații care nu ascultă de Biserică. Unii ca aceștia trebuie mustrați, întîi între patru ochi, apoi între două-trei mărturii, a treia oară în fața Bisericii, și dacă nu ascultă nici de Biserică, sînt scoși din sînul ei, ca niște păgîni (Matei 18, 15—17).

Toți aceștia se vor osîndi, căci scrie Sf. Apostol Pavel : *„De va strica cineva casa lui Dumnezeu, îl va strica pe acela Dumnezeu, căci locașul lui Dumnezeu este sfînt"* (I Cor. 3, 17).

De ce spunem în Crez că Biserica este una, sfîntă, sobornicească și apostolească ?

Biserica este *una* pentru că unul este și capul ei, Iisus Hristos, una este învățătura ei, una este împărăția lui Dumnezeu și una este ținta ei : mîntuirea. Domnul Hristos s-a rugat ca *„toți să fie una"* (Ioan 17, 21), o turmă și un păstor (Ioan 10, 16), iar pe cei ce dezbină biserica îi numește *„furi și tîlhari"* (Ioan 10, 8 ; Fapte 20, 29—30).

Biserica este *sfîntă,* pentru că sfînt este întemeietorul ei care a sfințit-o cu sîngele Lui (Efes. 5, 25—27) și sfînt este și scopul ei ; în ea se săvîrșesc Sfintele Taine, care sfințesc pe toți credincioșii și se predică cuvîntul lui Dumnezeu care sfințește pe om (Ioan 17, 17—19).

Biserica este *sfîntă,* pentru că sfînt este Întemeiearе menirea să dăinuiască pînă la sfîrșitul veacurilor, să se întindă peste tot pămîntul, la „toate neamurile", adică în ea sînt chemați să intre toți oamenii (Matei 28, 19). Ea este condusă de soborul (adunarea) episcopilor, după hotărîrile soboarelor (sinoadelor) ecumenice (din toată Biserica).

Biserica este *apostolească* pentru că ea a fost răspîndită în lume de Sfinții Apostoli și se conduce după rînduielile Sfinților Apostoli, primite de la Domnul Iisus Hristos. De aceea spune Sf. Apostol Pavel că Biserica e „zidită pe *temelia* Apostolilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Mîntuitorul Iisus Hristos" (Efeseni 2, 20).

Pe lîngă aceste numiri, Biserica noastră se mai numește și *„ortodoxă"*, pentru că e dreptcredincioasă și

păstrează neschimbate învățăturile Domnului Hristos și ale Sfinților Apostoli, adică ține *credința dreaptă*, așa cum a fost de la început, cînd Biserica a fost una, sfîntă, sobornicească și apostolească.

Care sînt poruncile Bisericii ?

Poruncile Bisericii sînt nouă :

1. A ne ruga lui Dumnezeu și a asculta dumnezeieștile slujbe în toată Duminica și sărbătoarea.

2. A ține posturile de peste an : postul Nașterii Domnului, postul Paștilor, postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, postul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu, Miercurile și Vinerile de peste an, Înălțarea sfintei Cruci, Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, ajunul Crăciunului și ajunul Bobotezei.

3. A cinsti fețele bisericești (preoții), slujitorii lui Dumnezeu și ai mîntuirii noastre.

4. A ne mărturisi păcatele și a ne împărtăși în sfintele posturi.

5. A ne ruga pentru conducătorii și mai marii noștri (ierarhii Bisericii și conducătorii Țării).

6. A păzi posturile și rugăciunile rînduite de ierarhul (Episcopul) nostru.

7. A nu citi cărțile eretice și imorale.

8. A nu înstrăina lucrurile bisericești.

9. A nu face nunți și petreceri în vremea posturilor.

Ce cere Sf. Biserică de la fiii ei ?

Sfînta Biserică cere de la fiii sau membrii ei să-i țină cu sfințenie poruncile, să ia parte cu evlavie la dumnezeieștile ei slujbe, să se ferească de amăgirile ereticilor și să aducă și pe alții la credința ei dreaptă și mîntuitoare.

Tropare de umilință pe care le zicem cînd intrăm în Sf. Biserică :

Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi, că nepricepîndu-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem ție, ca unui Stăpîn, noi păcătoșii robii tăi : miluiește-ne pe noi.

Mărire . . . *Doamne, miluiește-ne pe noi, că întru tine am nădăjduit. Nu te mînia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre. Ci caută și acum ca un milostiv și ne mîntuiește pe noi de vrăjmașii noștri. Că tu ești Dumnezeul nostru și noi sîntem poporul tău, toți lucrul mîinilor tale și numele tău chemăm.*

Și acum . . . *Ușa milostivirii deschide-o nouă, binecuvîntată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine. Ci să ne mîntuim prin tine din nevoi, că tu ești mîntuirea neamului creștinesc.*

SFINTELE TAINE

Care este articolul al zecelea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al zecelea din Crez este :

„Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor".

În acest articol se cuprinde învățătura despre Taina Sfîntului Botez.

Ce este Taina ?

Taina este o lucrare sau o slujbă sfîntă, așezată de Domnul Iisus Hristos, în Biserică, prin care se împărtășește credincioșilor în chip văzut harul lui Dumnezeu cel nevăzut.

Ce este harul ?

Harul (darul sau grația dumnezeiască) este lumina și puterea Duhului Sfînt, pe care Dumnezeu o varsă în sufletul creștinului prin Sfintele Taine, ca să poată dobîndi sfințirea și mîntuirea. *„Prin har sînteți mîntuiți"* scrie Sf. Apostol Pavel (Efeseni 2, 5).

Oamenii își împrumută unii altora puterea și înțelepciunea. Se ajută unii pe alții și astfel din slabi ajung tari, puternici. Cu atît mai mult ne ajută Dumnezeu, ne împrumută puterea și lumina Sa prin sfîntul har.

Ceea ce este lumina și căldura soarelui pentru viața lumii, ploaia pentru roadele pămîntului, altoiul nobil pentru pomul sălbatic aceea este puterea harului sau darul lui Dumnezeu pentru viața credincioșilor : îi ajută să se curățească de păcate și să se sfințească prin Duhul Sfînt.

Care sînt Sfintele Taine ale Bisericii noastre ?

Tainele sfinte ale Bisericii noastre sînt șapte :

1. Botezul, 2. Mirul, 3. Pocăința, 4. Cuminecătura, 5. Preoția, 6. Nunta și 7. Maslul.

Ce este Botezul ?

Botezul este Taina sfîntă în care omul se spală de păcate prin întreita cufundare în apă sfințită și prin rostirea de către preot a cuvintelor : *„Botează-se robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Sfîntului Duh, amin, acum și pururea și în vecii vecilor, amin"*. În sfîntul Botez omul primește harul iertării păcatelor, atît al păcatului strămoșesc, cît și a tuturor păcatelor făcute înainte de Botez. De aceea el se mai numește a doua naștere sau re-naștere.

Domnul Iisus Hristos a așezat Sf. Taină a Botezului atunci, cînd înainte de înălțarea la cer a zis Sfinților

Apostoli : *„Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt"* (Matei 28, 19 ; Marcu 16, 16).

Este tot una Botezul Domnului cu Taina Sf. Botez ?

Nu ! Pentru că Domnul Iisus Hristos nu S-a botezat în Iordan pentru a se curăți de păcate. El S-a botezat cu botezul lui Ioan, care era un *botez cu apă* — fără putere curățitoare de păcate ; nu era *botezul cu Duhul Sfînt și cu foc* (Matei 3, 11—15), care a fost rînduit de Mîntuitorul spre iertarea păcatelor noastre (Ioan 3, 5 ; Fapte 2, 38—39 ; 22, 16 ; Gal. 3, 27 ; Col. 2, 12—13 ; I Petru 3, 21).

Dacă Domnul Hristos s-a botezat la 30 de ani asta nu înseamnă că oamenii trebuie să se boteze la 30 de ani, deoarece : 1. El nu S-a botezat pentru iertarea păcatelor, — căci *era fără de păcate* (Ioan 8, 46) ; 2. Botezul, cufundarea și ieșirea Lui din apă închipuie moartea, îngroparea și învierea Lui (Romani 6, 3—11).

Ce este ungerea cu Sfîntul Mir ?

Despre Taina Sfîntului Mir scrie Sf. Apostol Pavel cu Sfîntul Mir este lucrarea sfîntă prin care cel botezat se unge cu Sfîntul Mir la toate organele simțurilor : la frunte, gură, ochi, urechi, piept, mîini și picioare pentru a se pecetlui și întări cu darurile Duhului Sfînt și a se pune în slujba lui Dumnezeu.

Despre Taina Sfîntului Mir scrie sf. Apostol Pavel că *„ați fost pecetluiți cu Duhul Sfînt"* (Efes. 1, 13) și *„aveți ungere de la Cel Sfînt"* (Ioan 2, 20—27). „Cel *ce ne întărește* pe noi împreună cu voi în Hristos și *ne-a uns pe noi*, este Dumnezeu, *care ne-a și pecetluit* pe noi și *ne-a dat arvuna Duhului* în inimile noastre" (II Cor. 1, 21—22).

Orice legitimație sau scrisoare oficială numai atunci are valoare, după ce i se pune sigiliul. Așa și cel botezat, numai atunci se numără în rîndul creștinilor, după ce este botezat cu apă sfințită și pecetluit cu Sfîntul Mir. De aceea zice preotul cînd unge : „Pecetea darului Duhului Sfînt, amin".

SFÎNTA TAINĂ A POCĂINȚEI

Ce este Pocăința ?

Pocăința este Taina sfîntă prin care omul creștin își spovedește preotului-duhovnic păcatele făcute după Botez și dobîndește iertarea lor de la Dumnezeu. Fiindcă Pocăința are de scop îndreptarea și împăcarea păcătoșilor cu Dumnezeu, ea se mai numește întoarcerea de la o viață păcătoasă la o viață sfîntă, trăită după Evanghelie.

Cînd a fost așezată Taina Pocăinței ?

Pocăința a fost așezată ca Taină sfîntă de Domnul Iisus Hristos, cînd a dat Sfinților Apostoli puterea de a ierta păcatele. „Să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt să ierte păcatele" (Matei 9, 7) și puterea aceasta a dat-o Apostolilor (Luca 9, 1—2), în ziua învierii : „Pace vouă ! *Precum M-a trimis pe Mine Tatăl și Eu vă trimit pe voi*". Și a zis lor : *„Oricîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer și oricîte veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer"* (Matei 18, 18). Și iarăși : *„Luați Duh Sfînt : cărora veți ierta păcatele, se vor ierta și cărora le veți ține, vor fi ținute"* (Ioan 20, 22—23).

De ce este de folos Pocăința ?

Pocăința este de folos pentru că : 1. Este poruncită de Mîntuitorul Iisus Hristos, care a zis : *„Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie"* (Marcu 1, 15) ; 2. Spală sufletele de apăsarea păcatelor. Cine păcătuiește poartă în

Sfînta Taină a Spovedaniei

suflet greutatea și mustrarea greșelilor. Cînd se pocăiește, greutatea se ușurează, mustrarea încetează și păcatul se șterge. Regele David, cîtă vreme și-a ascuns păcatul în suflet, i se mistuiau oasele și seca vlaga trupului, atît de mult îl mustra. După ce l-a mărturisit, a primit iertarea și descărcarea sufletului de greutatea care-l apăsa (Psalm 31, 5—6).

Ce se cere de la cel ce se spovedește ?

De la cel ce spovedește se cere : 1. *Căință* adîncă și părere de rău pentru păcatele făcute ; 2. *Mărturisirea* tuturor păcatelor în fața preotului duhovnic, despre care scrie Sf. Apostol Ioan : *„Dacă ne mărturisim păcatele, El* (Dumnezeu) *este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nedreptate"* (I Ioan 1, 9) ; păcatele nemărturisite apasă pe suflet cu o greutate însoțită ; 3. *Hotărîrea* de a se îndrepta și a nu mai păcătui ; 4. *Împlinirea canonului,* adică a sfatului dat de duhovnic pentru ispășirea păcatelor și îndreptarea păcătosului.

Cine nu îndeplinește aceste condiții nu primește de la Dumnezeu *dezlegarea.*

Rugăciunea de pocăință, Psalmul 50.

Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărădelegea mea ! Spală-mă de tot de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește ! Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu e pururea înaintea mea. Ție unuia am greșit, căci am făcut ceea ce e rău înaintea Ta. Așa că Tu ești drept în hotărîrea Ta, și în judecata Ta cu totul curat. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea. Dar Tu, cel ce iubești adevărul, arată-mi tainele înțelepciunii Tale ! Stropește-mă cu isop și mă voi curăți ; spală-mă și mai alb decît zăpada voi fi ! Dă-mi să aud cuvînt de bucurie și de veselie, și se vor bucura oasele mele cele smerite ! Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le ! Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește înlăuntrul meu ! Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta și Duhul Tău Cel sfînt nu-l lua de la mine ! Dă-mi iarăși bucuria mîntuirii Tale și cu duh stăpînitor mă întărește ! Învăța-voi pe cei fărădelege căile Tale și

cei necredincioși se vor întoarce la Tine. Izbăvește-mă de vărsările sîngelui, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele, și limba mea va lăuda îndurarea Ta ! Deschide buzele mele, Doamne, și gura mea va vesti lauda Ta ! Că de ai fi voit jertfă, ți-aș fi dat. Tu însă nu voiești arderile de tot. Că jertfa plăcută lui Dumnezeu e duhul umilit. Inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Fă bine, Doamne, după bunătatea Ta, Sionului și zidește iarăși zidurile Ierusalimului ! Atunci bine plăcute-Ți vor fi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot ; atunci vor pune pe altarul Tău viței.

SFÎNTA TAINĂ A ÎMPĂRTĂȘANIEI (EUHARISTIEI)

Ce este Sfînta Taină a Împărtășaniei (Euharistiei)

Sfînta Euharistie este Taina împărtășirii cu trupul și sîngele Domnului, pentru iertarea păcatelor și pentru moștenirea vieții de veci. Cu alte cuvinte, este Cina cea de Taină, sau *împărtășirea* din Jertfa de mîntuire pe care Domnul Iisus Hristos a adus-o pe Cruce pentru toți viii și morții.

Cînd a fost așezată Sfînta Euharistie ?

Sfînta Împărtășanie sau Euharistia a fost așezată de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, în Joia patimilor, seara, la Cina cea de Taină. Atunci Domnul nostru Iisus Hristos a luat pîinea ,a binecuvîntat-o prin rugăciune și a zis : *„Luați, mîncați, acesta este trupul Meu..."* Apoi a luat paharul cu vin, l-a binecuvîntat și a zis : *„Beți dintru acesta toți, acesta este sîngele Meu al legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se*

varsă, spre iertarea păcatelor". După aceea le-a poruncit : „*Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea*" (Matei 26, 26—28 ; I Cor. 11, 23—25).

De ce trebuie să ne împărtășim ?

Ne împărtășim pentru iertarea păcatelor, pentru unirea cu trupul Domnului Iisus Hristos și pentru moș-

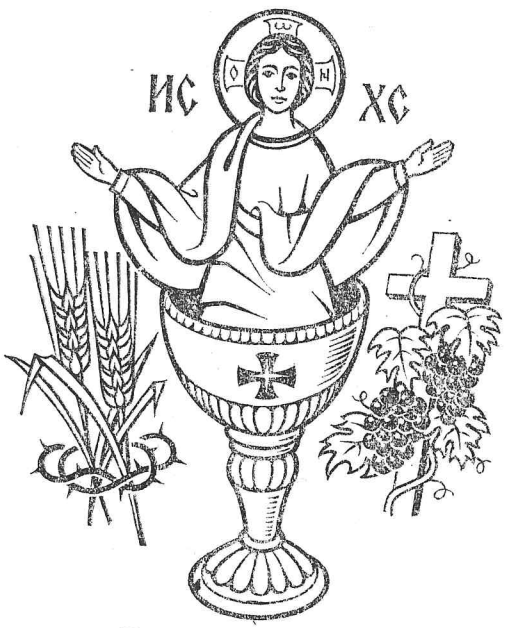

Iisus Hristos Euharistic

tenirea vieții veșnice. Mîntuitorul a zis : „*Amin, amin, grăiesc vouă : de nu veți mînca trupul Fiului Omului și de nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănîncă Trupul Meu și bea Sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi ; că Trupul Meu este adevărată mîncare și Sîngele Meu adevărată băutură. Cel ce mănîncă Trupul Meu și bea Sîngele Meu petrece în Mine și Eu în el*" (Ioan 6, 53—56).

Cînd se face Sfînta Euharistie ?

Sfînta Euharistie se face de cîte ori se slujește Sf. Liturghie. Cînd se cîntă în strană : *„Pe Tine Te lăudăm..."* atunci preotul se roagă în sf. Altar și cînd binecuvîntează *pîinea și vinul, Dumnezeu le preface* în chip minunat, prin puterea Duhului Sfînt, *în Trupul și Sîngele Domnului.* De aceea la cîntarea „Pe Tine Te lăudăm..." toți credincioșii îngenunchează.

Cum trebuie să primim Sfînta Împărtășanie ?

Pregătiți cu vrednicie, cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste. „Oricine va mînca Pîinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sîngele Domnului" (I Cor. 11, 27), ca Iuda.

De aceea înainte de împărtășanie fiecare credincios trebuie *să postească, să se roage și să se spovedească,* să-și spele gura de seara, dimineața să nu mănînce nimic, să fie curat cu trupul și cu hainele, și să se apropie de sfîntul potir cu mîinile încrucișate pe piept. *Cine se împărtășește cu nevrednicie se osîndește* (I Cor. 11, 29)

Ce rugăciuni spunem cînd ne împărtășim ?

Cînd ne apropiem de sfîntul potir zicem :

Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, Care ai venit în lume să mîntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu. Încă cred, că acesta este Însuși preacurat Trupul Tău, și acesta este Însuși scump Sîngele Tău, Deci mă rog Ție, miluiește-mă și-mi iartă păcatele mele, cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvîntul și cele cu lucrul, cele cu știința și cu neștiința. Și mă învrednicește fără de osîndă, să mă împărtășesc cu preacuratele Tale taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin.

Cinei Tale, cele de taină, astăzi, Fiule al lui Dumnezeu, părtaș mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi taina Ta, nici sărutare nu îți voi dat ca Iuda, ci ca tîlharul mărturisindu-mă strig Ție : pomenește-mă Doamne, întru împărăția Ta.

Nu spre judecată sau spre osîndă să-mi fie mie împărtășirea sfintelor Tale taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului.

După Sfînta Împărtășire ne rugăm :

Trupul Tău cel sfînt, Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul meu, să-mi fie mie spre viața veșnică, și Sîngele Tău cel scump spre iertarea păcatelor. Și să-mi fie mie Euharistia aceasta spre bucurie, spre sănătate și spre veselie. Și la înfricoșata venirea Ta a doua învrednicește-mă, pe mine păcătosul, să stau de-a dreapta măririi Tale. Pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

SFÎNTA TAINĂ A PREOȚIEI

Ce este Preoția ?

Preoția este Taina sfîntă prin care oamenilor aleși de Dumnezeu și sfințiți de ierarhii (episcopii) Bisericii li se dă puterea de a vesti cuvîntul lui Dumnezeu, de a săvîrși Sfintele Taine și slujbele bisericești și de a conduce turma credincioșilor pe calea mîntuirii. Taina aceasta se face prin *hirotonie,* adică prin punerea mîinilor ierarhului Bisericii pe capul celui chemat și sfințirea lui prin rugăciune.

Cînd a fost așezată Taina Preoției ?

Taina Sfintei Preoții a fost așezată atunci cînd, după o noapte petrecută în rugăciune, Domnul Iisus Hristos și-a ales pe cei 12 Apostoli (Luca 6, 12—16), care au fost

cei dintîi preoți creștini. Lor apoi le-a dat puterea de a lega și dezlega (Matei 18, 18), de a ține și ierta păcatele (Ioan 20, 22—23).

Cînd S-a înălțat la cer, Domnul Hristos a zis Apostolilor : *„Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le*

Iisus Hristos Arhiereul cel veșnic

în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte am poruncit vouă. Și iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului. Amin" (Matei 28, 19—20).

Preoții sau Apostolii Domnului au datoria să învețe, să săvîrșească Sfintele Taine și să conducă poporul la mîntuire veșnică. Sf. Apostol Pavel scrie : *„Așa să ne socotească pe noi fiecare om, ca pe niște s l u j i t o r i ai lui Hristos și s ă v î r ș i t o r i ai tainelor lui Dumnezeu"* (I Cor. 4, 1). Tot Apostolul Pavel numește preoții

Bisericii «împreună lucrători cu Dumnezeu», iar poporul (credincioșii) Bisericii «*ogorul lui Dumnezeu*» (I Cor. 3, 9).

Cîte trepte are preoția ?

Preoția are trei trepte și anume : treapta de *episcop* (Fapte 20, 28 ; I Tim. 3, 1—7 ; Tit. 1, 5—9), de *preot* (Fapte 14, 23 ; 20, 17 ; I Tim. 4, 14 ; 5, 17 ; Tit 1, 5) și de *diacon* (Fapte 6—7 ; I Tim. 3, 8—12). Episcopul este urmașul celor 12 Apostoli și conducătorul Bisericii dintr-un ținut. El are puterea de a săvîrși toate Tainele sfinte și de a așeza preoți în orașe și sate (Tit 1, 5). Preotul este slujitorul unei biserici sau parohii, iar diaconul este un ajutor al episcopului și preotului.

Cine poate să fie preot ?

Preoția este *har*, — «*nu nesocoti harul care este în tine*» (I Tim. 4, 14), — de aceea «nimeni nu-și ia singur *cinstea*, fără numai *cel chemat* de Dumnezeu, ca și Aaron» (Evrei 5, 4); și nimeni nu poate propovădui dacă nu e *ales* și *trimis* (Rom. 10, 15), pentru că nu toți sînt Apostoli, învățători și păstori (Efes. 4, 11—12 ; I Cor. 12, 19—30).

Preot poate să fie numai cine a învățat o școală de teologie, cine are purtare bună și este hirotonit de către Episcop. Numai cine îndeplinește aceste condiții are dreptul și puterea de a fi preot.

Pe conducătorul ereticilor, care își însușesc pe nedrept slujba de a predica, Domnul Iisus Hristos îi mustră aspru și îi numește «prooroci mincinoși» (Matei 24, 10—11), lupi răpitori îmbrăcați în piele de oaie (Matei 7, 15), furi și tîlhari (Ioan 10, 1, 8—10), iar Sfinții Apostoli îi numesc «lupi răi» și bărbați vicleni care sucesc învățătura cea dreaptă (Fapte 20, 29—30), «amăgitori»

(II Ioan 7), neștiutori, care răstălmăcesc Scripturile (II Petru 3, 16), învățători mincinoși care strecoară eresuri (învățături greșite) pierzătoare (II Petru 2, 1—2). Despre ei spune Sf. Apostol Ioan «*să nu-i primim în casă, nici să le zicem: bun venit*» (II Ioan 8—10), iar Ap. Iuda ne poruncește: «pe unii — șovăitori — mustrați-i. Pe alții — smulgîndu-i din foc — mîntuiți-i; de alții însă fie-vă milă cu frică, urînd și cămașa spurcată de pe trupul lor» (v. 22—23).

Cum trebuie să ne purtăm față de preoți?

Față de preoți trebuie să ne purtăm cu toată cinstea și să-i ascultăm, căci ei sînt după cum spune porunca bisericească «*slujitorii lui Dumnezeu și ai mîntuirii noastre*». Domnul Iisus Hristos a spus: «*Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă și cel ce se leapădă de voi, se leapădă de Mine*» (Luca 10, 16).

SFÎNTA TAINĂ A NUNȚII

Ce este Nunta?

Nunta este Taina sfîntă prin care cei ce se căsătoresc (mirele și mireasa) primesc harul binecuvîntării lui Dumnezeu pentru a întemeia o familie creștină. Se mai numește și «*cununie*», deoarece Taina se împlinește de preot prin punerea cununilor pe capetele mirilor și prin rostirea cuvintelor: «*Cunună-se robul* (roaba) *lui Dumnezeu* (N) *cu roaba* (robul) *lui Dumnezeu* (N) *în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh*», însoțite de rugăciunea: «*Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dînșii*».

De cînd este Nunta ?

Nunta este din rai. După ce Dumnezeu a făcut pe Adam și pe Eva i-a așezat în grădina raiului, *i-a binecuvîntat* și le-a zis : *„Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și stăpîniți-l"* (Facere 1, 28)).

Nunta din Cana Galileii

Domnul Iisus Hristos ca să ne arate că Nunta este cinstită și sfîntă, a luat parte la nunta din Cana Galileii, unde a prefăcut apa în vin (Ioan 2, 1—11).

În ce constă Taina Nunții ?

Taina Nunții constă din unirea de bunăvoie prin har și în iubire curată dintre mire și mireasă, pentru a trăi împreună toată viața. Mîntuitorul Iisus Hristos spune :

„Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup. Pentru aceea nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă" (Matei 19, 5—6).

Căsătoria așadar nu se poate desface, pentru că este unire sfîntă, încheiată prin știrea, prin voia și prin binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Cine divorțează săvîrșește un păcat foarte mare înaintea lui Dumnezeu.

Taina aceasta este mare, scrie Sf. Apostol Pavel, dar numai atunci cînd se încheie *„în Hristos și în Biserică"* (Efeseni 5, 32), — *„în Domnul"* (I Cor. 7, 39).

Ce trebuie să știe tinerii înainte de căsătorie ?

Tinerii înainte de căsătorie trebuie să știe că : 1. Încheie de bunăvoie o legătură sfîntă, pe toată viața. 2. Trebuie să fie deplin sănătoși. Dacă sînt bolnavi să se arate înainte de nuntă medicului. 3. Să se facă în fața preotului dovada că își cunosc îndatoririle lor de buni creștini (Catheismul cu învățăturile, rugăciunile și poruncile dumnezeiești), apoi să se spovedească și să se cuminece, ca astfel să se îmbrace în haina albă de sărbătoare și trupul și sufletul lor.

SFÎNTA TAINĂ A MASLULUI

Ce este Sfîntul Maslu ?

Sfîntul Maslu este Taina ungerii bolnavilor cu untdelemn sfințit prin rugăciunile preoților. Sf. Maslu împărtășește credincioșilor harul dumnezeiesc care spală păcatele sufletului și vindecă bolile trupului.

Cînd și cum s-a așezat Taina Sfîntului Maslu ?

Domnul Iisus Hristos a dat Sfinților Apostoli nu numai puterea de a ierta păcatele, dar și darul de a goni duhurile necurate și de a tămădui bolile și neputințele

Sfînta Taină a Maslului

oamenilor (Luca 9, 1—2). Apostolii *ungeau cu untdelemn pe mulți bonavi și-i tămăduiau* (Vezi Marcu 6, 7—13).

Sf. Apostol Iacob vorbește despre Taina Sfîntului Maslu cînd scrie : „*Este bolnav cineva dintre voi ? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn în numele Domnului, și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav, și-l va ridica Domnul și de va fi făcut păcate i se vor ierta*“ (Iacob 5, 14—15).

Ceea ce învățau și făceau Sfinții Apostoli nu era de la ei, ci era descoperire și poruncă de la Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Preoții Bisericii nu fac altceva decît ce le-a poruncit Domnul Hristos și Sfinții Apostoli.

Unde și cum se face Sf. Maslu ?

Sfîntul Maslu se face în sf. biserică și la casele credincioșilor de către șapte preoți (în cazuri de lipsă se poate face de cinci, de trei, de doi sau chiar și numai de unul). Se aprind șapte lumînări, se citesc șapte pericope (părți) din Apostol, șapte pericope din Evanghelie și mai multe rugăciuni pentru iertarea păcatelor și vindecarea bolnavilor, care se ung de șapte ori cu untdelemn sfințit.

Înainte de slujba Sfîntului Maslu, bolnavii se spovedesc, ca să fie pregătiți cu sufletul pentru primirea Tainei.

*

Cu Sfîntul Maslu încheiem aci învățătura creștină ortodoxă despre cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii, care sînt ca șapte izvoare minunate din care se revarsă asupra creștinilor harurile Duhului Sfînt. Continuăm învățătura aceasta ceva mai pe larg, în partea a doua a Catehismului, unde vorbim despre cultul religios creștin.

Cine ține cu sfințenie învățătura despre Sfintele Taine, se mîntuiește de osînda păcatului și moștenește viața veșnică ; cine n-o ține se osîndește. *Mîntuirea* este curățirea, luminarea și sfințirea sufletului prin *harul* Sfintelor Taine, prin *credința* cea dreaptă (a Crezului) și prin *faptele* cele bune.

Domnul Iisus Hristos și-a trimis Apostolii în lume să învețe oamenii să creadă și *să păzească toate cîte le-a poruncit* (Matei 28, 20). *„Cine nu va crede se va osîndi"* (Marcu 16, 16).

ÎNVIEREA MORȚILOR

Care este articolul al 11-lea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al 11-lea din Crez este : *„Aștept învierea morților"*.

Scoaterea din iad a Protopărinților (Adam și Eva) la Învierea Domnului

În acest articol se cuprinde învățătura creștină despre viața cea după moarte și despre învierea morților. Fiecare creștin ortodox crede și așteaptă învierea morților, adică învierea trupurilor celor morți, căci sufletele nu mor, ele fiind nemuritoare.

Ce este moartea ?

Omul, fiind făcut din trup și din suflet (vezi pag. 18), cînd moare, *„trupul se întoarce în pămîntul din care a fost luat, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu,*

care l-a dat" Eclesiast 12, 7). Așadar moartea este despărțirea sufletului nemuritor de trupul cel muritor. În Sf. Scriptură moartea se mai numește *ieșire* din lumea aceasta (II Petru 1, 15), *despărțire* (II Tim. 4, 6), *adormire* (Matei 9, 25), *odihnă*.

Care este cauza morții ?

Cauza morții este păcatul lui Adam și Eva. Sf. Apostol Pavel scrie că : „*Precum printr-un om* (Adam) *a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa moartea a trecut la toți oamenii prin aceea că* (în Adam) *toți au păcătuit*" (Romani 5, 12). Cu cît omul păcătuiește mai mult, cu atît mai tare aleargă spre moarte. Dumnezeu taie prin moarte legătura dintre trup și suflet, pentru ca păcatul să nu se sporească peste măsură. Sf. Apostol Pavel mai scrie că : „*Plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică*" (Romani 6, 23).

Învie morții ?

Da ! Mîntuitorul Iisus Hristos a înviat pe fiica lui Iair, pe tînărul din Nain și pe Lazăr din Betania, apoi a înviat El însuși. Credința în învierea morților ne-o întărește El și prin învățătura Sa, cînd zice : „*Amin, amin, grăiesc vouă, că vine ceasul și acum este cînd morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu... Nu vă mirați de aceasta, că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși cei ce au făcut fapte bune la învierea vieții, iar cei ce au făcut fapte rele, la învierea osîndirii*" (Ioan 5, 25—28).

Despre învierea morților scrie minunat de frumos Sf. Apostol Pavel în cartea întîia către Corinteni. Aci spune că moartea a venit în lume prin Adam, iar învierea morților prin Iisus Hristos (a se citi I Cor. cap. 15).

Este cu putință învierea morților ?

Da ! La Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință. O bucată de fier făcută pulbere și aruncată în țărîna pămîntului cu ajutorul unui magnet poate fi adunată și făcută iarăși cum a fost. Dacă un om cu o bucată de magnet poate face acest lucru, cu atît mai mult poate Dumnezeu, Care e atotputernic, să învieze morții.

Sufletul prin viața și ajutorul de la Dumnezeu, își zidește dinlăuntrul în afară trupul. Tot în taina sufletului și în puterea lui Dumnezeu stă ascunsă și cea mai mare minune a viitorului : învierea trupurilor.

Mîntuitorul Iisus Hristos (Ioan 12, 24) și Sf. Apostol Pavel (I Cor. 15, 35—45) aseamănă moartea și învierea trupurilor cu putrezirea în pămînt și încolțirea seminței. O sămînță ca să încolțească și să rodească, trebuie mai întîi să moară, să putrezească în pămînt. Așa și omul, ca să ajungă la viața cea veșnică, trebuie să treacă mai întîi prin moarte.

Din asemănarea aceasta s-a născut rînduiala de a aduce colivă la parastas, ca privind sămînța de grîu, să ne aducem aminte de moartea și învierea trupurilor.

Moartea se mai poate asemăna cu apusul soarelui, iar învierea morților cu răsăritul soarelui. Apoi cu iarna și cu primăvara. Iarna se pare că toate mor, dar cum vine lumina și căldura primăverii, toate învie ca din morți și se îmbracă în haină de sărbătoare. Așa va fi și învierea morților, la sfîrșitul veacurilor.

De ce vor învia trupurile ?

Trupurile vor învia pentru a primi, împreună cu sufletele, fericirea sau osînda veșnică, după cum au făcut pe pămînt fapte bune sau rele. Împreună trebuie să se bucure de răsplată, așa după cum împreună au săvîrșit faptele.

Cum vor fi trupurile înviate ?

Trupurile înviate ale drepților vor fi asemănătoare cu Trupul înviat al Domnului Hristos : nemuritoare, preamărite și strălucitoare. Ele vor putea să se facă văzute și nevăzute, vor putea să se lase pipăite, nu vor mai avea de nici o trebuință (mîncare, băutură, adăpost, odihnă) ; vor fi puternice și nu vor mai suferi nici o neputință. *„La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci vor fi ca îngerii lui Dumnezeu în cer"* (Matei 22, 30).

Trupurile înviate ale păcătoșilor vor fi și ele nemuritoare, dar locul lor va fi în ceata și în osînda demonilor.

Ce datorii avem față de cei morți și în ce constă cultul morților ?

Față de morți avem următoarele datorii : 1. Să-i îngropăm după rînduiala Bisericii ; 2. Să dăm pentru ei *pomană săracilor,* adică să facem milostenie pentru sufletele lor ; 3. Să facem *rugăciuni* și *parastase* pentru odihna și fericirea lor, căci Dumnezeu are cheile iadului și ale morții (Apoc. 1, 18). El nu lipsește de mila sa nici pe cei vii nici pe cei morți (Rut 2, 20) și ascultă toate cererile și rugăciunile oamenilor (Ioan 14, 14 ; 16, 23) ; 4. Să le facem *pomenire* la Sf. Liturghie. Cea mai mare binefacere pentru sufletele morților este slujirea Sfintei Liturghii, care este jertfa de împăcare și iertare și *pentru vii și pentru morți.* 5. Să îngrijim de mormintele lor ; să aibe cruce la cap și flori pe morminte. Cimitirul este loc sfînt, ca și biserica. De aceea trebuie îngrijit să fie frumos, ca o biserică.

Toate aceste datorii se cuprind în una singură, care se numește *cultul morților.* Așadar cultul morților constă în dragostea, cinstea și grija deosebită ce trebuie să o

avem față de trupurile, sufletele și mormintele morților noștri iubiți. Noi cei vii împreună cu cei morți formăm Biserica, — trupul viu și veșnic al Domnului Iisus Hristos.

De ce Dumnezeu a ascuns omului ceasul morții ?

Pentru ca să privegheze, să se pregătească și să fie gata totdeauna de călătorie spre patria cerească ; nici să nu lenevească din cauza depărtării, nici să nu se îngrozească de apropierea ei. *„Luați aminte, privegheați și vă rugați, căci nu știți cînd va fi vremea aceea"* (Marcu 13, 33).

Rugăciune pentru morți

Cu sfinții odihnește, Hristoase, sufletele robilor tăi (N), unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfîrșit.

CULTUL SFINȚILOR

Ce mai învățăm în legătură cu viața de după moarte ?

În legătură cu viața de după moarte mai învățăm despre cultul sfinților și a sfintelor icoane.

Ce este și în ce constă cultul sfinților ?

Sfinții sînt duhurile drepților celor desăvîrșiți (Evrei 12, 23). Ei se mai numesc *„iubiții lui Dumnezeu"* (Daniel 10, 19), prietenii lui Dumnezeu, — După cum spune Mîntuitorul Hristos Sfinților Apostoli : *„Voi prietenii Mei sînteți, de veți face cîte vă poruncesc"* (Ioan 15, 14).

Ceata sfinților slujește în ceruri lui Dumnezeu și formează împreună cu îngerii Biserica cerească sau triumfătoare (biruitoare).

Cinstea aceasta deosebită o au sfinții pentru viața lor sfîntă și pentru credința lor dreaptă. Ei sînt în legătură cu Dumnezeu în urma prieteniei lor cu Hristos, dar

Soborul Sfinților

și cu noi oamenii în urma dragostei nemuritoare și a unirii tainice care este între membrii — vii și morți ai Bisericii, care formează o singură familie.

Sfinții sînt preamăriți de Dumnezeu. *„Slava pe care Mi-ai dat-o Mie, le-am dat-o lor"* — spune Mîntui-

torul (Ioan 17, 22). De aceea noi le aducem o cinstire deosebită, — ca unor frați mai mari, — care se numește *cult religios*. Avem slujbe, cîntări și sărbători în amintirea lor, îi chemăm în ajutorul nostru, ca și ei să se roage pentru noi la Dumnezeu.

Așadar cultul sfinților este cinstea deosebită ce o aducem sfinților din cer. Cultul sfinților se mai numește *venerare* (cinstire), cultul Fecioarei Maria *supravenerare* (preacinstire), iar cultul lui Dumnezeu *adorare* sau *închinare*. Cînd ne rugăm sfinților, nu-i adorăm, nici nu ne închinăm lor la fel ca lui Dumnezeu, ci îi venerăm, adică îi cinstim în chip deosebit.

De ce se cuvine sfinților un cult deosebit ?

Sfinților li se cuvine un cult deosebit pentru că : 1. *Sfinții au fost slugi credincioase* lui Dumnezeu și au trăit o viață sfîntă ; pentru aceea *„s l a v ă și c i n s t e și pace oricărui face binele“* (Rom. 2, 10) ; 2. *Sfinții se roagă pentru noi* la Dumnezeu. *„Rugăciunile sfinților“* se înalță la cer ca tămîia din cădelniță (Apoc. 5, 8) ; 3. *Sfinții vor judeca lumea* (I Cor. 6, 2), avînd în frunte pe Domnul Iisus Hristos ; 4. Sfinții totdeauna au avut în Biserică un cult deosebit și *viețile lor pilduitoare* au fost scrise și citite cu multă cinste. Sfinții prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobîndit făgăduințe, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au întărit în slăbiciune, s-au făcut puternici în război, au întors taberile vrăjmașilor în fugă..., alții au suferit batjocuri și biciuiri, ba încă și lovituri și temniță. Au fost uciși cu pietre, au fost tăiați cu ferestrăul, au fost chinuiți, au murit uciși de sabie (Evrei 11, 33—37). Pentru toate acestea trebuie să cinstim sfinții, ca privind la sfîrșitul vieții lor, *să le urmăm credința* (Evrei 13, 7).

Biserica cinstește și moaștele (rămășițele din trupul) sfinților, pentru nestricăciunea în care ele rămîn și pentru minunile ce se fac prin ele.

CULTUL ICOANELOR

Ce este cultul icoanelor ?

Cultul icoanelor este cinstea în închinarea ce o dăm sfintei Cruci, sfintei Evanghelii și icoanelor sfinte pe

Sfînta Treime

care se află zugrăvite chipul Preasfintei Treimi, al Fecioarei Maria și al proorocilor, Apostolilor, sfinților, mucenicilor.

Ele se aseamănă cu fotografiile părinților, pe care le păstrăm cu iubire în casele noastre.

Cinstirea icoanelor nu este închinare la idoli ?

Nu ! Pentru că icoana nu este idol. Idolul este un chip cioplit despre care păgînii din vechime credeau că este Dumnezeu. Noi nu credem și nu spunem despre icoane că sînt Dumnezeu, nu le îndumnezeim, și nu spunem în fața lor : icoană ajută-mi, ci zicem : Doamne, miluiește-mă !... Maică Preacurată, ajută-mi !... Sfinte Nicolae... Sf. Ioane... Sf. Gheorghe... roagă-te pentru noi !... Deci nu ne rugăm la *icoane*, ci în *fața icoanelor ;* nu la obiectul pămîntesc, ci la chipul ei ceresc.

Este adevărat că Dumnezeu a dat lui Moise porunca — a doua — *să nu ne închinăm la idoli, dar porunca nu oprește cinstirea sfintelor icoane.* Căci tot Dumnezeu a dat lui Moise porunca să facă cortul sfînt, altarele, chivotul legii, sfeșnicul cu șapte brațe, heruvimii de aur (Ieșire cap. 20—40) și șarpele de aramă (Numerii 21, 8), care erau socotite *obiecte și lucruri sfinte* și cine se atingea de ele sau nu le dădea cinstea cuvenită, era pedepsit chiar și cu moartea.

Prin urmare deosebirea dintre idoli și obiectele sfințite, care împodobesc locașul Domnului, o avem încă de la Moise.

Avem noi dovezi în Sf. Scriptură pentru cultul icoanelor ?

Da ! Dumnezeu a făcut pe om după *chipul* și *asemănarea* Sa (Facerea 1, 26—27). Omul este chipul sau icoana lui Dumnezeu. Deci după chipul omului ne închipuim și pe Dumnezeu.

Moise profetul a zidit cortul sfînt și înțeleptul Solomon a zidit cea dintîi biserică lui Dumnezeu, pe care

Înălțarea Domnului

le-au împodobit cu obiecte și lucruri sfințite (vezi Cartea III-a a Regilor, cap. 6, 12—30).

Domnul Iisus Hristos, *Fiul* lui Dumnezeu, S-a întrupat și S-a făcut *om*. El este *icoana Tatălui* (Evr. 1, 2—3) ; *„Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl"* (Ioan 12, 45 ; 14, 9).

Duhul Sfînt s-a arătat la botezul Domnului în chip de porumbel, la Schimbarea la față în chip de lumină și la Rusalii în chipul limbilor de foc.

Chipul Maicii Domnului și al sfinților se zugrăvește pe icoane pentru ca viața și faptele lor să ne fie de învățătură.

Ce folos avem din cultul icoanelor ?

Icoanele sînt Scriptura celor neștiutori ; ele ne învață faptele biblice și ne înfățișează chipurile sfinților ; ele împodobesc bisericile și casele creștinilor ; sînt ca niște ferestre prin care privim în veșnicie, sau ca niște oglinzi prin care privim cerul lui Dumnezeu. Bisericile și casele fără icoane sfinte sînt goale și fără Dumnezeu.

VIAȚA VEȘNICĂ

Care este articolul al 12-lea din Crez și ce învățătură cuprinde ?

Articolul al 12-lea din Crez este : (aștept) *„Și viața veacului ce va să fie. Amin"*.

În acest articol se cuprinde învățătura creștină despre *viața veșnică*, adică despre viața ce va urma după învierea morților și după judecata din urmă.

Ce va fi după Judecata cea de apoi ?

După Judecata cea de apoi va urma *răsplata cuvenită fiecărui om după faptele sale* (Romani 2, 6). Drepții — adică cei buni — vor merge în viața cea veșnică, în rai, iar păcătoșii — adică cei răi — în osînda cea veșnică (Matei 25, 46), în iad (după cum învățăm în pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca 16, 19—31).

Ce este raiul ?

Raiul e locul de răsplată și starea de fericire în care vor petrece drepții după judecata cea din urmă. În Sfînta Scriptură raiul se mai numește cer, împărăția lui Dumnezeu, împărăția cerurilor, sînul lui Avraam, casa Tatălui, Ierusalimul ceresc, etc.

În ce constă răsplata drepților în rai ?

Răsplata drepților în rai va consta în fericire negrăită și în bucurie nesfîrșită, precum e scris : „Cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El“ (I Cor. 2, 9). Drepții vor străluci ca soarele (Matei 13, 43), vor vedea pe Dumnezeu „față către față“ (I Cor. 13, 12) și vor trăi împreună cu sfinții, cu îngerii și cu Domnul Iisus Hristos. Atunci nimeni nu va mai flămînzi, nimeni nu va mai înseta ; nu va mai fi nici plîngere, nici durere, nici moarte, ci viață, lumină, bucurie, dragoste, pace și fericire fără de sfîrșit.

Ce este iadul ?

Iadul este locul și starea de pedeapsă în care vor petrece în plîngere și în scrîșnirea dinților păcătoșii, după Judecata cea din urmă. În Sf. Scriptură iadul se mai numește : gheenă, întunericul cel mai din afară,

muncă sau osîndă veșnică, focul iadului, cuptorul cel cu foc, moarte, viermele cel neadormit. Toate aceste numiri arată chinurile sufletești și pedepsele ce le vor suferi cei răi după Judecata de apoi.

În ce constau pedepsele păcătoșilor în iad ?

Pedepsele păcătoșilor în iad constau din suferințe și dureri fără de sfîrșit, înfățișate în chipul viermelui ce

Iisus Hristos ca Judecător și Arhiereu

nu moare și a focului ce nu se stinge (Marcu 9, 43—44). Păcătoșii în iad vor suferi mustrarea conștiinței, nu vor avea parte de bunurile cerești pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit, nu vor putea să vadă

niciodată lumina feţei lui Dumnezeu, ci *vor fi în societatea duhurilor necurate* (demoni), unde vor fi chinuiţi ziua şi noaptea, în vecii vecilor (Apocalipsă 20, 10).

Ce înseamnă „amin" ?

Cuvîntul „amin", cu care se încheie Crezul, înseamnă „aşa este", sau „aşa să fie", adică aşa să credem şi să trăim, după cum mărturisim în Crez. Să nu ne facem socoteli greşite nici cu viaţa, nici cu sufletul, nici cu veşnicia, căci toate greşelile întristează şi ne fac să suferim. Să ne facem socoteli drepte şi înţelepte care înveselesc inima, ca după ele să ne putem bucura fericiţi de viaţă şi în faţa oamenilor şi — în veşnicie — în faţa lui Dumnezeu.

II

CULTUL CREȘTIN

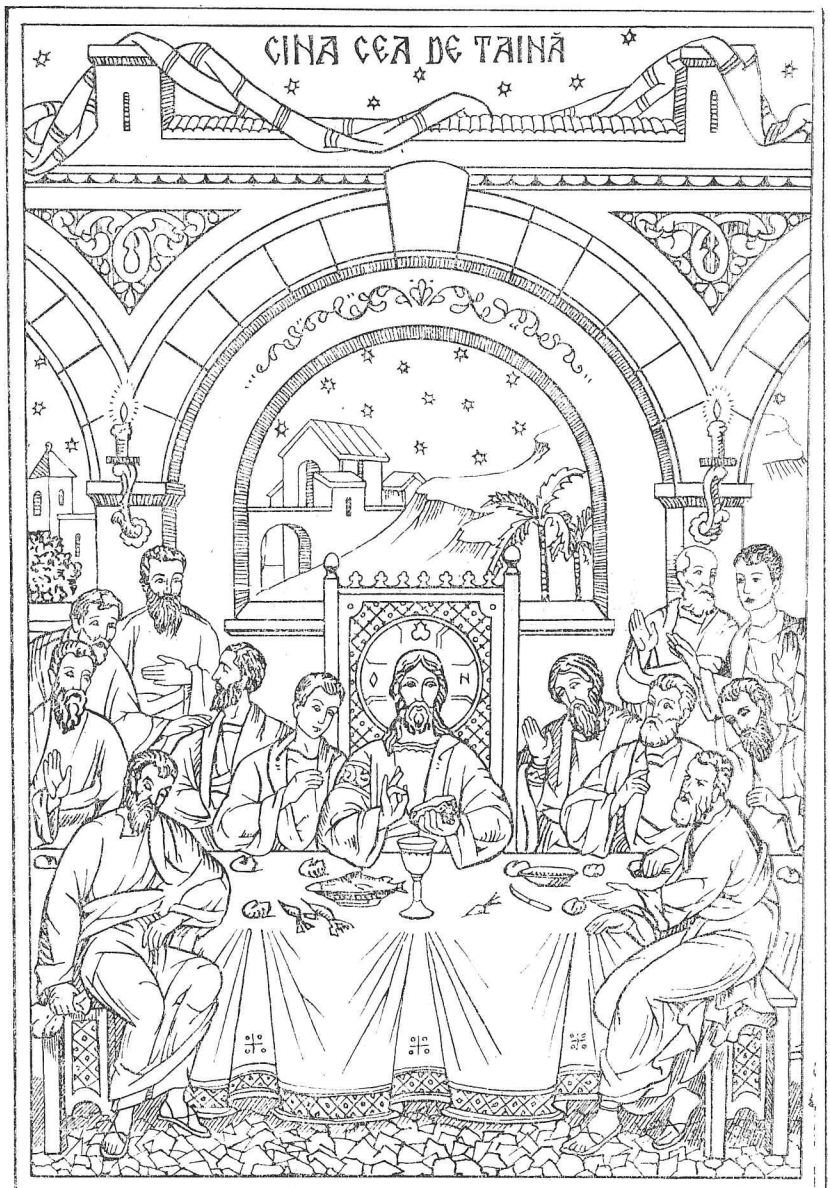

Cina cea de taină

CULTUL RELIGIOS

Ce este cultul religios ?

Cultul religios este închinarea și cinstirea lui Dumnezeu prin rugăciuni, citiri și cîntări sfinte. El se cuprinde și se arată în rugăciunile, slujbele, ierurgiile și Tainele Bisericii ; în sărbătorile și posturile Bisericii ; în cele șapte laude ale Bisericii și în slujba cea mai mare și mai însemnată a Bisericii, în Sfînta Liturghie. Toate acestea laolaltă cuprind și formează *cultul Bisericii creștine ortodoxe*, adică arătarea în afară a credinței, a nădejdii și a iubirii sfinte dinlăuntrul inimii.

Cultul religios este cel mai bun, cel mai potrivit și mai obișnuit mijloc pentru întărirea credinței, a speranței și a iubirii lui Dumnezeu.

De unde avem cultul creștin ?

În tot cuprinsul lui, în fondul și în forma lui, cultul creștin își are începutul de la Mîntuitorul. Domnul nostru *cercetează biserica*, de cînd era copil (Luca 2, 42—52, Marcu 3, 1 ; Ioan 13—14) ; *se botează* de Ioan, trăiește în *post* și în *rugăciune, îngenunchează* și se *închină* cu fața pînă la pămînt, *învață* cum să ne rugăm, *citește* și *predică* Evanghelia, pune mîinile peste copii

și peste bolnavi, *binecuvîntează* în semnul crucii, *cîntă* psalmi, sărbătorește Paștile și alte *sărbători* și rînduiește cele *șapte Sfinte Taine.*

Toate acestea sînt acte, lucrări de cult, mijloace de cinstire a lui Dumnezeu pe care Biserica le împlinește pînă în ziua de astăzi.

Cultul religios se cere ținut ca și credința religioasă ?

Da ! Cum sîntem datori să ținem Crezul cu învățătura de credință a Bibliei și a Bisericii, așa sîntem datori să îndeplinim și cultul religios, cu toate lucrările lui : cu sfințenie și cu dragoste pînă la moarte, căci prin ele se primește harul lui Dumnezeu și se continuă lucrarea de mîntuire a sufletelor, împlinită și rînduită de Domnul nostru Iisus Hristos.

RUGĂCIUNEA

Ce este rugăciunea ?

Rugăciunea este înălțarea minții, a inimii și a voinței noastre la Dumnezeu, prin care îi trimitem solia și dorința nădejdii noastre de mîntuire și fericire. Cu alte cuvinte, rugăciunea e vorbirea plină de iubire și de credință a sufletului cu Dumnezeu. Copiii vorbesc cu părinții și creștinii cu Dumnezeu, prin rugăciune. „Cel ce iubește pe Dumnezeu, deapururi stă de vorbă cu El, cum ar sta cu un tată", spune Sf. Evagrie Monahul.

Creștine, rugăciunea este pîinea sufletelor. Hrănește-te cu ea, ca să-ți asiguri viața și fericirea în sînul împărăției lui Dumnezeu.

Psalmistul David

De cîte feluri este rugăciunea ?

După numărul persoanelor care se roagă, după locul unde se roagă și timpul cînd se săvîrșește, rugăciunea este de două feluri : *rugăciune personală sau particulară și rugăciune obștească* (publică), numită *cultul public* sau *cultul Bisericii.* Întîia o spune omul acasă, în cămara inimii sale, în casa și familia sa ; al doilea chip de rugăciune se face în biserică, în obștea credincioșilor, în casa Tatălui Ceresc.

După cuprinsul ei, rugăciunea este de trei feluri : de *laudă*, de *mulțumire* și de *cerere*, după cum în cuprinsul ei preamărim pe Dumnezeu, Îi mulțumim pentru binefacerile primite, sau Îi cerem să ne împlinească dorințele și să ne ierte păcatele.

Îngerii în cîntările lor : „Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul..." (Isaia 6, 1—3) și „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu..." (Luca 2, 14) *laudă și preamăresc pe Dumnezeu.*

Bătrînul *Simeon mulțumește lui Dumnezeu* că l-a învrednicit să țină în brațele sale pe Mîntuitorul lumii (Luca 2, 28—32).

Fiul rătăcit cînd s-a întors acasă *și-a cerut iertare* și a zis : „Tată greșit-am la cer și înaintea ta și nu mai sînt vrednic să mă numesc fiul tău..." (Luca 15, 21).

Din aceste pilde înțelegem cît se poate de ușor de cîte feluri sînt rugăciunile adică : 1. rugăciuni de *laudă* și de *preamărire* a Domnului Dumnezeu ; 2. rugăciuni de *mulțumire* pentru binefacerile primite de la Dumnezeu și 3. rugăciuni de *cerere* pentru toate trebuințele omului.

De obicei omul are totdeauna o mulțime de cereri de făcut lui Dumnezeu și prea adeseori uită de mulțumirea și preamărirea (adorarea) cuvenită lui Dumnezeu. Și de aceea multe rugăciuni sînt rău făcute și nerodnice.

„Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, cu gînd să risipiți pe plăcerile voastre" (Iacob, 4, 3).

Rugăciunea este o mare, dumnezeiască și nebiruită *putere morală,* dar numai atunci *cînd e făcută bine,* după gîndurile și după voia lui Dumnezeu.

Cum să ne rugăm ?

Prin pilda vameșului (Luca 18, 10—14), Sf. Evanghelie ne învață *cum să ne rugăm.* Fariseul se lăuda și se mîndrea în rugăciune. Vameșul se smerea pe sine și își recunoștea cu părere de rău păcatele înaintea lui Dumnezeu. De aceea acesta s-a întors acasă de la biserică mai îndreptat decît fariseul.

Cum să facem ca rugăciunea să fie rodnică, binefăcătoare și folositoare ?

Rugăciunea se face *cu credință vie,* fără nici o îndoială sau șovăire, căci „toate cîte veți cere (de la Dumnezeu) rugîndu-vă cu credință veți lua" (Matei 21, 22).

Rugăciunea se face *cu sinceritate,* cu inimă curată, înfrîntă și smerită. „Cînd te rogi să nu fii ca fățarnicii", ca fariseii (Matei 6, 5). Creștinul se roagă cu sinceritate, cu toată căldura inimii.

Rugăciunea se face *„în duh și adevăr"* (Ioan 4, 24), din tot sufletul, cu *atenție,* cu trezvie, cu privirea minții și a ochilor înlăuntrul inimii. *Concentrarea,* adică adunarea gîndurilor și a simțurilor în inimă este cerută și poruncită de Domnul cînd zice : „Iar tu cînd te rogi, *intră în cămara ta"* (Matei 6, 6), — intră cu mintea și cu voința, cu privirea și cu toată ființa ta în adîncul și *în taina inimii.* Cînd te rogi, creștine, să nu privești nici la dreapta nici la stînga ; să nu fii cu trupul într-o stare nepotrivită, nici cu sufletul în stare de împrăștiere.

Rugăciunea se face cu pace și cu liniște, *cu smerenie* blîndă, *cu evlavie* lină, cu toată iubirea, căldura și umilința sufletului, însoțită de *îngenuncheri,* de *închi-*

năciuni și *metanii* (îngenuncheri cu mîinile, cu fruntea și cu genunchii plecate pînă la pămînt).

Rugăciunea se face cu *speranță, cu încredere fiiască și cu stăruință neîncetată ;* fără grăbire, cu toată nădejdea și încrederea în bunătatea lui Dumnezeu.

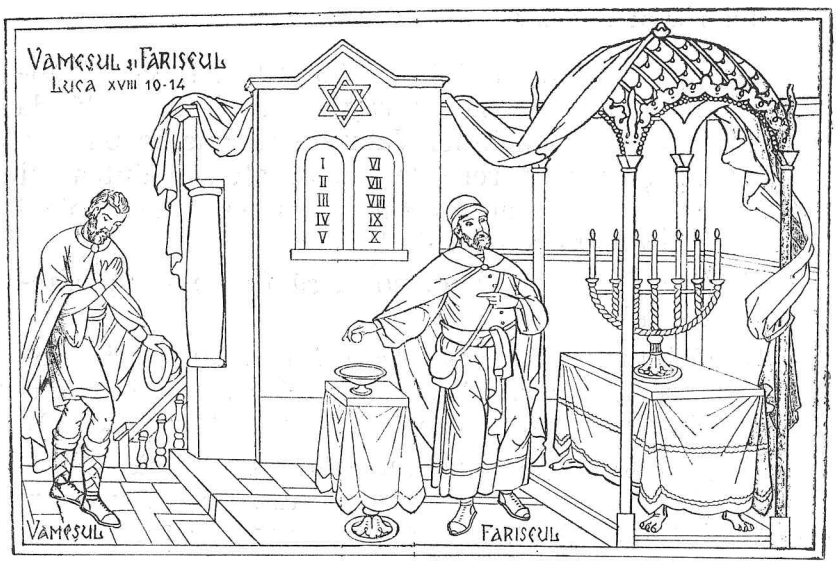

Rugăciunea vameșului și cea a fariseului

Rugăciunea, uneori, se face *însoțită cu postul, cu ajunări și cu înfrînarea patimilor.*

Creștinul care se obișnuiește să se roage astfel, va cunoaște nu numai rodnicia, binefacerile și foloasele rugăciunii, dar și bucuriile ei negrăite. Cine gustă odată din bucuria rugăciunii nu se va mai despărți de ea niciodată.

Ce este închinarea, îngenuncherea, metania, prosternarea, încrucișarea mîinilor și ridicarea brațelor ?

Închinarea este plecarea frunții, cu smerenie, în fața lui Dumnezeu, însoțită de semnul sfintei cruci.

Îngenuncherea este plecarea genunchilor (amîndoi), cu toată umilința, în fața lui Dumnezeu, în timpul rugăciunii.

Metania este mare și mică : *metania mare* este plecarea frunții pînă la pămînt, însoțită de facerea sfintei cruci ; *metania mică* este o închinare cu mîna dreaptă pînă la pămînt, urmată iarăși de însemnarea cu sf. cruce.

Prosternarea este căderea în rugăciune cu fața la pămînt, ca Iudita înainte de a intra în tabăra vrăjmașilor (Iudita 9, 1) și ca Mîntuitorul Hristos în grădina Ghetsimani, înainte de Sfintele Sale Patimi (Matei 26, 39).

Încrucișarea mîinilor pe piept arată ridicarea inimii prin rugăciune la Dumnezeu.

Ridicarea brațelor, ca o troiță, mărturisește iubirea noastră față de Dumnezeu și unirea cu Hristos Domnul cel răstignit. Așa s-a rugat Moise în lupta cu amaleciții (Ieșire 7, 2—12) și Solomon la sfințirea templului (II Cron. 6, 12) ; așa poruncește Sf. Pavel, „ca bărbații să se roage ridicîndu-și mîinile curate" (I Tim. 2, 8) și așa se roagă preoții la Sf. Liturghie.

Toate aceste chipuri de a ne ruga mărturisesc smerenia, pocăința și evlavia noastră în fața lui Dumnezeu.

În cîte chipuri poate omul să-și facă rugăciunea ?

În sf. biserică și acasă, omul poate să-și facă rugăciunea în trei chipuri : în *meditație,* în *vorbire* și în *cîntare.* Întîia e rugăciunea în *meditație ;* a doua este rugăciunea *vorbită* și a treia, rugăciunea *cîntată.*

Oricum, este bine primită, dacă e făcută cu luare aminte, cu atenție, cu mintea și cu inima adunate în rugăciune, către Dumnezeu.

Care sînt binefacerile rugăciunii ?

Mai întîi : *rugăciunea sporește și întărește puterile omului* (Psalm 137, 3 ; Iacob 5, 16—18). Omul rugăciunii, în toate întîmplările, este cel mai tare, cel mai răbdător, cel mai liniștit și mai împăcat.

Rugăciunea dă omului *tărie morală*, adică virtute *împotriva gîndurilor, ispitelor, poftelor și patimilor vătămătoare.* Rugăciunea *spală și sfințește sufletul* de rugina și întinarea păcatului ; e scară la cer și cheie prin care se descuie raiul.

Rugăciunea *umple inima de frumusețe și de iubire, de pace și de bucurie, de sfințenie* și de toate virtuțile vieții dumnezeiești. De aceea pe dreptate a fost numită *sărbătoarea bucuriei.*

Rugăciunea *face din om un fiu al lui Dumnezeu ;* făptura cea mai aleasă, ridicîndu-l pe aripile ei cerești în cinste și în slavă, cu sfinții și cu îngerii.

Folosește-te de ea, creștine, ca să te bucuri și tu de foloasele și binefacerile ei duhovnicești. Cine nu se roagă nu poate să se mîntuiască.

Care sînt timpurile de rugăciune ?

În afară de Duminici și sărbători, care sînt zile anume închinate rugăciunii, Biserica ne învață să ne rugăm : *dimineața, la amiază, seara, înainte și după mîncare, și ori de cîte ori ne cheamă clopotele bisericii.* Dimineața mulțumim bunului Dumnezeu pentru odihna nopții și-i cerem să ne binecuvînteze munca zilei. La amiază ne aducem aminte că la ora 12 a fost răstignit Domnul Iisus Hristos pe cruce pentru păcatele noastre, pentru mîntuirea și învierea noastră. Seara grăiește inimii noastre despre moartea zilei și despre moartea noastră. De aceea atunci ne cercetăm cugetul, ne facem so-

coteala cu păcatele zilei, apoi mulțumim lui Dumnezeu pentru bunătățile primite în timpul zilei și-i cerem iertare de greșeli, ocrotire și odihnă în timpul nopții. Înainte și după mîncare ne rugăm ca să mulțumim lui Dumnezeu pentru bunătățile cerești și pămîntești, și-i cerem să ne ferească de păcatele îmbuibării, după pilda și învățătura Mîntuitorului (Matei 15, 36 ; Luca 21, 34). Ca să nu uităm cînd trebuie să ne rugăm, clopotele și toaca bisericii ne strigă și vestesc ceasurile de rugăciune și în vremea slujbelor clipele cele mai însemnate.

Hristos Domnul și sfînta Sa Biserică ne mai învață să ne rugăm *în toată vremea* (Luca 21, 36), în ispite (Matei 26, 41), în necazuri (Psalm 49, 16), în prigoane și nevoi (Fapte 12, 5), făcînd din toată viața noastră o rugăciune bine plăcută lui Dumnezeu.

Unde să ne rugăm? Care sînt locurile de rugăciune?

Fariseul și vameșul s-au rugat în biserică (Luca 18, 10). Biserica este „casa de rugăciune" (Matei 21, 13 ; Marcu 11, 17 ; Luca 19, 46), casa lui Dumnezeu (Ioan 2, 16 ; 14, 2), locul anume ales și *sfințit* de Dumnezeu (Matei 23, 17—19), unde să ne facem rugăciunea. În Sfînta Biserică se împlinește făgăduința dată ucenicilor și credincioșilor de către Iisus Hristos Mîntuitorul : „Unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor" (Matei 18, 20).

Biserica închipuiește cerul pe pămînt și pe Hristos Dumnezeu în mijlocul nostru. Cea dintîi biserică, adică cortul sfînt, „cortul mărturiei", s-a făcut după planul dat de Dumnezeu (Ieșire 25—27). A doua biserică a fost cea zidită de Solomon în Ierusalim (III Regi 6, 8—9). Pentru creștini, cea dintîi biserică a fost casa în care Iisus Hristos Domnul a serbat Cina cea de Taină (Matei 26, 26) și apoi casa în care s-a pogorît Duhul Sfînt

peste cei 12 Apostoli (Fapte 1, 13). Astfel de biserici, prin case (Fapte 12, 12), mai întîlnim, la început în Troa, biserică luminată *cu făclii* (Fapte 20, 6—9), la Roma (Rom. 16, 5), la Colose (Coloseni 4, 15), în casa lui Filimon (Filim. 1, 2). În Antiohia, unde întîia oară s-au numit ucenicii Domnului *creștini*, aflăm încă din veacul întîi *cea dintîi biserică* anume *zidită* (Fapte 11, 26).

De atunci, de la început, sfintele biserici sînt locașurile noastre de rugăciune, casele anume zidite în care se adună toți creștinii să se roage și să împlinească sfintele rînduieli ale cultului dumnezeiesc.

Domnul nostru Iisus Hristos ne învață că, în afară de Sfînta Biserică, ne mai putem ruga oriunde : în pustie (Luca 5, 16), în munți (Luca 22, 39), în singurătatea camerei și în liniștea inimii (Matei 5, 6), căci Dumnezeu este pretutindeni de față.

Care este rugăciunea cea mai frumoasă ?

Cea mai frumoasă și mai potrivită rugăciune a creștinului este *Tatăl nostru* sau *rugăciunea domnească*, numită așa pentru că e dată de Domnul nostru Iisus Hristos (Matei 6, 9—13).

Cîte părți are rugăciunea Tatăl nostru ?

Rugăciunea Tatăl nostru are trei părți : chemarea, cererile și încheierea.

Chemarea se cuprinde în cuvintele : *„Tatăl nostru, Care ești în ceruri"*. Zicem „Tatăl nostru" pentru că El a creat pe om. El este Dumnezeul nostru, al tuturor, iar noi oamenii sîntem fii și frați întreolaltă. El e Tatăl nostru ceresc, spre deosebire de tatăl nostru cel de pe pămînt.

Cîte și care sînt cererile din rugăciunea Tatăl nostru?

În rugăciunea Tatăl nostru se cuprind *șapte cereri* și anume :

1. *„Sfințească-se numele Tău"*. Numele lui Dumnezeu Îl cinstim ca sfînt (se sfințește) cu gîndurile, cuvintele și faptele noastre cele bune, săvîrșite cu ajutorul harului Duhului Sfînt.

2. *„Vie împărăția Ta"*, adică împărăția lui Dumnezeu, împărăția în care domnește dreptatea, pacea, iubirea, bunătatea, iertarea și adevărul Evangheliei. *„Căci împărăția lui Dumnezeu nu este mîncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfînt"* (Rom. 14, 17). Împărăția lui Dumnezeu în lume este Biserica, pentru care ne rugăm să se întindă peste tot pămîntul, ca toți oamenii să facă voia lui Dumnezeu.

3. *„Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pămînt"*. Cum împlinesc îngerii în cer voia lui Dumnezeu și cum au împlinit-o sfinții și Domnul nostru Iisus Hristos pe pămînt, așa să o împlinească toți oamenii.

4. *„Pîinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi"*. „Pîinea noastră" înseamnă cele de trebuință pentru viața și traiul nostru pe pămînt : hrană, îmbrăcăminte, minte, sănătate, ajutor ș.a.

5. *„Și ne iartă nouă păcatele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri"*. Dacă noi nu iertăm aproapelui nostru cînd el greșește, nici Dumnezeu nu ne va ierta nouă (vezi pilda datornicului neiertător : Matei 18, 23—35). Dacă toți oamenii ar ierta unul altuia, cînd greșesc, atunci ar fi pace și trai bun între oameni, n-ar mai fi certuri, procese și războaie.

Întrebare : De cîte ori să iertăm ? Domnul Iisus Hristos ne răspunde : *„De șaptezeci de ori de cîte șapte"* (Matei 18, 21—22), adică totdeauna.

6. *„Și nu ne duce pe noi în ispită" (încercare)*. Ispitele sînt greutățile care pun la încercare credința și răb-

darea noastră. Noi, cunoscîndu-ne slăbiciunile, ne rugăm lui Dumnezeu să nu ne pună la încercare (ispitire) credința și răbdarea, pentru a nu cădea în păcat.

7. *„Ci ne mîntuiește de cel rău"*. În cererea aceasta rugăm pe Dumnezeu să ne scape de amăgirile și cursele celui rău (diavolul).

Care este încheierea rugăciunii Tatăl nostru ?

„Că a Ta este împărăția și puterea și mărirea : a Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin".

DUMINICA ȘI SĂRBĂTORILE

Ce este Duminica ?

Duminica este ziua învierii Domnului și ziua de odihnă a creștinilor. Cît de mare și sfîntă este învierea Domnului se vede și din faptul că ziua aceasta primește un nume deosebit. Pînă la învierea Domnului ziua aceasta nu avea un nume ; se numea „una a sîmbetelor", sau „ziua cea dintîi a săptămînii". De la învierea Domnului, ziua aceasta se numește pînă astăzi „ziua Domnului", adică *„Duminică"* (Apoc. 1, 10), ziua sfîntă și de odihnă a creștinilor, care se prăznuiește anul întreg.

De ce creștinii sărbătoresc Duminica în locul sîmbetei ?

Noi creștinii sărbătorim Duminica în locul sîmbetei ca zi de odihnă și sărbătoare săptămînală, pentru că :

1. Duminica este ziua cea dintîi a creațiunii, ziua facerii luminii (Facere 1, 1—5).

2. Duminica este ziua învierii Domnului (Matei 26, 1—7 ; Marcu 16, 2).

3. Duminica este ziua pogorîrii Duhului Sfînt și a întemeierii Bisericii (Fapte 2).

4. Duminica este ziua în care, de la cei dintîi creștini și pînă astăzi, Biserica serbează „frîngerea pîinii", adică Sfînta Liturghie și adună ajutoarele pentru oropsiți

Îngerul vestește purtătoarelor de mir Învierea, în dimineața Duminicii

(Fapte 2, 42 ; 20, 7 ; I Cor. 16, 2 ; Apoc. 1, 10). Dovezi că cei dintîi creștini au serbat totdeauna Duminica avem nu numai în Sfînta Scriptură (arătate aici) și în canoanele Bisericii, dar și în scrierile bărbaților apostolici, ucenicii Sfinților Apostoli, din care amintim numai doi martiri : *Sf. Ignatie*, episcopul Antiohiei (mort la anul 107 d. Hr. și pomenit la 20 Decembrie), scrie creștinilor din Magnezia (Asia Mică) : „Acei care au vieţuit după rînduiala cea veche (iudeii) au revenit la nădejdea cea nouă și *nu mai țin sîmbăta, ci-și întocmesc viața potrivit zilei Domnului*". Sf. Iustin Martirul (mort

în anul 155 d. Hr. și cinstit la 1 Iunie), scrie : „*Duminica ne adunăm cu toții la un loc,* pentru că *aceasta este ziua în care Dumnezeu,* la zidirea lumii, *a despărțit lumina de întuneric și în care Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a înviat din morți*". Pe vremea lui Constantin cel Mare, Duminica a fost recunoscută și *consfințită* și de către *stat,* ca zi de odihnă.

5. *Sîmbăta* e ziua orînduită de Moise, ca amintire a scoaterii poporului israelit din robia Egiptului (Deuteronom 5, 15 ; Fapte 15, 10—11, 19—20 ; Rom. 6, 14 ; 10, 4 ; Gal. 2, 21 ; 3, 24—25 ; Col. 2, 16—17 ; Evrei 7, 11—12 ; 9, 15—16 ; 1—2 ; Marcu 2, 23—28 ; Ioan 5, 1—17).

6. Duminica este ziua eliberării întregii omeniri din robia păcatului.

Care sînt sărbătorile creștinilor dreptcredincioși ?

Pe lîngă sărbătoarea Duminicii, noi creștinii mai avem două feluri de sărbători și anume : 1. *Sărbătorile împărătești* sau praznicele împărătești, închinate prăznuirii lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt ; 2. *Sărbătorile Maicii Domnului* și 3. *Sărbătorile marilor sfinți.*

1. *Sărbătorile împărătești* sînt 10 : Nașterea Domnului (Crăciunul), Tăierea împrejur (Anul Nou), Botezul Domnului sau Boboteaza, Întîmpinarea Domnului, Duminica stîlpărilor sau a Floriilor, Învierea Domnului sau Paștile, Înălțarea la cer, Pogorîrea Duhului Sfînt (Duminica Mare sau Rusaliile), Schimbarea la față a Domnului și Înălțarea Sfintei Cruci.

2. *Sărbătorile Maicii Domnului* sînt 4 : Nașterea Maicii Domnului sau Sîntămăria Mică, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Bunavestire sau Blagoveștenia și Adormirea Maicii Domnului sau Sîntămăria Mare.

3. *Sărbătorile marilor sfinți* sînt : Vasile cel Mare, Sf. Ioan Botezătorul, Sfinții Trei Ierarhi : Vasile, Gri-

gorie Cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, Sf. Gheorghe, Sf. Constantin și Elena, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul sau Sînzienele, Sfinții Apostoli Petru și Pavel, Sfîntul Ilie, Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul, Sf. Paraschiva sau Vinerea Mare, Sfîntul Dimitrie, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Sfîntul Nicolae și Sfîntul Ștefan. Sărbătorile sfinților însemnate în calendar cu † (cruce neagră) sînt sărbători bisericești fără „ținere".

BISERICA SAU CASA DOMNULUI

Care este cel dintîi rod al Duhului Sfînt ?

Înainte de înălțarea la cer, Iisus Hristos Mîntuitorul a făgăduit Apostolilor că le va trimite puterea dumnezeiască a Duhului Sfînt, care să le lumineze mintea și să le întărească puterea voinței în lucrarea de vestire a Evangheliei, de conducere a Bisericii și de mîntuire a sufletelor.

Minunea aceasta s-a întîmplat în Duminica cea mare a Rusaliilor, cînd Duhul Sfînt s-a revărsat peste ei, în chipul limbilor de foc.

Prin lumina, puterea și lucrarea Sfîntului Duh, Apostolii se întăresc, se sfințesc, se însuflețesc și încep lucrarea de mîntuire a lumii : vestesc Evanghelia și în aceeași zi mare atrag la Hristos și botează cinci mii de suflete (Fapte 2, 1—4, 4). Erau cei dintîi creștini, care formează cea dintîi Biserică, în Ierusalim. Mai departe numărul creștinilor crește și se răspîndește după cum profețise Mîntuitorul, pînă la marginile pămîntului.

Ca urmare, *cel dintîi rod al lucrării Duhului Sfînt în lume este întemeierea Bisericii.* Duhul Sfînt ne dă Apostolii, Biserica și Sfintele Taine. Duhul Sfînt sfin-

în anul 155 d. Hr. și cinstit la 1 Iunie), scrie : „*Duminica ne adunăm cu toții la un loc,* pentru că *aceasta este ziua în care Dumnezeu,* la zidirea lumii, *a despărțit lumina de întuneric și în care Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a înviat din morți*". Pe vremea lui Constantin cel Mare, Duminica a fost recunoscută și *consfințită* și de către *stat,* ca zi de odihnă.

5. *Sîmbăta* e ziua orînduită de Moise, ca amintire a scoaterii poporului israelit din robia Egiptului (Deuteronom 5, 15 ; Fapte 15, 10—11, 19—20 ; Rom. 6, 14 ; 10, 4 ; Gal. 2, 21 ; 3, 24—25 ; Col. 2, 16—17 ; Evrei 7, 11—12 ; 9, 15—16 ; 1—2 ; Marcu 2, 23—28 ; Ioan 5, 1—17).

6. Duminica este ziua eliberării întregii omeniri din robia păcatului.

Care sînt sărbătorile creștinilor dreptcredincioși ?

Pe lîngă sărbătoarea Duminicii, noi creștinii mai avem două feluri de sărbători și anume : 1. *Sărbătorile împărătești* sau praznicele împărătești, închinate prăznuirii lui Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt ; 2. *Sărbătorile Maicii Domnului* și 3. *Sărbătorile marilor sfinți.*

1. *Sărbătorile împărătești* sînt 10 : Nașterea Domnului (Crăciunul), Tăierea împrejur (Anul Nou), Botezul Domnului sau Boboteaza, Întîmpinarea Domnului, Duminica stîlpărilor sau a Floriilor, Învierea Domnului sau Paștile, Înălțarea la cer, Pogorîrea Duhului Sfînt (Duminica Mare sau Rusaliile), Schimbarea la față a Domnului și Înălțarea Sfintei Cruci.

2. *Sărbătorile Maicii Domnului* sînt 4 : Nașterea Maicii Domnului sau Sîntămăria Mică, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Bunavestire sau Blagovestenia și Adormirea Maicii Domnului sau Sîntămăria Mare.

3. *Sărbătorile marilor sfinți* sînt : Vasile cel Mare, Sf. Ioan Botezătorul, Sfinții Trei Ierarhi : Vasile, Gri-

gorie Cuvîntătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, Sf. Gheorghe, Sf. Constantin și Elena, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul sau Sînzienele, Sfinții Apostoli Petru și Pavel, Sfîntul Ilie, Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul, Sf. Paraschiva sau Vinerea Mare, Sfîntul Dimitrie, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Sfîntul Nicolae și Sfîntul Ștefan. Sărbătorile sfinților însemnate în calendar cu † (cruce neagră) sînt sărbători bisericești fără „ținere".

BISERICA SAU CASA DOMNULUI

Care este cel dintîi rod al Duhului Sfînt ?

Înainte de înălțarea la cer, Iisus Hristos Mîntuitorul a făgăduit Apostolilor că le va trimite puterea dumnezeiască a Duhului Sfînt, care să le lumineze mintea și să le întărească puterea voinței în lucrarea de vestire a Evangheliei, de conducere a Bisericii și de mîntuire a sufletelor.

Minunea aceasta s-a întîmplat în Duminica cea mare a Rusaliilor, cînd Duhul Sfînt s-a revărsat peste ei, în chipul limbilor de foc.

Prin lumina, puterea și lucrarea Sfîntului Duh, Apostolii se întăresc, se sfințesc, se însuflețesc și încep lucrarea de mîntuire a lumii : vestesc Evanghelia și în aceeași zi mare atrag la Hristos și botează cinci mii de suflete (Fapte 2, 1—4, 4). Erau cei dintîi creștini, care formează cea dintîi Biserică, în Ierusalim. Mai departe numărul creștinilor crește și se răspîndește după cum profețise Mîntuitorul, pînă la marginile pămîntului.

Ca urmare, *cel dintîi rod al lucrării Duhului Sfînt în lume este întemeierea Bisericii.* Duhul Sfînt ne dă Apostolii, Biserica și Sfintele Taine. Duhul Sfînt sfin-

țește pe cei dintîi preoți ai Bisericii (Apostolii) și pe cei dintîi creștini. În chipul acesta Biserica este semnul arătării și a lucrării lui Iisus Hristos în lume. *Biserica este așezămîntul harului,* centrul și *izvorul de lumină* a darurilor Sfîntului Duh, casa Domnului și localul cultului creștin din primele ei zile și pînă astăzi.

Cînd trebuie să cercetăm biserica ?

Cei dintîi creștini *„în fiecare zi cercetau cu rîvnă biserica..., iar Domnul în fiecare zi adăuga la biserică pe cei ce se mîntuiau"* (Fapte 2, 46—47).

Știrea aceasta despre cei dintîi creștini ne arată cît de mare era dragostea lor față de Dumnezeu și cît de aprinsă era rîvna lor față de biserică, pe care o cercetau „în fiecare zi", deși nu erau siliți de nimeni. Porunca cea dintîi a Bisericii ne îndatorează : *„Să ascultăm cu evlavie Sfînta Liturghie în fiecare Duminică și sărbătoare".*

Canoanele Sfinților Apostoli și ale Sfinților Părinți repetă și întăresc porunca aceasta prin pedepsele care le-au hotărît împotriva creștinilor slabi, care nu cercetează regulat biserica.

Călcătorii acestor pravile se despart de trupul tainic al Bisericii, de izvorul și de lucrarea Duhului Sfînt.

Unde și cum se zidește o biserică ?

De regulă, o biserică se zidește pe un loc mai înalt (dacă este) *în mijlocul parohiei.* Locurile înalte ne amintesc de Golgota și de cetatea de pe vîrful muntelui (Matei 5, 14), departe de zgomotul străzilor și de vuietul lumii. Păstorul cel bun (Ioan 10, 1) este în mijlocul turmei, biserica în mijlocul credincioșilor.

Bisericile se zidesc în formă de *cruce* și în formă de *corabie.* Crucea cu cele patru brațe ne învață că

Biserica adună credincioșii din cele patru părți ale pământului, de la răsărit, apus, miazăzi și miazănoapte. Corabia ne amintește că precum Noe cu familia lui au scăpat de potopul apelor în corabie, tot astfel și noi, oamenii credincioși, scăpăm de potopul păcatelor, în biserică.

Care sînt părțile bisericii ?

Părțile unei biserici sînt : *pridvorul* sau tinda (pronaosul) naosul sau corabia și *altarul,* totdeauna îndreptat spre răsărit, ca să ne amintească neîncetat de Hristos („lumina lumii") care vine de la răsărit. Însă adevărata Biserică *vie* o formează *sufletele* credincioșilor ale căror inimi sînt altare ale Duhului Sfînt, în care răsună, ca niște clopote în adîncuri, glasul lui Dumnezeu.

Ce este altarul bisericii și ce se află în el ?

Altarul este partea cea mai sfîntă a bisericii, încăperea în care preoții slujesc dumnezeiasca Liturghie și sfintele slujbe. El închipuiește cerul cu tronul lui Dumnezeu și cu adunările îngerilor și ale sfinților. — De aceea Iisus Hristos apără sfințenia Altarului cînd scoate vînzătorii din templu (Ioan 2, 13—17) și cînd zice fariseilor că *„altarul sfințește darul"* (Matei 23, 16—19), iar Sf. Pavel Apostolul cînd scrie : *„Noi avem altar* din care nu au dreptul să mănînce cei ce slujesc cortului" (Evrei 13, 10). — Ereticii și sectarii au desființat și au scos altarul din adunările lor.

În mijlocul Sfîntului Altar se află *Sfînta Masă* (prestolul) sau jertfelnicul. Sfînta Masă se face din piatră în patru colțuri. Ea închipuiește masa de la Cina cea de Taină, crucea răstignirii de pe Golgota, mormîntul Domnului și tronul lui Isus Hristos — piatra cea din capul

unghiului, — semnul Mielului, sub care martirii așteaptă preamărirea (Apoc. 5, 6 ; 6, 9). În mijocul Sfîntului Prestol se află o scobitură în care sînt așezate părticele din moaștele martirilor, rînduială rămasă din vremea cînd bisericile se zideau pe mormintele sfinților mucenici (Apoc. 6, 9—11). Sfînta Masă este acoperită cu o pînză albă de in, numită „cămașă", care ne aduce aminte de giulgiul cu care era înfășurat trupul Domnului în mormînt. Peste cămașă se așează „îmbrăcămintea mesei", care închipuiește haina luminată a Mîntuitorului în care a strălucit pe Tabor, la Schimbarea la față (Matei 17, 2).

Pe Sfînta Masă se află *Antimisul,* o pînză de in pe care se află întipărită icoana îngropării Domnului și la colțuri cei patru Evangheliști : Matei, Marcu, Luca și Ioan. În Antimis sînt cusute părticele din moaștele martirilor. Fără Antimis nu se poate sluji Sfînta Liturghie ; de aceea nu poate lipsi din nici o biserică. El închipuiește giulgiul în care era înfășurat trupul Mîntuitorului în mormînt. În vremea prigoanelor Sfîntul Antimis era sfînta masă pe care se așezau Sfintele Daruri, în locuri ascunse. Cînd urmele creștinilor erau descoperite de prigonitori, preoții înfășurau Sfintele Daruri și fugeau cu ele în locuri ferite unde continuau și încheiau Sf. Liturghie.

Pe Sfîntul Prestol se mai află *Sfînta Evanghelie,* care închipuiește pe Hristos de față pe Sfînta Masă, apoi sfînta *cruce, sfeșnicul* cu o lumînare (închipuiește pe unul Dumnezeu), cu două lumînări (închipuiește cele două firi : dumnezeiască și omenească a Mîntuitorului), cu trei (Sfînta Treime), cu patru (cei patru evangheliști), cu șapte (șapte daruri ale Sfîntului Duh, șapte Taine), cu nouă (nouă cete îngerești) sau 12 lumînări (Apostolii), și *Chivotul,* un dulăpior de lemn sau metal în formă de biserică sau de mormînt în care se păstrează Sfînta Împărtășanie pentru bolnavi. El închipuiește slava dimprejurul tronului dumnezeiesc (Iezechiel 43, 1—7).

În stînga altarului, spre miazănoapte, se află *proscomidierul,* o scobitură (firidă) în formă de măsuță pe care se pregătesc Sfintele Daruri, închipuind staulul sau peștera cu ieslea din Betleem, în care s-a născut Iisus Hristos. În spatele altarului, la răsărit, se află *scaunul de sus,* pe care stă arhiereul, închipuind pe Hristos, marele nostru Arhiereu către Dumnezeu, iar la o parte, spre miazăzi unde este locul potrivit, *diaconarul* sau diaconicul, încăperea în care se păstrează sfintele vase, cărți și veșminte bisericești.

Mai avem în altar *locul pentru foc,* tot o scobitură (firidă) închisă în perete, în care se aprind cărbuni pentru cădelniță. Focul închipuiește firea dumnezeiască a Mîntuitorului; cădelnița : firea Lui omenească, iar fumul de tămîie bunul miros al Duhului Sfînt (Ieșire 37, 1—29) și al rugăciunii.

Ce este iconostasul ?

Iconostasul, tîmpla sau catapeteasma, este peretele de icoane împodobit cu sculpturi, care desparte altarul de naosul sau corabia bisericii și cele văzute de cele nevăzute. Iconostasul are trei intrări în altar. La mijloc sînt „ușile împărătești", numite așa pentru că la înconjurarea cu Sfintele Daruri, prin ele intră Hristos, Împăratul cerului și al pămîntului. La dreapta și la stînga sînt ușile diaconești sau îngerești, fiindcă prin ele intră și ies diaconii, care închipuiesc îngerii. Pe ușile împărătești este pictată icoana Buneivestiri, care ne amintește de începutul mîntuirii noastre, iar pe ușile diaconești sînt pictate icoanele sfinților diaconi Ștefan și Laurențiu, sau ale Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, ca să ne spună că în Altar, unde tronează Dumnezeu, se cuvine să intrăm cu evlavie și curăție îngerească.

Într-un rînd cu ușile sînt icoanele mari ale iconostasului : a Mîntuitorului, a Preacuratei Fecioare cu

Pruncul în brațe, a Sf. Ioan Botezătorul (sau a hramului bisericii) și a Sfîntului Nicolae sau a unui alt sfînt. În fața icoanelor mari atîrnă candela cu untdelemn, care ca și luminile din biserică (Fapte 20, 8) închipuiește pe Hristos Izvorul vieții și „lumina lumii" (Ioan 8, 12), care ne-a luminat prin învățăturile Evangheliei, prin darul Sf. Duh și prin lumina fericitoare a vieții veșnice. Sub aceste icoane se află altele mai mici, care înfățișează jertfe din Vechiul Testament : jertfa lui Abel, a lui Noe, a lui Avram și a lui Zaharia, ca preînchipuiri ale jertfei Mîntuitorului.

Deasupra ușilor împărătești se află icoana feței Domnului pe mahrama Sfintei Veronica. Deasupra icoanelor mari se află icoanele sărbătorilor mari de peste an, avînd în mijloc Cina cea de Taină. În alt rînd urmează icoanele celor 12 Apostoli, în mijloc cu Iisus Hristos pe tron. Deasupra Apostolilor, în alt rînd, sînt icoanele proorocilor, avînd în mijloc icoana Sfintei Treimi, sau icoana Hramului bisericii (dacă e una din persoanele Sfintei Treimi). Deasupra tuturor, la mijloc, este crucea cu răstignirea Domnului, avînd la dreapta icoana Maicii Sfinte și la stînga icoana Sf. Ioan Evanghelistul și Apostolul (Ioan 19, 26—27).

Toate aceste icoane, prinse între mlădițe de viță de vie, înfățișează pe Hristos, vița cea adevărată și sfinții, rodul mlădițelor ei (Ioan 15, 1—7). Ele ne cheamă privirile și ne îndeamnă inimile ca, urmînd viețile lor, să ne dăruim și noi viața toată lui Dumnezeu, precum ne îndeamnă și stihul, rostit sau ascultat cu închinăciune către Sf. Altar :

„Pe preasfînta, preacurata, preabinecuvîntata, slăvita Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unul pe altul, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Ce lucruri se află în pridvorul și în corabia bisericii?

Pridvorul este partea de intrare în biserică, numită și tindă, nartex sau pronaos. În pridvor, la dreapta, se află vasul în care se botează copiii prin cufundare (cristelnița, colimvitra sau baptisteriul). La stînga se află masa cu icoana înmormîntării (prohodul) Domnului, care din Joia patimilor seara, pînă în dimineața învierii se așează în mijlocul bisericii sau în fața iconostasului.

Deasupra pridvorului sau lîngă el se află *corul* și *turnul* sau turnurile bisericii, cu *toaca* și *clopotele,* care ne cheamă ca niște glasuri îngerești la biserică și anunță întîmplările mai însemnate din vremea sfintelor slujbe sau din viața parohiei (sărbători, înmormîntări, ș.a.). Turnul sau turla bisericii este ca un deget ridicat în sus, care ne arată cerul și pare că ne zice : *„Cele de sus căutați,* unde este Hristos șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (Coloseni 3, 1). În vîrful turnului bisericii este *crucea,* ca să ne spună că în biserică se preamărește Iisus Hristos cel răstignit, care prin jertfa Lui a împăcat cerul cu pămîntul.

Naosul sau corabia este partea bisericii în care se roagă credincioșii : bărbații în față și femeile în urma lor ; sau bărbații la dreapta și femeile la stînga. În corabie, creștinii călători spre patria cerului, plutesc peste valurile vieții și se mîntuiesc de potopul păcatelor. Locul din fața iconostasului, pe unde se face înconjurul cu Sfînta Evanghelie și cu Sf. Daruri se numește *soliu* sau solee. La dreapta și la stînga soliului se află *stranele* cîntăreților, de unde ca din niște glasuri îngerești se aduce laudă lui Dumnezeu, prin cîntări sfinte. La marginea soliului, spre mijlocul bisericii, se află un loc mai ridicat : este *amvonul* adică locul pentru citirea Evangheliei de către diacon și pentru predica Evangheliei. La dreapta amvonului, lîngă perete, se află *scaunul arhieresc,* iar la stînga tronul Preacuratei. Se mai află pe soliu și în

naosul bisericii *altarele* sau *iconostasele mici*, numite „tetrapoade", măsuțe pe care se află sfintele icoane, străjuite de sfeșnice cu lumînări. Pe tetrapodul din mijlocul bisericii se află Sfînta Evanghelie, care închipuiește pe Iisus Hristos totdeauna de față în mijlocul bisericii. Pe margini sînt *scaunele* pentru credincioșii bătrîni și neputincioși, masa epitropilor și *praporii* sau steagurile bisericii, iar deasupra atîrnă candelabrele și policandrele, care închipuiesc prin luminile lor stelele cerului.

Care sînt podoabele bisericii, veșmintele și obiectele sfinte?

Icoanele, pictura, veșmintele și obiectele bisericești.

Cea mai frumoasă podoabă a unei biserici este *pictura* ei. În pictura bisericii se înfățișează, în chipuri, însăși Sfînta Scriptură, cu tot ce are ea mai de folos pentru luminarea și mîntuirea omului și în tot ce a rodit ea mai pilduitor (viețile și chipurile sfinților).

Veșmintele bisericești sînt : *stiharul*, un veșmînt în formă de cămașă, care înseamnă cămașa Domnului pentru care ostașii au aruncat sorți (Ioan 19, 23—24) ; *mînecuțele*, care înseamnă legătura pusă pe mîinile Lui cînd a fost prins (Ioan 18, 12—13, 24) ; *orarul*, o fîșie lungă împodobită cu cruci, care închipuiește aripile îngerilor (Iezechiel 1, 4—11) ; *epitrahilul* sau *patrafirul*, este un orar îndoit, întrebuințat de preoți, care închipuiește jugul lui Hristos cel ușor și lin (Matei 11, 28—30) ; *brîul*, înseamnă puterea de a sluji cele sfinte (Luca 9, 1) ; *felonul* este un veșmînt larg, fără mîneci care ne amintește de hlamida sau haina mohorîtă cu care au îmbrăcat soldații pe Mîntuitorul nostru în curtea lui Pilat (Matei 27, 27—28).

Acestea sînt veșmintele preoțești și diaconești.

Arhiereii au veșminte deosebite (pe lîngă cele preoțești, mai au : sacosul, omoforul, epigonatul, engolpionul, crucea, mantia, coroana sau mitra și toiagul de păstor).

Obiectele sfinte, prin care se slujește Sf. Liturghie și prin ajutorul cărora primim în cămara (biserica) de taină a sufletelor și trupurilor noastre pe Hristos Domnul, sînt următoarele :

Discul, o farfurie de metal, pe care se așează părticelele scoase din prescuri pentru Sf. Liturghie, închipuiește ieslea în care S-a născut Mîntuitorul lumii (Luca 2, 7—16) ; *Potirul* sau paharul în care se toarnă vinul și apa pentru Sf. Împărtășanie, ne aduce aminte de paharul de la Cina cea de Taină (Matei 26, 27) ; *Copia,* este un cuțitaș în formă de suliță, cu care se scot părticele din prescuri și se așează pe Sf. Disc ; închipuiește sulița cu care a fost împuns Domnul nostru pe cruce (Ioan 19, 34—37) și *linguriță,* care se întrebuințează la împărtășirea credincioșilor. Ea închipuiește cleștele cu care serafimul a luat cărbunele din focul jertfelnicului ceresc și l-a atins de buzele proorocului Isaia, curățindu-l (Isaia 6, 1—8).

La acestea se adaugă *acoperămintele* Sfintelor Daruri : unul în formă pătrată pentru Sfîntul Disc, al doilea în formă de cruce pentru sfîntul potir și al treilea tot pătrat, ceva mai mare, care le acoperă pe amîndouă. Acoperămintele cele mici închipuiesc scutecele în care a fost înfășat pruncul Iisus (Luca 2, 7), iar cel mai mare, numit *aer,* închipuiește cerul, căci el acoperă Sfintele Daruri, cum cerul acoperă pămîntul (Facerea 1, 6—8 ; Psalm 103, 2—6).

Cum se sfințește o biserică ?

După zidire sau renovare, biserica se sfințește prin arhiereu sau prin delegatul lui. Mai întîi, arhiereul împreună cu preoții, cu credincioșii care poartă prapori, în

sunetele clopotelor, înconjură biserica de trei ori, citește trei Evanghelii, urmate de rugăciuni și unge zidurile bisericii cu Sf. Mir de trei ori. În timpul înconjurării a treia, un preot stropește, în mers, biserica cu apa sfințită. După a treia înconjurare, arhiereul se oprește la ușa de intrare (închisă) și rostește de trei ori cuvintele Psalmului 23. „Ridicați-vă porți... Ridicați-vă porți veșnice..." După ce intră în biserică împreună cu credincioșii, arhiereul așează mai întîi sfintele moaște în scobitura din masa altarului, o acoperă și o închide, spală fața de piatră a mesei cu apă și cu săpun, apoi o udă cu apă de trandafiri și o șterge bine cu buretele, o unge cu Sf. Mir, așează în cele patru colțuri ale ei icoanele celor patru evanghelişti (închipuind biserica din toate cele patru părți ale lumii, adunată prin propovăduirea Evangheliei), o îmbracă cu cele două acoperăminte și așează pe ea Sf. Evanghelie, Sf. Cruce și celelalte lucruri trebuitoare. După aceea arhiereul unge cu Sfîntul Mir și stropește cu aghiazmă pereții și iconostasul bisericii și încheie slujba printr-o rugăciune de sfințire, citită în genunchi.

Sfințirea sau tîrnosirea unei biserici e prilej de mare sărbătoare. În Vechiul Testament a fost preînchipuită cu sfințirea cortului sfînt (Ieșire 40, 9) și a templului lui Solomon (III Regi 8—9).

Creștinul adevărat nu se mulțumește numai cu sfințenia bisericii, ci caută să-și sfințească și biserica sufletului său, prin credință, prin harul Sf. Taine, prin post, prin rugăciune, prin fapte bune și prin frumusețea virtuților morale și religioasei adeverind astfel cuvîntul Apostolului : „Voi sînteți Biserica lui Dumnezeu..." (I Cor. 3, 16—17).

Care sînt cărțile cele mai de seamă ale Bisericii ?

Izvoarele de lumină ale mîntuirii, adică : rugăciunile, cîntările și citirile, însoțite de toată rînduiala (tipicul) sfintelor slujbe, sînt cuprinse în următoarele cărți bisericești :

1. *Sf. Evanghelie,* cartea în care se cuprinde viața, învățăturile și faptele Domnului nostru Iisus Hristos ;
2. *Apostolul,* cartea în care sînt alese și împărțite, ca și în Evanghelie, pe toate zilele de peste an, părți (pericope) din epistolele și faptele Apostolilor ;
3. *Liturghierul,* cartea preotului în care este cuprinsă rînduiala Vecerniei, Utreniei și a Sf. Liturghii ;
4. *Octoihul,* cartea celor 8 glasuri din care se cîntă anul întreg ;
5. *Triodul,* cartea cîntărilor bisericești de la Duminica Vameșului pînă la Paști (zece săptămîni) ;
6. *Penticostarul,* cîntările de bucurie de la Paști pînă la Duminica tuturor Sfinților (I după Rusalii) ;
7. *Mineele,* 12 cărți pentru cele 12 luni ale anului, cu rugăciunile, viețile și cîntările în cinstea sfinților, pomeniți în fiecare zi ;
8. *Psaltirea* sau cartea Psalmilor (rugăciunilor) proorocului David, din care se citește la diferite slujbe ;
9. *Ceaslovul,* cartea ceasurilor și cîntărilor celor șapte laude ; și
10. *Molitfelnicul* cartea în care se cuprinde rînduiala slujirii Sfintelor Taine și a sfintelor slujbe (ierurgii) de la înmormîntări, litii sărbători, bolnavi și altele.

Cum să ne purtăm în Sfînta biserică, în casa și în fața lui Dumnezeu ?

Creștine, ești dator să știi cum trebuie să petreci în biserică, *în casa Dumnezeului celui viu* (I Tim. 3, 5) și anume :

Pășește ușor, fără zgomot, cu evlavie și te închină cu smerenie în fața sfintelor icoane.

Lasă afară toată grija cea lumească.

Cugetă la Dumnezeu : Sus să avem inimile !...

Nu sta prea mult în fața icoanelor ; lasă loc și altora.

Așează-te la locul cuvenit : bărbații la dreapta sau în față și femeile la stînga sau în urmă.

Dacă a început sf. slujbă, închină-te la icoane la sfîrșitul slujbei.

Lasă libere scaunele, pentru bătrîni, osteniți și neputincioși.

Închină-te și îngenunchează la citirea Evangheliei, la ieșirea cu Sfintele Daruri și mai ales la „Pre Tine Te lăudăm..."

Păstrează în jurul tău și în locul tău liniște.

Nu vorbi, nu tuși, nu rîde, nu scuipa, nu privi împrejur, fii cu băgare de seamă la rugăciune, la rînduiala slujbei, la citiri și la predică.

Sîrguiește-te să fii la biserică de la începutul slujbei și nu pleca din biserică în cursul slujbei, ca să nu tulburi liniștea altora și să nu te asemeni cu Iuda vînzătorul.

Alungă de la tine toată ura și vrăjmășia (Matei 5, 23—24 ; I Tim. 2, 8). Dă-ți seama că ești în „casa lui Dumnezeu", de care se cuvine „să ne apropiem cu inimă curată, în deplinătatea credinței, curățindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău și spălîndu-ne trupul în apă curată" (Evrei 10, 22) — și îmbrăcați în haine curate, de sărbătoare.

Ce daruri sîntem noi datori să dăm bisericii, în locul Darurilor ei ?

Cît poți creștine, nu te înfățișa înaintea Domnului cu mîinile goale (Ieșire 22, 15), ci adu obolul și darul tău, după putință :

Lumînări, semnul dăruirii sau arderii de tot ; semnul jertfei și a luminii lui Hristos (Fapte 20, 8) ;

Tămîie sau *smirnă*, semnele rugăciunii, ale jertfei și ale iubirii lui Dumnezeu (Ieșire 30, 1—8 ; Isaia 60, 6 ; Mal. 1, 11 ; Matei 2, 11 ; Apoc. 9, 3—4) ;

Untdelemn pentru candele și pentru ungere, — e semnul înțelepciunii (Matei 25, 1—12), al binecuvîntării și al milei dumnezeiești (Luca 10, 33—34) ;

Prinoase din roadele pămîntului, mai ales prescuri și vin pentru Sf. Liturghie, semnele trupului și sîngelui Domnului ;

Pomelnicul cu numele viilor și morților familiei tale ;

Obolul tău săptămînal, lunar sau anual pentru susținerea bisericii ;

Orice alte *fapte de milostenie* (aripile rugăciunii), obiecte, *lucruri și veșminte de trebuință cultului religios și podoabei bisericii* (cărți de slujbă, cruci, icoane, prapori, odăjdii, sfeșnice, candele, candelabre), după regula morală :

Ale Tale, Doamne, dintru ale Tale,... de toate și pentru toate.

Între darurile sufletești, pe care le aduce creștinul la biserică, se numără și cîntarea, însoțită de rugăciune.

Cum să cîntăm în biserică ?

Pentru buna rînduială a cîntării în biserică sînt rînduiți cîntăreți canonici, cîntări canonice și rugăciuni consfințite de veacuri, în care sînt cuprinse învățăturile cele sfinte și adevărurile cele mîntuitoare ale Evangheliei. Cîntările ne ridică inima la cer și ne umplu de viață, de lumină, de bucurie și de sărbătoare, mai ales cînd le cîntă obștea întreagă după firea și rînduiala lor.

Biserica a rînduit și canoane care ne învață cum să cîntăm, adică : *lin, dulce, cu evlavie și cu smerenie*, fără trufie sau fățărie și *fără a sili firea la răgnire* (canon 75 trulan).

Toate aceste reguli sfinte le cuprinde Sf. Pavel în cuvintele : „Cîntați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-i în psalmi, în laude și în cîntări duhovnicești" (Efeseni 5, 19 ; Col. 3, 16 ; Iacob 5, 13).

Ce locuri sfinte mai avem în afară de biserică ?

Locul sfînt, unde se seamănă cuvîntul Evangheliei în sufletele oamenilor și ne împărtășim cu harul sfintelor Taine, este *biserica* sau casa lui Dumnezeu.

Alte *locuri sfințite* dintr-o parohie, pe lîngă biserică, unde se mai fac slujbe obștești, sînt :

Paraclisele sau *capelele,* — lăcașuri mai mici de rugăciune, care uneori se folosesc numai pînă la zidirea bisericii.

Clopotnițele, zidirile despărțite de biserică, unde sînt așezate clopotele ;

Cimitirele, locuințele morților pînă la obștească înviere ;

Troițele sau crucile așezate în locuri de popas, în țarini și la răspîntii de drumuri, ca să ne amintească de patimile Domnului și de așternutul picioarelor Lui.

Pentru rugăciunile făcute de singuratici, poate fi loc de închinare orice casă curată și orice loc liniștit.

CELE ȘAPTE LAUDE ALE BISERICII

Care sînt cele șapte laude ?

Sînt slujbele pe care le ascultăm în Sf. biserică și anume : 1. Miezonopitca (lauda întîi), 2. Utrenia cu Ceasul I (lauda a doua), 3. Ceasul al treilea (lauda a treia), 4. Ceasul al șaselea (lauda a patra), 5. Ceasul al nouălea cu Obedința (lauda a cincea), 6. Vecernia (lauda a șasea) și 7. Pavecernița (lauda a șaptea).

Numărul celor șapte laude se întemeiază pe psalmul 117, stihul 164, în care se spune că *șapte sînt laudele zilnice cuvenite lui Dumnezeu :* „De șapte ori în zi Te-am lăudat...“ Șapte e numărul darurilor Sfîntului Duh, șapte e numărul Sfintelor Taine, șapte e numărul care îmbrățișează toate desăvîrșirile — spune Fericitul Augustin.

Dintre cele șapte laude, Miezonoptica, Ceasurile și Pavecerniţa pot fi citite acasă de orice creștin evlavios, dacă are Ceaslov, iar celelalte se săvîrșesc în Sf. biserică.

Ce este Miezonoptica ?

Sf. Apostol Pavel ne spune că atunci cînd mergea spre Damasc a văzut la amiază o lumină mare din cer, strălucitoare ca soarele (Fapte 26, 13). Lumina aceasta dumnezeiască a împrăștiat întunericul din mintea și din inima lui.

Pentru lumina aceasta ne rugăm și noi, ziua și noaptea. Pentru noapte, Sf. Biserică are o rugăciune cu o rînduială deosebită, care se face mai ales prin mînăstiri: *Miezonoptica,* sau *rugăciunea de miezul nopții.* Cuprinde psalmi, rugăciuni, cîntări și ectenie pentru toți credincioșii, vii și morți.

Miezonoptica ne aduce aminte de sfinții îngeri care laudă pe Dumnezeu, de Hristos Domnul care petrecea nopți întregi în rugăciune (Luca 6, 12), de Apostolii Pavel și Sila care lăudau pe Dumnezeu în temniță la miezul nopții (Fapte 16, 25) ; de cele zece fecioare care la miezul nopții au ieșit întru întîmpinarea Mirelui (Matei 25, 1—13) și de a doua venire a Domnului despre care ne vestește cîntarea : „Iată Mirele vine la miezul nopții și fericită e sluga pe care o va afla priveghind... Vezi dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreunezi, ca să nu te dai morții și afară de împărăție să te încui...“

Ce este Utrenia ?

În ziua cea dintîi a săptămînii (Duminica), foarte de *dimineață*, îngerul a vestit femeilor purtătoare de mir învierea Domnului (Marcu 16, 2—7). De atunci și pînă astăzi, slujba rugăciunilor de dimineața din biserică se numește Utrenie.

Ce închipuie și ce cuprinde Utrenia ?

După cum soarele dimineții împrăștie în lume nenumărate raze de lumină, tot așa soarele adevărului, Iisus Hristos, prin venirea Sa în lume, împrăștie negura întunericului și revarsă în nenumărate suflete razele de lumină și de căldură ale Evangheliei mîntuirii. Utrenia închipuie începutul creștinismului și a Bisericii. Ea ne aduce aminte de bucuria nașterii și a învierii Domnului, care amîndouă s-au întîmplat dimineața. Citirea psalmilor de dimineață mîngîie și luminează sufletul omului păcătos, cu nădejdea mîntuirii. Prin Iisus Hristos a răsărit oamenilor lumina adevărului și bucuria mîntuirii. De aceea cîntăm cu inima bună : *„Dumnezeu e Domnul și S-a arătat nouă* (în Iisus Hristos), bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului".

Cîntarea troparelor preamărește învierea Domnului și înfățișează credincioșilor numele și viețile pilduitoare ale sfinților și ale Născătoarei. La fel și celelalte cîntări : antifoanele, citirea Evangheliei și cîntarea canonului, a svetilnei, a laudelor și a doxologiei. În toate este cuprinsă și tălmăcită biruința învierii și bucuria mîntuirii.

Ce sînt Ceasurile ?

În legătură cu unele întîmplări deosebite din viața Domnului, din istoria și din planul mîntuirii, Sfînta Biserică a rînduit slujba *Ceasurilor* sau *Orelor*, de unde și

avem numirea cărții în care se cuprind „Ceasurile" : Ceaslovul sau Orologhionul.

Ceasul întîi (după împărțirea de azi a timpului ora 7) se face de regulă după Utrenie. Cuprinde psalmi, rugăciuni și cîntări de dimineață, care se încheie cu cererea ca Hristos Domnul să lumineze și să sfințească pe toți oamenii, — să însemneze peste noi lumina feței sale dumnezeiești.

Ceasul al treilea (9 dimineața) ne aduce aminte de sfatul arhiereilor de a omorî pe Iisus și de pogorîrea Duhului Sfînt (Fapte, 2, 15), pentru care ne rugăm și noi : „Doamne, cel ce pe Preasfîntul Tău Duh, în ceasul al treilea l-ai trimis Apostolilor Tăi, pe acela, Bunule, nu-l lua de la noi, ci ne înnoiește pe noi cei ce ne rugăm Ție".

Ceasul al șaselea (amiază) ne amintește de patimile (Matei 27, 45) și răstignirea Domnului. Atunci ne rugăm și cîntăm : „Cela ce în ziua și în ceasul al șaselea pe cruce ai pironit păcatul cel cu îndrăzneală făcut de Adam în rai, și zapisul greșelilor noastre rupe-l, Hristoase Dumnezeule, și ne mîntuiește pe noi". Tot la ora șase Apostolul Petru a avut vedenia care a deschis intrarea păgînilor în creștinism (Fapte 10, 9—48).

Ceasul al nouălea (15 sau 3 după amiază) ne duce cu gîndul la patimile Domnului (Matei 27, 47) și la moartea lui crîncenă pe cruce. E ceasul marii jertfe și a răscumpărării. Atunci ne rugăm și cîntăm : „Cela ce în ceasul al nouălea pentru noi cu trupul moarte ai gustat, omoară cugetul trupului nostru, Hristoase Dumnezeule, și ne mîntuiește pe noi". Tot la ora a noua Apostolii Petru și Ioan, ducîndu-se la templu, au vindecat un olog și au adus la Hristos pe cei dintîi cinci mii de creștini (Fapte 3, 1—44).

În legătură cu Ceasurile mai avem *Obednița*, slujbă cu rugăciuni și cîntări, unele de la Sf. Liturghie, care se

citesc în biserică sau acasă, atunci cînd nu se face Sf. Liturghie, sau cînd creștinul nu poate lua parte la Sf. Liturghie.

Ce este Vecernia ?

Fiind *seară,* în ziua învierii, Iisus Hristos S-a arătat în mijlocul ucenicilor și le-a zis : *„Pace vouă !"* (Ioan 20, 19).

De la Cina cea de Taină și din seara arătării Domnului în fața ucenicilor Săi, a rămas în biserică rînduiala unor *rugăciuni de seară,* între care cea dintîi este „Vecernia". De atunci Vecernia e slujba de seară a bisericii noastre. Ea ne aduce aminte de facerea lumii, de căderea omului în păcat, de vremea întunericului și starea de păcat înainte de venirea Mîntuitorului. Ea ne mai aduce aminte de pronia sau purtarea de grijă pe care o are bunul Dumnezeu față de făpturile sale, arătată prin citirea psalmului 103. Starea omului depărtat de Dumnezeu, suspinul și strigătul său după ajutorul lui Dumnezeu, sînt cuprinse în cîntările : „Doamne strigat-am către Tine, auzi-mă... Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta... Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne..."

Mîngîierea și bucuria mîntuirii din robia păcatului, care ne-au venit prin Iisus Hristos, le arătăm în rugăciunile : *„Lumină lină* a sfintei slave a Tatălui ceresc" (care e Iisus Hristos) și *„Acum liberează* pe robul tău, Stăpîne... în pace, că văzură ochii mei mîntuirea", precum și în troparele Vecerniei.

Ce este Pavecernița ?

„Faptele Apostolilor" ne spune că atunci cînd Sf. Pavel și însoțitorii lui mergeau la locul de rugăciune, adică la Sf. biserică, marele Apostol a vindecat o femeie stăpînită de un duh necurat (pitonicesc), vrăjitoresc (Fapte, 16, 16—18).

O altă rugăciune și slujbă de seară, care se face în biserică este *Pavecerniţa,* după Vecernie și după *cină* (Dupăcinarea), în care aducem mulţumiri lui Dumnezeu pentru încheierea zilei și-i cerem ocrotire și somn ușor pentru liniștea nopţii. Este *Pavecerniţa mare* și *mică.* Pavecerniţa mare cuprinde : citiri din psalmi, cîntări : „Cu noi este Dumnezeu"..., „Doamne al puterilor fii cu noi"... și mai multe rugăciuni către Preacurata Născătoare de Dumnezeu și către Domnul Hristos, ca să ne ierte de mulţimea greșelilor, să ne dăruiască odihnă sufletului și trupului și să ne păzească de „întunecatul somn al păcatului". Pavecerniţa mică e o prescurtare după cea mare.

Pavecerniţa se face mai ales în postul Paștilor.

Ce este Litia ?

Una dintre pricinile de căpetenie ale îmbolnăvirii și slăbănogirii oamenilor este mîncarea prea multă și grea (neînfrînarea și apoi desfrînarea).

Biserica sfinţește prin binecuvîntare mîncarea simplă și ușoară. Prin rugăciunile și binecuvîntarea Bisericii, mîncarea simplă devine dulce și întăritoare.

Slujba în care cerem de la Dumnezeu, prin mijlocirea sfinţilor, cele de trebuinţă și binecuvîntarea mîncărilor simple din pîini (prescuri sau artose) grîu, vin, untdelemn, se numește *Litie.*

Sînt două feluri de Litie și anume : *Litie cu procesiune,* la o cruce, cu rugăciuni pentru înmulţirea roadelor pămîntului și pentru mîntuirea de boli, de războaie și de toate relele și *Litia* care se face cu Vecernia sau înaintea Utreniei, în biserică, cu rugăciuni pentru binecuvîntarea, înmulţirea și sfinţirea pîinilor, a grîului, a vinului și untdelemnului. Ea ne aduce aminte de sătu-

rarea celor cinci mii de bărbați, în pustie, prin înmulțirea celor cinci pîini și doi pești (Ioan 6, 1—15).

Vasul anumit pe care se așază pîinile, grîul, vinul și untdelemnul, se numește *Litier*.

CELE ȘAPTE SFINTE TAINE ALE BISERICII

Marile sărbători creștine sînt zile mari din viața Mîntuitorului în care El a întemeiat Sfintele Taine rînduite spre sfințirea și mîntuirea noastră. Nașterea Sa ne vorbește de nașterea noastră din nou ; Botezul Său de apa sfințită prin care ne botezăm noi ; Cina cea de Taină și Răstignirea ne vorbesc despre Jertfa Trupului și Sîngelui Său cu care ne împărtășim în Sf. Împărtășanie ; Învierea Sa ne vorbește despre puterea iertării și a dezlegării păcatelor în Taina Pocăinței (Ioan 20, 21—23 ; Înălțarea Domnului ne vorbește de Taina Sf. Botez, căci în ziua înălțării a întemeiat Domnul Taina Sf. Botez (Matei 28, 18—20) ; Pogorîrea Sf. Duh ne vorbește de darurile Sf. Duh pe care le primim în Taina Sf. Mir, precum și în Taina Preoției.

Prin împărtășirea cu Sfintele Taine, sufletul se pregătește de înălțarea sa la cer, de viața cea veșnică, de împărăția lui Dumnezeu. Prin Sfintele Taine, Iisus Hristos ne-a arătat *calea* spre cer.

TAINA SFÎNTULUI BOTEZ

Ce este Botezul ?

Botezul este Taina sfîntă care prin întreita cufundare în apa sfințită, în numele Sfintei Treimi, împărtășește sufletului harul iertării păcatelor și face din cel ce o primește membru al Bisericii. Lucrarea aceasta sfin-

țitoare și mîntuitoare de suflet e o Taină și nu numai o închipuire sau simbol, cum învață ereticii ; e nașterea „din apă și din Duh" (Ioan 3, 5), poruncită de Mîntuitorul, cînd a zis către Apostolii săi : „Mergînd învățați toate neamurile, *botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh*"... (Matei 28, 19 ; Marcu 16, 16). Poruncile nu sînt simboluri sau închipuiri, ci *legi, rînduieli* care trebuiesc păzite cu sfințenie și împlinite spre „iertarea păcatelor" (Fapte 2, 38 și spre „înnoirea vieții" (Rom. 6 ,3—5).

Ce se cere de la cel ce se botează ?

Credința în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, Dacă este în vîrstă i se cere și *pocăință* de toate păcatele (Marcu 1, 15 ; Fapte 2, 38). Copiii, neavînd păcate personale, nu au trebuință de pocăință, iar credința în locul lor o mărturisesc nașii. Mărturia unora pentru credința altora își are temelie în Sf. Evanghelie. Slăbănogul (Marcu 2, 5), sluga sutașului (Matei 8, 5—13) și fiica femeii cananeence (Matei 15, 22—28), s-au vindecat prin credința celor ce au mijlocit pentru vindecarea lor la Iisus Hristos. Nașii sînt martorii care răspund cu sufletul lor pentru credința finilor (Marcu 9, 37).

Dacă nu au trebuință de pocăință și nu-și pot mărturisi credința, atunci :

De ce se botează copiii ?

1. Pentru că nimeni nu se mîntuiește fără de Botez, nimeni nu poate intra în împărăția lui Dumnezeu, fără nașterea din apă și din Duh (Ioan 3, 5) ;

2. Pentru că toți oamenii — astfel și copiii — se nasc întinați de păcatul strămoșesc — din sămînța vătămată a lui Adam — după cum spune profetul : *„Întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica*

rarea celor cinci mii de bărbați, în pustie, prin înmulțirea celor cinci pîini și doi pești (Ioan 6, 1—15).

Vasul anumit pe care se așază pîinile, grîul, vinul și untdelemnul, se numește *Litier*.

CELE ȘAPTE SFINTE TAINE ALE BISERICII

Marile sărbători creștine sînt zile mari din viața Mîntuitorului în care El a întemeiat Sfintele Taine rînduite spre sfințirea și mîntuirea noastră. Nașterea Sa ne vorbește de nașterea noastră din nou ; Botezul Său de apa sfințită prin care ne botezăm noi ; Cina cea de Taină și Răstignirea ne vorbesc despre Jertfa Trupului și Sîngelui Său cu care ne împărtășim în Sf. Împărtășanie ; Învierea Sa ne vorbește despre puterea iertării și a dezlegării păcatelor în Taina Pocăinței (Ioan 20, 21—23 ; Înălțarea Domnului ne vorbește de Taina Sf. Botez, căci în ziua înălțării a întemeiat Domnul Taina Sf. Botez (Matei 28, 18—20) ; Pogorîrea Sf. Duh ne vorbește de darurile Sf. Duh pe care le primim în Taina Sf. Mir, precum și în Taina Preoției.

Prin împărtășirea cu Sfintele Taine, sufletul se pregătește de înălțarea sa la cer, de viața cea veșnică, de împărăția lui Dumnezeu. Prin Sfintele Taine, Iisus Hristos ne-a arătat *calea* spre cer.

TAINA SFÎNTULUI BOTEZ

Ce este Botezul ?

Botezul este Taina sfîntă care prin întreita cufundare în apa sfințită, în numele Sfintei Treimi, împărtășește sufletului harul iertării păcatelor și face din cel ce o primește membru al Bisericii. Lucrarea aceasta sfin-

țitoare și mîntuitoare de suflet e o Taină și nu numai o închipuire sau simbol, cum învață ereticii ; e nașterea „din apă și din Duh" (Ioan 3, 5), poruncită de Mîntuitorul, cînd a zis către Apostolii săi : „Mergînd învățați toate neamurile, *botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh*"... (Matei 28, 19 ; Marcu 16, 16). Poruncile nu sînt simboluri sau închipuiri, ci *legi, rînduieli* care trebuiesc păzite cu sfințenie și împlinite spre „iertarea păcatelor" (Fapte 2, 38 și spre „înnoirea vieții" (Rom. 6 ,3—5).

Ce se cere de la cel ce se botează ?

Credința în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, Dacă este în vîrstă i se cere și *pocăință* de toate păcatele (Marcu 1, 15 ; Fapte 2, 38). Copiii, neavînd păcate personale, nu au trebuință de pocăință, iar credința în locul lor o mărturisesc nașii. Mărturia unora pentru credința altora își are temelie în Sf. Evanghelie. Slăbănogul (Marcu 2, 5), sluga sutașului (Matei 8, 5—13) și fiica femeii cananeence (Matei 15, 22—28), s-au vindecat prin credința celor ce au mijlocit pentru vindecarea lor la Iisus Hristos. Nașii sînt martorii care răspund cu sufletul lor pentru credința finilor (Marcu 9, 37).

Dacă nu au trebuință de pocăință și nu-și pot mărturisi credința, atunci :

De ce se botează copiii ?

1. Pentru că nimeni nu se mîntuiește fără de Botez, nimeni nu poate intra în împărăția lui Dumnezeu, fără nașterea din apă și din Duh (Ioan 3, 5) ;

2. Pentru că toți oamenii — astfel și copiii — se nasc întinați de păcatul strămoșesc — din sămînța vătămată a lui Adam — după cum spune profetul : *„Întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica*

mea" (Psalm 50, 6 ; vezi și Iov 14, 4 ; 15, 14—16 ; 25, 4 ; Psalm 13, 1—3 ; 52, 2—4 ; Rom. 5, 12).

3. Pentru că păcatul lui Adam, părintele neamului omenesc, a trecut la toți oamenii, căci *„în el toți au păcătuit"* (Rom. 5, 12) ;

4. Pentru că porunca Botezului este dată pentru „toate neamurile" (Matei 28, 19), pentru toți muritorii, deci și pentru copii ;

5. Pentru că făgăduința iertării păcatelor este dată *„și copiilor"*, nu numai oamenilor mari : „vouă *și copiilor voștri*" (Fapte 2, 38—39) ;

6. Pentru că tăierea împrejur, care preînchipuia Botezul, se făcea copiilor (Col. 2, 11—13 ; Facere 17) ;

7. Pentru că Sfinții Apostoli au botezat „case" sau „familii" întregi : casa sutașului Corneliu (Fapte 10, 47—48), casa Lidiei (Fapte 16, 5), casa temnicerului din Filipi (Fapte 16, 23), casa lui Ștefana (1 Cor. 8, 16), casa lui Crispus (Fapte 18, 8) și locuitorii din Samaria (capitala țării Samaria), — care nu erau fără copii ;

8. Pentru că așa au rînduit canoanele Bisericii (canonul 84 al Sinodului al V-lea ecumenic și canonul 8 al Sinodului al VII-lea ecumenic) ;

9. Pentru că copiii au fost întotdeauna botezați, în toate bisericile, și în răsărit și în apus, iar dacă mor fără să fie botezați este mare păcat ; vina ei se canonește, după Sf. Ioan Postitorul, cu post, îngenuncheri, lacrimi, milostenii, 40 de metanii zilnice și trei ani oprire de la Sf. Împărtășanie ;

10. Pentru că numai ereticii nu-și botează copiii.

Cine poate boteza ?

După Sf. Evanghelie și după Sf. canoane ale Bisericii (can. 46—50 apostolice) dreptul de a boteza îl are episcopul și preotul. La nevoie, cînd e primejdie de moarte și în lipsă de preot poate boteza orice credin-

cios creștin : bărbat, femeie sau chiar și tatăl pruncului. Botezul acesta (din necsitate) se face afundînd pruncul de trei ori în apă curată și rostind de fiecare dată formula Botezului : *„Botează-se robul* (roaba) *lui Dumnezeu* (numele) *în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin"*. Dacă cel botezat scapă de moarte, preotul întregește slujba după rînduielile Molitfelnicului, îl miruiește și îl împărtășește.

Botezul după canoane se săvîrșește în pridvorul bisericii sau la intrarea în biserică.

La nevoie Botezul se poate face oricînd, și îndată după naștere. De regulă și de obicei se face la opt zile după naștere, în orice zi de sărbătoare, după Sf. Liturghie.

Nașii, — primitorii (Matei 18, 5 ; Marcu 9, 37 ; Luca 9, 48 ; Rom. 15, 7) și prin aceasta părinții sufletești ai copilului, trebuie să fie oameni maturi, ortodocși, buni creștini. Părinții nu pot fi nași la copiii lor. Finii sînt datori să-și cinstească nașii ca pe învățătorii și părinții lor, iar nașii să se îngrijească de viața religioasă și morală a finilor lor, ca și cum ar fi copii lor.

Cum se face slujba Sfîntului Botez și ce înseamnă ceremoniile de la Sf. Botez ?

Înainte de Botez, la opti zile de la naștere, i se citește copilului rugăciunea prin care *i se pune numele*. Ne rugăm atunci să se însemneze peste el lumina feței lui Dumnezeu și crucea Domnului în inima lui, ca *să urmeze poruncile* lui Dumnezeu, *să păzească nestricată pecetea darului Sfîntului Duh, să se desăvîrșească* prin Sfintele Taine și *să dobîndească fericirea sfinților* în împărăția cerurilor, *plan* de lucru și *scop* în viață care niciodată nu trebuie uitat sau pierdut din vedere.

Urmează citirea rugăciunilor (exorcisme) prin care preotul roagă pe Dumnezeu să depărteze de la catehu-

men (cel care vine la Sfîntul botez) toată puterea duhurilor necurate : duhul înșelăciunii, al vicleșugului, al necurăției, al lăcomiei, al minciunii și al slujirii idolești, și totodată să-l facă mădular cinstit al Bisericii și moștenitor al împărăției cerurilor. Urmează lepădările. Cu fața spre apus se face întreita lepădare de satana, de „stăpînitorul întunericului" (Luca 22, 52 ; Efes. 6, 11—12 ; Col. 1, 13). Semnul celei din urmă lepădări de satana, de lucrurile, îngerii, slujirea și trufia lui, este scuiparea lui și întoarcerea cu fața spre răsărit, — că într-acolo a fost raiul (Fac. 2, 8), pentru a face întreita mărturisire de unire cu Hristos, isvorul luminii și soarele dreptății. Unirea cu Hristos și îmbrăcarea cu armele luminii (Rom. 13, 12) se face prin credință, iar dovada credinței creștine se arată prin rostirea Crezului, de către nași, sau de către preot împreună cu nașii.

După sfințirea apei de botez, se face ungerea celui ce se botează cu untdelemn al bucuriei (Ps. 44, 8—9 ; Evr. 1, 9). Ungerea este semnul împăcării cu Dumnezeu. Ramura de măslin, din care se face untdelemnul, adusă de porumbel în corabia lui Noe, a fost semnul păcii și al mîntuirii din potop (Fac. 8, 11). Apa potopului, în care s-au înecat păcatele oamenilor preînchipuie Botezul (I Petru 3, 20—21), iar porumbelul preînchipuie pe Duhul Sfînt. Ungerea ne mai aduce aminte de sfințirea prin ungere a arhiereilor, împăraților și proorocilor din Legea veche. Însuși Mîntuitorul Hristos este „unsul Domnului" (Isaia 61, 1 ; Luca 4, 18 ; Fapte 10, 38), iar de la El și noi ne numim „creștini" (Hristos înseamnă *uns*). Ungerea mai închipuiește aromatele cu care trupul Domnului a fost uns înainte de îngropare, ca să ne aducă aminte că cei ce se botează, prin întreita afundare în apă, se îngroapă cu Hristos, ca să și învieze cu El. „Au nu știți că cîți cîți întru Hristos ne-am botezat, întru

moartea lui ne-am botezat ? *Împreună cu El ne-am îngropat prin Botez, întru moarte, ca în ce chip s-a sculat Hristos din morți, prin slava Tatălui, așa și noi întru înnoirea vieții să umblăm*" (Rom. 6, 3—4).

Urmează partea cea mai de seamă a Botezului, însăși săvîrșirea Tainei prin întreita afundare a copilului de către preot în apa sfințită din cristelniță și prin rostirea cuvintelor : „*Botează-se robul* (roaba) lui *Dumnezeu* (N) *în numele Tatălui* (întîia afundare) *și al Fiului* (a doua afundare), *și al Sfîntului Duh* (a treia afundare), *acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*".

Întreita afundare mărturisește credința noastră în Sfînta Treime (Matei 28, 19), închipuiește cele trei zile petrecute de Domnul în mormînt (Matei 12, 40) și arată însăși moartea noastră față de păcat, îngroparea și învierea noastră cu Hristos, la viața cea nouă, de făptură nouă (Efes. 4, 22—24). Cristelnița și apa botezului este pentru noi mormînt și mamă ; mormîntul omului celui vechi și al păcatului ; mamă duhovnicească a omului celui nou, care trăiește în dreptatea și în sfințenia adevărului (Efes. 4, 29).

Lumina aprinsă este semnul mărturisirii lui Hristos, Lumina lumii.

Haina albă (crisma) în care se îmbracă noul botezat închipuiește lumina harului și starea de nevinovăție și de curățire îngerească pe care o primește sufletul prin sfîntul Botez. Cu haina aceasta ne vom înfățișa toți în fața judecății lui Dumnezeu.

TAINA SFÎNTULUI MIR

După învățătura Sf. Evanghelii și a Sf. Biserici, darurile Sf. Duh se sădesc și rodesc în inima omului prin Taina *Sf. Mir*.

Ce este Sf. Mir și ce este ungerea cu Sf. Mir ?

Sfîntul Mir este a doua Taină a Bisericii ortodoxe. Prin ea se împărtășesc creștinului nou botezat darurile Sfîntului Duh, ca să crească și să se întărească în viața religioasă și morală.

Așezarea acestei Taine este legată de făgăduința făcută de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos Apostolilor, că le va trimite pe Duhul Sfînt (Luca 24, 49 ; Ioan 14, 16, 26 ; 15, 26 ; 16, 13) și de împlinirea acestei făgăduințe în ziua pogorîrii Duhului Sfînt peste ei în chipul limbilor de foc (Fapte 2, 1—4).

Din vremea sfinților Apostoli și pînă astăzi, Taina aceasta se săvîrșește prin ungere. Despre lucrarea ei amintește Sf. Apostol Ioan, cînd scrie : *„Voi ungere aveți de la Cel Sfînt"* (I Ioan 2, 20—27) și Sf. Apostol Pavel cînd spune că Dumnezeu *„ne-a uns pe noi ;... ne-a pecetluit... și a dat arvuna Duhului în inimile noastre"* (II Cor. 1, 21—22 ; Efes. 4, 30).

Sfîntul Mir este untdelemn amestecat cu multe miresme alese (mirodenii), pregătit și sfințit după o anumită rînduială în fiecare an, în Joia din săptămîna Patimilor, de către Patriarhul Bisericii, în mare sobor de arhierei și preoți. Mulțimea miresmelor închipuiește felurimea darurilor și a puterilor Sfîntului Duh. Sf. Mir se folosește numai la a doua Taină, îndată după Botez, și apoi la sfințirea bisericilor și antimiselor (pînze de in cu icoana înmormîntării Domnului, care se păstrează pe masa Sfîntului Altar, fără de care nu se poate face Sfînta Liturghie).

Cum se face ungerea cu Sfîntul Mir ?

Îndată după Sfîntul Botez, preotul citește o rugăciune în care roagă pe Dumnezeu să învrednicească pe noul botezat de ungerea cu Sf. Mir și de împărtășirea cu Sfînta Cuminecătură, ca prin darurile lor să se întă-

reasca în credința ortodoxă, să se păzească în sfințenie și să se mîntuiască de cel rău și de toate uneltirile lui. După rugăciune unge pe cel botezat cu Sf. Mir, făcînd chipul crucii : la frunte, pentru sfințirea minții și a gîndurilor ; la gură, la ochi, la nas și la urechi, pentru sfințirea simțurilor ; la piept și pe spate pentru sfințirea dorințelor inimii ; la mîini și la picioare, pentru sfințirea lucrurilor, faptelor și căilor noului creștin. La fiecare ungere preotul rostește formula : „*Pecetea darului Sfîntului Duh, amin*". Cuvintele acestea sînt luate din a doua scrisoare a Sf. Apostol Pavel către Corinteni (cap. 1, 21—22), unde este scris : „Iar cel ce *ne întărește* pe noi împreună cu voi, întru Hristos și *ne-a uns pe noi*, Dumnezeu este, *care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre*".

Ungerea cu Sf. Mir este așadar semnul pecetluirii sufletului cu darul Sfîntului Duh, care face din cel botezat un creștin deplin, dacă, bineînțeles, va căuta să rodească în viață arvuna și sămînța darurilor din inima lui (II Cor. 5, 5).

Ce mai urmează după ungerea cu Sf. Mir ?

Urmează înconjurarea de trei ori a mesei Sf. Botez și a cristelniței cîntînd cu bucurie : „Cîți în Hristos v-ați botezat"... (Gal. 3, 27), ca să arătăm bucuria Bisericii pentru primirea unui nou credincios în sînul ei. Se citește după aceea *Apostolul* (Rom. 6, 3—11), în care se arată însemnătatea, roadele și binefacerile botezului, și *Evanghelia* (Matei 28, 16—20), cuvintele prin care Hristos Mîntuitorul a întemeiat, prin poruncă dumnezeiească, Taina Botezului.

După citirea rugăciunilor prin care Dumnezeu e rugat să păstreze darurile Sfîntului Botez și a Sf. Mir în viața noului botezat, preotul șterge cu capetele fașei pruncului toate locurile unde a fost uns, pentru a feri sfîntul Mir de întinare sau pîngărire.

Urmează tunderea, cruciș, a cîtorva fire de păr din creștetul copilului. Tunderea este pecetea lui Hristos pe capul noului creștin, pîrga și jertfa pe care o aduce el lui Dumnezeu și dăruirea sa deplină în stăpînirea și ascultarea lui Dumnezeu.

Slujba Sfîntului Botez se încheie cu împărtășirea noului botezat, prin care el se unește în chip desăvîrșit cu Hristos Dumnezeu și devine un mădular adevărat al Bisericii creștine.

TAINA SFINTEI POCĂINȚE

Sfînta Evanghelie ne atrage luarea aminte asupra valorii și prețului nemărginit a sufletului (Marcu 8, 34—38). Desigur aceasta o face cu un scop precis, ca să ne îngrijim de curățenia și sfințenia hainei în care s-a îmbrăcat cel care a primit Sf. Botez și Sf. Mir. Curățirea, sfințirea și mîntuirea sufletului de păcatele cu care s-a întinat după Sf. Botez se face prin Pocăință.

Ce este Pocăința ?

Pocăința e Taina sfîntă prin care credinciosul își spovedește înaintea preotului duhovnic păcatele și primește dezlegarea și iertarea lor de la Dumnezeu.

Mîntuitorul a făgăduit Apostolilor puterea cheilor sufletului și a iertării păcatelor, cînd le-a zis : *„Amin grăiesc vouă : Ori cîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer, și oricîte veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer“* (Matei 16, 19 ; 18, 18). Iar *puterea* aceasta le-a dat-o în ziua învierii Sale, cînd a suflat asupra lor și le-a grăit : *„Luați Duh Sfînt : Cărora le veți ierta păcatele, se vor ierta lor, și cărora le veți ține, vor fi ținute“* (Ioan 20, 22—23).

Păcatul întinează sufletul. El face din haina albă a Sfîntului Botez o zdreanță ruptă și murdară. Dar nu numai atît : păcatul se așează pe suflet ca o piatră și acolo ne mușcă fără milă, ca un șarpe înveninat. Ai vrea să-l uiți și nu poți, ai vrea să stingi durerea lui și ea mai tare se aprinde.

Toate acestea le-a știut Dumnezeul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, și de aceea, în dumnezeiasca Sa bunătate și înțelepciune, a rînduit în Biserica Sa Taina Spovedaniei, ca să poată omul credincios vărsa din veninul păcatelor, prin mărturisire și să primească iertarea lor, prin dezlegare.

Cum să ne pregătim de Spovedanie ?

Întîi prin cercetarea cugetului, prin *examenul conștiinței* sau cercarea stării sufletului nostru față de *Crezul* sau credința noastră, cu *poruncile* dumnezeiești și bisericești, cu *faptele milosteniei* trupești și sufletești, cu *păcatele* împotriva Duhului Sfînt, cu păcatele strigătoare la cer și cu păcatele de căpetenie. Cercetezi pe rînd, creștine : care e starea sufletului tău față de Dumnezeu, față de Mîntuitorul Hristos ca Dumnezeu și om, față de cele șapte Taine, față de Sf. Liturghie, față de virtuți și față de păcate, față de oameni, față de sfinți și față de tine însuți, așa după cum sînt cuprinse toate în *catehism* și în *cartea de rugăciuni.*

În ajutorul cercetării conștiinței ne vine *citirea rugăciunilor* rînduite înainte de spovedanie, *postul, împăcarea și iertarea* cu aproapele, care poate să fie tata, mama, soțul, soția, fratele, sora, copiii, vecinii și orice om cu care ne-am învrăjbit prin vorbe sau fapte rele.

Acestea sînt cerințele de pregătire pentru Sfînta Spovedanie.

Cum să ne spovedim păcatele ?

Rînduiala Sfintei Mărturisiri, Sfinții Părinți și duhovnicii ne învață *să ne spovedim în fața duhovnicilor toate păcatele.* Să nu ascundem nimic, să le spunem *pe rînd* și pe *numele lor.* Dacă sînt mai multe și pot fi uitate, e bine să facem *lista lor* și așa să le înșirăm, ca să nu scăpăm nici un păcat nemărturisit. Rugăciunea de la mărturisire ne spune să știm că toate *păcatele nemărturisite îndoite le vom avea pe suflet, cu greutatea, durerea* și mustrarea lor. Sfinții văzători, aseamănă păcatele nemărturisite cu niște capete de șerpi care încearcă să iasă din om și iarăși se retrag. Aruncă-le, creștine, afară *fără nici o rușine.* „Nu-ți fie rușine a-ți mărturisi păcatele" (Sirah 4, 28). „Descopere și arată rănile tale medicului și, aruncînd rușinea sub picioare, zi : iată rana mea, Părinte, iată nenorocirea mea"... ne sfătuiește Sf. Ioan Scărarul.

Spovedania se face cu *inima înfrîntă* de smerenie și de căință, cu *hotărîrea* nestrămutată de *îndreptare* și cu *făgăduința sfîntă* de a iubi mai mult pe Dumnezeu, de a arăta în viitor mai multă dragoste față de oameni, de a fi mai tari în credință, mai buni ca oameni și mai evlavioși ca creștini.

Să nu spunem în scaunul Mărturisirii că nu avem păcate. Să ne aducem aminte de cuvintele Sf. Ioan Evanghelistul, care spune : „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este în noi. *Dacă mărturisim păcatele noastre, credincios este* (Dumnezeu) *și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de toată strîmbătatea*" (I Ioan 1, 8—9. Sf. Apostol Pavel se mărturisește că este „cel dintîi dintre păcătoși" (I Tim. 1, 15), iar Sf. Iacob zice : „Toți greșim mult" (Iacob 3, 2).

Cu păcatele sîntem ca și cu hainele : primeniți cu cămăși curate, după cîteva zile de lucru, ne trezim cu

ele murdare. Așa e și cu sufletul : din slăbiciunile firii, din ispitele lumii, din gîndurile deșarte, din privirile însoțite de doruri și pofte necurate, din neîmplinirea poruncilor și a îndatoririlor creștinești, fără să ne dăm seama se așează pe suflet praful păcatelor și-l întinează.

Astfel, hainele murdare se spală, iar sufletele se curăță în lacrimile de pocăință ale spovedaniei, mărturisind toate păcatele, fără de rușine, cu inima frîntă de durere, cu hotărîrea fermă de îndreptare și cu făgăduința sfîntă de a fi creștini mai buni.

Cum să ne purtăm după Sf. Spovedanie ?

Întîi *să ne împlinim cu bucurie* și fără întîrziere *canonul de pocăință,* certarea părintească pe care ne-a dat-o duhovnicul pentru ispășirea păcatelor și îndreptarea sufletului. Zaheu vameșul și-a răscumpărat păcatele prin ajutorarea săracilor și despăgubirea celor pe care i-a nedreptățit (Luca 19, 8). Vrăjitorii din Efes își ard cărțile (Fapte 19, 17—19) ; păcătosul din Corint se îndreptează, după ce mai întîi e dat afară din Biserică (I Cor. 5, 5 ; II Cor. 2, 6—11).

Cele mai obișnuite canoane de pocăință sînt : rugăciuni de iertare și de pocăință, posturi, metanii, citiri, dăruiri, opriri de la Sf. Împărtășanie, sfătuiri, despăgubiri, milostenii, caterisiri, afurisiri ș.a.

Se mai cere de la cel ce s-a spovedit : *fugă de pricinile păcatelor, paza poruncilor,* și peste tot să arate *roadele îndreptări.* „Faceți roade vrednice de pocăință" (Luca 3, 8). Roadele acestea se arată în omorîrea păcatului și în urmarea virtuților și a faptelor bune. „Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat ?" (Rom. 6, 2).

Mai trebuie să știe creștinul că e dator să se spovedească așa după cum învață porunca a patra a Bise-

ricii, *de patru ori pe an, în posturi,* sau *cel puțin odată,* în postul Paștilor, iar dacă este bolnav, cît mai des și cît mai grabnic, ca să-și cureţe și să-și înnoiască neîncetat haina sufletului.

TAINA SFINTEI EUHARISTII (ÎMPĂRTĂȘANII)

Între toate zilele anului și între toate sărbătorile Bisericii creștine, Joia și Vinerea Patimilor au o însemnătate unică și deosebită.

De Joia Patimilor este legată Cina cea de Taină cînd Iisus Hristos Mîntuitorul a așezat Sf. Euharistie și a serbat cea dintîi Sf. Liturghie. De Vinerea Patimilor este legată răstignirea Domnului, jertfa Mielului care ispășește și ridică păcatele oamenilor. De Vinerea Patimilor este legată împăcarea noastră cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său iubit.

Ce este Cina Domnului, ce este jertfa sau răstignirea Mielului. Sf. Euharistie și Sf. Liturghie ?

Toate sînt *una* și aceeași *Taină* a Trupului și a Sîngelui dumnezeiescului nostru Răscumpărător, a dulcelui nostru Mîntuitor.

Cina cea de Taină este sărbătoarea cînd Hristos Domnul a rînduit Sf. Împărtășanie cu Trupul și Sîngele Său, sub chipul nesîngeros al pîinii și al vinului.

Jertfa Mielului sau *răstignirea* de pe cruce este *dăruirea* Trupului și Sîngelui Mîntuitorului Iisus Hristos, în cinstea lui Dumnezeu, pentru iertarea și împăcarea omului cu Dumnezeu. Jertfa aceasta *sîngeroasă* este cel mai vădit semn al iubirii lui Dumnezeu față de om (Rom. 5, 8).

Sfînta Euharistie sau Împărtășanie este și una și alta, adică însăși *jertfa Mielului,* care s-a dăruit omului

creștin în chip nesîngeros, sub chipul Pîinii, și al Vinului, așa după cum a rînduit, prin dumnezeiască poruncă însuși Domnul (Luca 22, 19 ; I Cor. 11, 24).

Sfînta Liturghie este slujba dumnezeiască în care pregătim, aducem și împărtășim credincioșilor *Sf. Cină, Sf. Jertfă, Sf. Euharistie,* — anul întreg, în toate Duminicile și sărbătorile, fie Paști, Rusalii sau Crăciun.

Sfînta Împărtășanie închipuie, sau „este" Trupul și Sîngele Domnului ?

Sfînta Evanghelie ne încredințează că Sf. Împărtășanie (Cuminecătura) *este* cu adevărat, Trupul și Sîngele Domnului nu închipuirea Lui. După rugăciune : mulțumire, sfințire și binecuvîntare, Hristos Domnul a zis la cină : *„Luați, mîncați, acesta e s t e T r u p u l M e u.* (Matei 26, 26 ; I Cor. 11, 24). — *„Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu..."* (Matei 26, 27—28 ; I Cor. 11, 25). — „Este", — nu închipuiește. — *„Că Trupul Meu este cu adevărat mîncare și Sîngele Meu cu adevărat băutură este"* (Ioan 6, 55).

— „Ca unor înțelepți vorbesc. Judecați ce vă spun", scrie Sf. Pavel Apostolul : *„Paharul binecuvîntării pe care-l binecuvîntăm, nu este oare î m p ă r t ă ș i r e a cu Sîngele lui Hristos ? Pîinea pe care o frîngem nu este oare î m p ă r t ă ș i r e a cu Trupul lui Hristos ?"* (I Cor. 10, 15—16). La aceste două întrebări, credincioșii nu pot răspunde decît într-un singur fel : *este.* Numai ereticii necredincioși răspund greșit : „închipuiește".

Cum să ne pregătim pentru Sf. Împărtășanie ?

Ca și cum ar trebui să ne întîlnim cu însuși Domnul aievea.

Sfîntul Pavel Apostolul scrie : *„Să se cerceteze omul pe sine* și (numai) *așa să mănînce din* (această) *Pîine și*

să bea din (acest) *Pahar. Căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, osîndă lui își mănîncă și bea, nesocotind Trupul Domnului*" (I Cor. 11, 28—29).

Auzi, creștine ?... Ca să nu te osîndești, cercetează-te și te pregătește cu trupul și cu sufletul, ca să te împărtășești cu vrednicie. Cum ?

1. *Prin spovedanie* sau mărturisirea sinceră a tuturor păcatelor. Numai copiii pînă la șapte ani sînt scutiți de spovedanie.

2. *Prin împăcarea* cu toți oamenii, precum este scris : „Împacă-te mai întîi cu fratele tău și atunci, venind, adu darul tău" (Matei 5, 23—24).

3. Prin *postire,* înfrînarea de la mîncare, de la băutură și de la poftele trupești, cîteva zile înainte de Sf. împărtășire și *ajunare* în ziua împărtășirii de la toate, pînă după împărtășire. Numai bolnavilor pe moarte li se dă Sf. Împărtășanie pe mîncate.

4. *Citirea rugăciunilor* pentru Sf. Împărtășanie din *Cartea de Rugăciuni* și a altor rugăciuni ca : Acatistul Domnului și Paraclisul Maicii Domnului.

5. Prin *curățirea* (îmbăierea) *trupului și primenirea hainelor,* ca toate să fie curate, de sărbătoare.

6. Prin participarea de la început la Sf. Liturghie, urmată de împărtășirea cu frica de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste.

Creștine, cea dintîi și cea din urmă pravilă a vieții tale să fie aceasta : *Să nu treci niciodată peste Vinerea Patimilor și să nu aștepți Duminica Învierii nespovedit și neîmpărtășit.*

TAINA SFINTEI PREOȚII

Mîntuitorul Iisus Hristos a împlinit lucrarea mîntuirii neamului omenesc prin întreita Sa chemare, sau slujire, de *Învățător* al Evangheliei sau *Prooroc* (Matei

8, 19 ; 23, 8 ; Ioan 3, 2 ; 6, 14 ; 7, 40 și altele), de *Mare Preot, Arhiereu* sau *Miel* care s-a jertfit pentru noi (Ioan 1, 29 ; Apoc. 5, 6, 12 ; I Petru 1, 19 ; Evrei 4, 14—15 ; 5, 6 ; 6, 20 ; 7, 1—21 și altele) și de *Împărat* sau *Domn* și *Stăpîn* atotputernic în cer și pe pămînt (Matei 27, 37 ; 28, 18 ; Luca 1, 33 ; 19, 38 ș.a.).

Prin puterea aceasta din urmă a făcut minunile, a întemeiat Biserica — împărăția lui Dumnezeu pe pămînt — și împlinește făgăduințele Evangheliei (mîntuirea sufletelor, învierea trupurilor și viața veșnică).

Această întreită chemare sau slujire, Iisus Hristos a dat-o Apostolilor săi, pe care *i-a ales* după o noapte de rugăciune (Luca 6, 12—16) și *le-a dat puterea iertării și dezlegării păcatelor* (Matei 16, 19 ; 18, 18 ; Luca 9, 1—2). Puterea și chemarea aceasta au primit-o Apostolii în ziua învierii, cînd le-a zis Domnul : „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl și Eu vă trimit pe voi" (Ioan 20, 21).

Ce este Taina Preoției ?

Taina Preoției se întemeiază pe această întreită chemare, putere și slujire, pe care Apostolii și urmașii lor au primit-o de la Domnul Hristos, adică pe *chemarea învățătorească* de propovăduire a Sf. Evangheliei ; pe *slujirea sfințitoare* a sufletelor prin harul sfintelor Taine și pe *puterea de conducere* duhovnicească a credincioșilor, prin Biserică, pe calea mîntuirii. Despre aceste puteri, chemări și slujiri ne vorbește Sf. Scriptură cînd zice : „Mergînd *învățați* toate neamurile, botezîndu-le pe ele"... (Matei 28, 19). „Așa să ne socotească pe noi omul, ca pe niște *slujitori* ai lui Hristos și iconomi (săvîrșitori) *ai Tainelor lui Dumnezeu*" (I Cor. 4, 1). „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine mă ascultă și cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă" (Luca 10, 16).

Aceasta e Preoția : Taina sfîntă prin care cei anume pregătiți și aleși de Dumnezeu primesc prin punerea

mîinilor și prin rugăciunile arhiereului (Episcop, Mitropolit sau Patriarh), *puterea întreită și chemarea sfîntă de a vesti cuvîntul lui Dumnezeu, de a sluji sfintele Taine și de a conduce credincioșii la mîntuire.*

Sfinții Trei Ierarhi

Cea dintîi școală a Preoției a fost cea a Evangheliei Domnului, în care au învățat Sfinții Apostoli, vreme de trei ani și jumătate, iar a doua a fost cea a Sf. Apostol Pavel în Efes, care a ținut de asemeni trei ani (Fapte 19, 9 ; 20, 17—31).

Taina Preoției are trei trepte : diaconia (Fapte 6), preoția (Fapte 14, 20—23) și arhieria (I Tim. 5, 22 ; Tit 1, 5). Sfințirea pentru aceste trepte se face cu rugăciuni de chemarea Sf. Duh, prin punerea mîinilor arhierești sau *hirotonie* (Fapte 6, 6 ; I Tim. 5, 22 ; Tit 1, 5).

Cinstirea preoților este dată atît în cuvintele de mai sus, cît și în cuvintele înțeleptului Sirah (7, 31) : „Teme-te de Domnul și dă cinste preotului" — și în porunca a treia bisericească, în care preoții sînt numiți „slujitorii lui Dumnezeu și ai mîntuirii noastre".

TAINA SFINTEI CUNUNII

Fiul neascultător de Dumnezeu a plecat din casa Tatălui său și, — după ce a petrecut în dezmierdări, s-a ruinat și a ajuns la mizerie, — s-a întors iarăși acasă. — Tatăl e Dumnezeu. Casa lui Dumnezeu pe pămînt este Biserica. Acasă, prin cununie în sfînta Biserică, tînărul putea afla bucuria și fericirea pe care n-a aflat-o trăind în dezmăț și în dezamăgiri.

Ce este Cununia ?

Nunta sau Cununia este Taina sfîntă în care mirele și mireasa primesc, prin rugăciunile preotului, harul lui Dumnezeu care binecuvîntează și întărește însoțirea și unirea lor.

Nunta este din rai, de cînd a făcut Dumnezeu pe cei dintîi oameni și i-a binecuvîntat zicîndu-le : „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și-l stăpîniți" (Facere 1, 28). Mîntuitorul sfințește Cununia cînd ia parte la nunta din Cana (Ioan 2, 1—11) și cînd vorbește despre unirea și nedespărțirea ei : „Făcătorul la început i-a făcut bărbat și femeie, și a zis : pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și *vor*

fi amîndoi un trup, încît nu vor fi două trupuri, ci unul. Deci, *ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă*" (Matei 19, 4—6 ; 5, 31—32).

Cînd și cum se săvîrșește Cununia ?

Cununia este prilej de bucurie. De aceea se săvîrșește în zilele de sărbătoare, după Sf. Liturghie. Ea începe cu logodna — o slujbă scurtă, premergătoare Cununiei, în care tinerii se făgăduiesc unul altuia în fața lui Dumnezeu .Partea cea mai însemnată în logodnă este punerea inelelor de către preot și schimbarea lor de către nași. Inelele sînt semnul iubirii și al credinței dintre soți pînă la moarte. Nașii sînt martorii și chezașii celor, ce se logodesc și se cunună, iar mai departe sînt ca niște părinți, sfătuitori și învățători ai finilor lor. În timpul slujbei nașii țin în mîini făclii aprinse, ca niște semne ale curăției mirilor, ale darului dumnezeiesc și ale bucuriei nuntașilor.

Partea cea mai însemnată din rînduiala Cununiei este punerea cununilor pe capetele mirilor, prin rostirea de trei ori a cuvintelor de rugăciune : „Cunună-se robul (roaba) lui Dumnezeu (numele) cu roaba (robul) lui Dumnezeu (numele), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh... Doamne Dumnezeul nostru cu mărire și cu cinste încununează-i pe dînșii". Cununile închipuiesc cinstea, podoaba și răsplata fecioriei mirilor, precum și puterea de a întemeia o nouă familie.

După punerea cununilor se citește *Apostolul* (Efes. 5, 20—33), în care nunta este asemănată cu unirea dintre Hristos și Biserică, și *Evanghelia* despre nunta din Cana Galileii (Ioan 2, 1—11). Gustarea din pahar înseamnă veselia și unirea mirilor în toate întîmplările vieții, atît la bucurii cît și la necazuri și la greutăți. Prin împărțirea lor între soți, bucuriile cresc, iar greutățile și durerile scad și se ușurează.

Înconjurarea mesei în cîntări arată bucuria Bisericii și dorința ei ca mirii să fie părtași vieții în Hristos Domnul, ca și sfinții și mucenicii.

Ce mai trebuie să știe mirii ?

Mirii sînt datori să știe că Sfînta Evanghelie nu îngăduie divorțul decît în caz de moarte și de desfrînare, care tot moarte este : pîngărirea și moartea credinței. Mai trebuie să știe că a doua și a treia căsătorie sînt îngăduite numai cu pogorămînt, însoțite de canoane de pocăință. Nunta a patra este socotită de Biserică drept fărădelege. De aceea preoții sînt opriți a o sluji sub pedeapsa caterisirii, — iar pe desfrînați îi va judeca Dumnezeu (Evrei 12, 4).

Înainte de cununie mirii se spovedesc și se împărtășesc, pentru ca să-și îmbrace și sufletele în haine de sărbătoare, iar după cununie sînt datori să se păzească în cinste și în curățire, în credință și în dragoste ; să fie creștini buni și milostivi ; să crească în harul și cunoașterea Domnului, împreună cu copiii lor.

TAINA SFÎNTULUI MASLU

Pentru tămăduirea trupească și sufletească a bolnavilor, Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a rînduit în Biserică Taina Sf. Maslu.

Ce este Sf. Maslu

Maslul e Taina sfîntă a ungerii credincioșilor cu untdelemn sfințit prin rugăciunile preoților. Sf. Maslu, prin rugăciunile preoților și prin ungerea trupurilor cu untdelemn sfințit, împărtășește credincioșilor harul tămăduirii de bolile trupești și sufletești, — iertarea păcatelor, întărirea sufletului și vindecarea trupului.

Puterea tămăduirii au primit-o Sfinții Apostoli de la Iisus Hristos, Doctorul sufletelor și a trupurilor, cînd i-a trimis la propoveduirea Evangheliei și le-a zis : „Celor ce vor crede aceste semne vor urma : în numele meu draci vor scoate... *Peste bolnavi mîinile își vor pune și bine le va fi lor*" (Marcu 16, 17—18 ; I Cor 12, 28—30). De la prima lor propovăduire, Apostolii : „draci mulți scoteau și *ungeau pe mulți bolnavi cu untdelemn, și-i tămăduiau*" (Marcu 6, 13). Sfîntul Iacob vorbește despre Taina Sf. Maslu cînd scrie : *„Este bolnav cineva între voi ? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica și de va fi făcut păcate, i se vor ierta*" (Iacob 5, 14—15).

Cine săvîrșește slujba Sf. Maslu ?

Ca și celelalte Sf. Taine, slujba Tainei Sf. Maslu o săvîrșesc preoții Bisericii (Iacob 5, 14). După vechea predanie a Bisericii, taina sfîntului Maslu se slujește de 7 preoți. Numărul șapte închipuie cele șapte daruri ale Duhului Sfînt (Isaia 11, 1—3) și ne amintește de mila și de faptele îndurării lui Dumnezeu. Șapte au fost preoții care au sunat de șapte ori în trîmbițe cînd a fost înconjurată și cucerită cetatea Ierihonului (Iosua 6, 13—16). De șapte ori s-a rugat proorocul Ilie pe muntele Carmelului, pînă ce Dumnezeu s-a îndurat să trimită ploaie pămîntului ars de secetă (III Regi 18, 42—45). De șapte ori s-a aplecat proorocul Elisei peste un copil mort pe care l-a înviat (IV Regi 4, 32—35).

La nevoie pot săvîrși Sf. Maslu și mai puțini preoți : trei (pentru numărul Sf. Treimi), și chiar doi.

Sf. Maslu se săvîrșește în sf. biserică sau în casele credincioșilor în orice zile, dar mai ales în vreme

de post, în săptămîna Patimilor și la hramul bisericii. Cînd se slujește în biserică, se numește *Maslu de obște*, adică pentru toți creștinii și bolnavii parohiei. Înainte de Sf. Maslu bolnavii se spovedesc și se împărtășesc, ca iertarea și curățirea lor să fie deplină.

Care sînt părțile mai însemnate din slujba Tainei sf. Maslu ?

1. Rugăciunea pentru sfințirea untdelemnului, pe care preoții o rostesc de șapte ori. 2. Citirea celor 7 *Apostole*, 7 *Evanghelii* și 7 *rugăciuni* care întăresc credința credincioșilor în tămăduirea trupului și în mîntuirea sufletului. 3. Ungerea de șapte ori a bolnavului și a celorlalți primitori ai tainei cu untdelemn sfințit.

Untdelemnul sfințit, ca și apa sfințită, are puterea tămăduitoare de boli și curățitoare de păcate ; împărtășește mila și ajutorul lui Dumnezeu.

Din făina de la Maslu se fac prescuri pentru sf. Liturghie, sau pîinișoare (turtișoare) pentru bolnavi și credincioși. Untdelemnul rămas se arde în candelă, acasă sau la biserică.

SFÎNTA LITURGHIE

Fiul Omului are putere să ierte păcatele (Matei 9, 6). Ca să primească harul iertării păcatelor de la Hristos Domnul, creștinii se roagă, se împărtășesc cu Sfintele Taine, cercetează biserica, iau parte la sfintele ei slujbe și cu deosebire la sf. Liturghie.

Ce este Sfînta Liturghie

Cuvîntul „Liturghie" însemnează *slujba obștească*, adusă și închinată lui Dumnezeu. Începutul și temelia Liturghiei este Cina cea de Taină, din Joia Patimilor

seara, — cea dintîi Liturghie — cînd Mîntuitorul Hristos a dat învățăceilor Săi *jertfa cea fără de sînge a Trupului și a Sîngelui Său* sub chipul Pîinii și al Vinului, însoțită de porunca Lui : *„Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea"* (Matei 26, 26—28 ; Marcu 14, 22—24 ; Luca 22, 19—20 ; I Cor. 11, 23—25).

Îndată după pogorîrea Duhului Sfînt, Apostolii au și împlinit porunca aceasta sfîntă, adunîndu-se la „frîngerea pîinii", la început în fiecare zi (Fapte 2, 46—47), apoi în fiecare Duminică (Fapte 20, 7). „Frîngerea pîinii" sau sf. Liturghie era însoțită, ca și Cina cea de Taină, de rugăciuni, cîntări și citiri din Sf. Scriptură și cuvîntări (Fapte 20, 11). Același lucru l-au făcut și mai departe urmașii Apostolilor, Arhiereii și preoții, pînă în ziua de astăzi, singurii slujitori ai altarelor, care pot săvîrși Sf. Liturghie.

Așadar sf. Liturghie este slujba cea mai mare și cea mai însemnată a Bisericii, rînduită de Hristos Domnul la Cina cea de Taină, spre iertarea și mîntuirea credincioșilor.

Cele trei Liturghii

Apostolul ne sfătuiește ca prin răbdarea și *mîngîierea Scripturilor* nădejde să avem (Rom. 15, 4).

Între Scripturile Bisericii se numără și *Liturghiile ei,* — comoara ei de rugăciuni și cîntări, cu rînduiala Sf. Împărtășanii (Cina Domnului), așa cum ne-a rămas din vremea Sfinților Apostoli.

Sf. Părinți care au adunat rugăciunile, cîntările și citirile Sfintei Liturghii sînt : Vasile cel Mare (mort la 379), Ioan Gură de Aur (mort la 407) și Grigorie cel Mare sau Dialogul (mort la 604). După numele lor avem cele trei Liturghii : a Sf. Vasile cel Mare, a Sf. Ioan Gură de Aur și a Sf. Grigorie Dialogul.

Liturghia Sf. Vasile cel Mare se săvîrșește de zece ori pe an ; în primele cinci Duminici din postul Paștilor, în joia și sîmbăta Patimilor, în ziua Sf. Vasile (1 Ianuarie) și în ajunul Crăciunului și al Botezului, (cînd ajunul cade sîmbăta sau Duminica, Liturghia se face în ziua sărbătorii). Liturghia Sf. Grigorie Dialogul se face în postul Paștilor, de regulă miercurea și vinerea. În celelalte zile de peste an se slujește Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur și a Sf. Grigorie Dialogul.

Liturghia Darurilor înainte sfințite

După datina veche a Bisericii, în vremea postului mare, Sf. Liturghie se face numai sîmbăta și Duminica (vezi canonul 52 trulan și 45 și 51 ale soborului din Laodiceea a. 360—380), celelalte zile fiind zile de post aspru, de întristare și de pocăință, cînd Mirele Hristos este luat de la noi (Matei 9, 15 ; Luca 5, 35).

Pentru creștinii evlavioși care doreau să se împărtășească și peste săptămînă, s-a așezat atunci rînduiala să se păstreze o parte din sfintele Daruri de la Liturghia de Duminica, pentru a se împărtăși cu ele credincioșii în zilele cînd nu se slujește Sf. Liturghie. Împărtășirea aceasta se făcea seara, după Vecernie. Rînduiala împărtășirii la început era simplă, apoi a fost legată de Vecernie, cu rugăciuni și cîntări de la Sf. Liturghie, în legătură cu Sf. Împărtășanie. Astfel s-a născut o nouă Liturghie, din contopirea Vecerniei cu Liturghia prescurtată (fără partea de mijloc a Liturghiei, — prefacerea darurilor — fiind săvîrșită dinainte).

Liturghia aceasta a fost împrumutată din Biserica Răsăritului și așezată în scris de patriarhul Romei, Sf. Grigorie Dialogul. De aceea se numește „Liturghia Sf. Grigorie" din *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite*, la o altă Liturghie deplină.

În partea întîi a acestei Liturghii, la Vecernie, se citește din Psaltire, catisma 18, — apoi se citesc paremiile (părți din Vechiul Testament). La „Doamne strigat-am...“ credincioșii îngenunchează, căci atunci se duc Sf. Daruri slujite din Sf. chivot, unde s-au păstrat, la proscomidie. De asemenea îngenunchează la ieșirea și înconjurarea cu Sf. Daruri sfințite. Preotul nu zice nimic atunci, deoarece pomenirile au fost făcute la Liturghia premergătoare. Urmează ecteniile și împărtășirea.

Liturghia Darurilor înainte sfințite este o slujbă minunată pentru cultivarea evlaviei, a cîntării line și a tăcerii în biserică.

LITURGHIA SF. IOAN GURĂ DE AUR

Mîntuirea se dobîndește — spune Mîntuitorul — prin post și prin rugăciune (Matei 17, 21).

Cea mai însemnată rugăciune obștească a Bisericii este Sf. Liturghie.

Ce înțelesuri are Sf. Liturghie? Proscomidia

Partea cea dintîi a Liturghei este *Proscomidia*, sau rînduiala după care se pregătesc darurile pentru jertfa Sf. Liturghii, în taină, înlăuntrul altarului. Cuvîntul „proscomidie“ însemnează punere înainte, aducere de daruri. Locul din partea de miazăzi a Sf. altar, unde se face proscomidia, se numește „proscomidiar“.

Lucrările mai însemnate din proscomidie sînt: scoaterea Agnețului și a miridelor, acoperirea și sfințirea sau binecuvîntarea lor.

După ce și-a făcut rugăciunile de începere a Sf. Liturghii, s-a îmbrăcat cu odăjdiile și și-a spălat mîinile, preotul ia în mîna stîngă o prescură și în dreapta copia

și binecuvîntează cu ea *pecetea* pe care se află întipărit cu prestolnicul numele Mîntuitorului IS (Iisus), HR (Hristos) NI-KA (biruiește) ; zicînd cuvintele : „În numele Domnului... Iisus Hristos". Apoi taie cu copia în

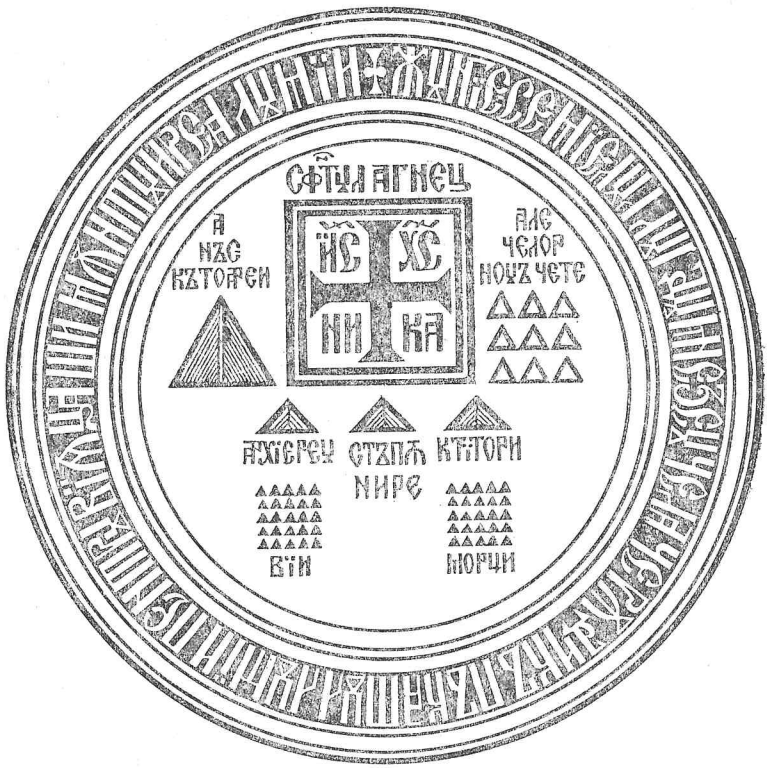

Așezarea miridelor pe Sfîntul Disc în jurul Agnețului

cele patru părți ale pecetei, o scoate și o așează pe Sf. disc. Partea aceasta scoasă din prescură se numește Agneț sau Miel (latinește : agnus). pentru că închipuiește pe Mîntuitorul, „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29). Din Agneț se sfințește și se preface la cîntarea „Pre Tine Te lăudăm..." Sf. Împărtășanie.

Miridele sînt părticele care se scot din celelalte prescuri : pentru Maica Domnului, pentru sfinți și pentru credincioșii care se pomenesc, vii și morți (după pomelnice). Ele se așează pe Sf. disc. : mirida pentru Maica Domnului la dreapta Agnețului, miridele pentru sfinți la stînga lui și cele pentru vii și morți sub ele.

Urmează acoperirea darurilor, cu steluța și cu acoperămintele, tămîierea și binecuvîntarea (sfințirea) lor, fiecare prin rugăciuni deosebite.

Pregătirea darurilor la proscomidie preînchipuie : nașterea, copilăria și patimile Domnului. Astfel : proscomidiarul preînchipuie peștera Betleemului în care S-a născut Domnul ; prescura din care s-a scos Agnețul preînchipuie pe sf. Fecioară din care S-a născut ; discul preînchipuie ieslea, steluța — steaua magilor, acoperămintele — scutecele, tămîierea — darurile magilor ; acoperirea darurilor preînchipuie viața ascunsă, necunoscută a lui Iisus înainte de Botez, pe care nu ne-o istorisesc Evangheliile.

Proscomidia mai preînchipuie și patimile Domnului. Astfel : proscomdiarul preînchipuie Golgota, locul unde s-a adus jertfa răstignirii ; tăierea Agnețului preînchipuie jertfa Domnului ; copia — sulița cu care a fost împuns, potirul — paharul de la Cină, vinul — sîngele Domnului, iar discul — mormîntul Domnului.

Prescurile și vinul care se aduc la proscomidie închipuie credincioșii Bisericii. Pîinea și vinul întreține viața omului. Boabele de grîu și de struguri închipuie unitatea sau legătura vie a tuturor credincioșilor Bisericii care formează trupul tainic al Domnului. Deci prescurile și vinul arată că și credincioșii iau parte, cu obolul lor, la jertfa sf. Liturghii. Așezarea miridelor pe Sf. disc, în jurul Agnețului, închipuie Biserica luptătoare și biruitoare ; viii și morții, sfinții și credincioșii, în jurul Mîntuitorului.

Ce este Liturghia chemaților și ce înțeles are? Cum se vestește fără încetare Sf. Evanghelie prin Sf. Liturghie?

Partea de la începutul Liturghiei, care se face în văzul și în auzul credincioșilor, adică de la *binecuvîntare* și pînă la cuvintele „Cei chemați ieșiți...“ se numește *Liturghia chemaților sau catehumenilor*. Catehumeni se numeau credincioșii dintre păgîni care se pregăteau să fie primiți în sînul Bisericii prin Sf. Botez.

Părțile cel mai însemnate din Liturghia catehumenilor sînt: ectenia mare, cîntarea antifoanelor, ieșirea cu Evanghelia și citirile din Sf. Scriptură.

Ectenia mare este un șir de cereri către Dumnezeu pentru trebuințele credincioșilor la care răspundem cu evlavie: „Doamne miluiește“. *Antifoanele* sînt cîntările sau imnele care se cîntă în stranele bisericii în cinstea Mîntuitorului. Ele închipuie vremea dinainte de Hristos și profețiile despre venirea și întruparea Lui. Ultimul antifon, cîntarea fericirilor, închipuie cea dintîi cuvîntare: „Predica de pe Munte“ (Matei 5, 7), prin care își începe Domnul nostru lucrarea de mîntuire a lumii. Deschiderea ușilor împărătești înseamnă ieșirea Mîntuitorului din viața sa necunoscută sau ascunsă și arătarea Lui în lume. *Ieșirea preotului cu Evanghelia* (vohodul mic) închipuie arătarea Mîntuitorului în lume, ca să vestească Evanghelia. Lumina purtată în sfeșnic, înaintea Evangheliei, închipuie pe Sf. Ioan Înaintemergătorul și pe toți proorocii Vechiului Testament, care au pregătit calea Domnului (Marcu 1, 2—3).

Cuvintele „Înțelepciune, drepți“ ...ne cheamă să fim cu luare aminte la citirea Evangheliei și s-o ascultăm în picioare sau în genunchi. *Tămîierea*, în vremea citirii Apostolului, înseamnă mireasma învățăturilor Evangheliei, care umple toată biserica; *citirea Apostolului*, înseamnă alegerea și trimiterea Apostolilor la propová-

duire, iar *citirea Evangheliei* închipuie pe însuși Mîntuitorul predicînd oamenilor cuvîntul lui Dumnezeu.

Liturghia catehumenilor se încheie cu ectenia *cererilor stăruitoare,* în care se cuprind trebuințele și dorințele credincioșilor, cu ectenia pentru morți și cu ectenia pentru catehumeni. „Cei chemați" sînt catehumenii care pînă aici au ascultat învățătura creștină, dar nefiind botezați nu pot sta mai departe în biserică.

Cîntarea fericirilor, ieșirea cu Sf. Evanghelie și citirea Apostolului și a Evangheliei, ne aduc aminte de învățăturile Domnului, de ascultarea și urmarea lor. Astfel, Liturghia chemaților sau a catehumenilor ne arată cum se predică Evanghelia în Sf. Biserică de-a lungul veacurilor, fără încetare.

Ce este și ce înțeles are Liturghia credincioșilor ?

Partea a doua din Sf. Liturghie se numește *Liturghia credincioșilor,* adică a creștinilor botezați. Ea începe cu ectenia : „Cîți sîntem credincioși, iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm" — și ține pînă la sfîrșitul Liturghiei.

Părțile cele mai însemnate de la cîntarea Heruvicului pînă la cîntarea Serafimilor sînt : ieșirea cu sfintele Daruri, ectenia cererilor și rostirea Crezului.

Pregătirea pentru aducerea darurilor pentru Sf. Jertfă, de la proscomidiar la Sf. Masă (prestol), se începe cu *Heruvicul.* În cîntarea aceasta credincioșii închipuie pe Heruvimi (de aceea se și numește : cîntarea heruvimică sau cîntarea Heruvimilor), care neîncetat aduc laude în cîntări, lui Dumnezeu. Așa ne pregătim să-L primim și noi pe Mîntuitorul, care vine să se jertfească pentru mîntuirea noastră. Strămutarea sfintelor daruri de la proscomidiar se face prin mijlocul bisericii și cu pomenirile viilor și morților pentru care se aduce Sf. Jertfă. Înconjurarea aceasta, numită *vohodul cel*

mare (spre deosebire de vohodul cel mic, cu Evanghelia), închipuie drumul făcut de Iisus Hristos din Vitania în Ierusalim și îngroparea Lui. Pomenirile ne aduc aminte de rugăciunea tîlharului : „Pomenește-mă, Doamne..." (Luca 23, 42).

După înconjurare, preotul așează sf. Daruri pe Sf. antimis de pe sf. masă, le acopere cu sf. aer și le tămîiază. Acum sf. masă închipuie Golgota și grădina cu mormîntul Domnului. Așezarea sf. disc și a sf. potir pe sfîntul antimis închipuie îngroparea Domnului, sf. aer — piatra de pe mormînt ; cădirea amintește miresmele aduse de femei, steluța — pecetea de pe mormînt ; închiderea ușilor împărătești înseamnă coborîrea Domnului cu sufletul în iad, iar tragerea perdelei, paza mormîntului (Matei 27, 62—66).

După *ectenia cererilor,* urmează chemarea : „Să ne iubim unii pe alții"... (Ioan 13, 34 ; 15, 12) și sărutarea sfîntă a păcii (Rom. 16, 16), cînd, în vechime, toți credincioșii se împăcau și se îmbrățișau unii pe alții (astăzi o fac numai preoții). După *trezirea iubirii* urmează *rostirea Crezului,* mărturisirea credinței ortodoxe, fără de care nu putem lua parte la aducerea Sf. Jertfe.

Cuvintele : „Ușile, ușile"... la început chemau pe slujitorii care păzeau ușile bisericii să oprească intrarea necredincioșilor în biserică și ieșirea credincioșilor din biserică. Astăzi ele sînt un îndemn la mărturisirea Crezului cu toată luarea aminte.

Un nou îndemn la atenție îl avem în cuvintele : „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte *sfînta Jertfă* cu pace să o aducem". Cuvintele : „Mila păcii, Jertfa laudei" înseamnă că jertfa pe care o aducem o însoțim cu simțiri sufletești de milă și pace (împăcare) cu toți oamenii (Osea 6, 6 ; Matei 5, 23—41 ; 9, 13 ; Evr. 12, 15).

După mulțumirea : „Să mulțumim Domnului... Cu vrednicie..." *pentru binefacerile mîntuirii,* slăvim pe Dumnezeu prin *cîntarea Serafimilor* : „Sfînt, Sfînt, Sfînt este Domnul"... (Isaia 6, 3 ; Apoc. 4, 6—8).

În felul acesta, mîntuirea o laudă și îngerii și oamenii, uniți într-un cuget, într-o inimă și o cîntare.

Prefacerea sfintelor Daruri

Așa iubește Dumnezeu lumea, încît ne dăruiește pe Fiul Său (Ioan 3, 16), ca să ne împărtășim cu El și să ne mîntuim prin El.

Sfînta Liturghie este Taina Jertfei de pe Golgota și a împărtășirii cu Hristos Dumnezeu. De aceea să-i continuăm tîlcuirea în partea ei centrală, în miezul și în inima ei, care este *prefacerea sfintelor Daruri.*

După cîntarea Serafimilor, preotul glăsuiește cuvintele rostite de Domnul la Cina cea de Taină : „Luați, mîncați, acesta este Trupul Meu... Beți din acesta toți, acesta este Sîngele Meu"...

Prin cuvintele acestea se sfințesc și se prefac Darurile ? Nu. — Cuvintele : „Luați mîncați"... și „Beți dintru aceasta toți"... aici fac parte din rugăciunea sfintei Jertfe, pe care preotul o citește în taină, istorisind chipul în care Mîntuitorul a întemeiat la Cina cea de Taină, Sfînta Împărtășanie. Prin rostirea lor preotul ridică puțin glasul, ca să ne aducă aminte de cuvintele rostite la Cină de Mîntuitorul, apoi continuă rugăciunea iarăși în taină, cerînd de la Dumnezeu să trimită Duhul Sfînt și să prefacă Darurile în Trupul și Sîngele Domnului. După *rugăciunea* aceasta (numită epicleză), făcută cu *binecuvîntare* cruciș de trei ori a Agnețului de pe Sf. Disc și a vinului din potir, pîinea agnețului *este* Trupul Domnului și vinul *este* Sîngele Domnului, așa după cum ne-a încredințat El. Nu „închipuie", cum zic ereticii, ci este, cum zice Evanghelia.

Există o cîntare a cîntărilor și o sărbătoare a sărbătorilor. Tot așa există *o Taină a Tainelor,* — și aceasta este *dumnezeiasca prefacere* a pîinii și a vinului în Trupul și Sîngele Domnului. De aceea, în timp ce strana cîntă : „Pre Tine te lăudăm"... și credincioșii îngenunchează și-și pleacă fruntea cu evlavie pînă la pămînt, — preotul cheamă pe Sfîntul Duh să prefacă pîinea și vinul Darurilor în Trupul și în Sîngele Domnului. — La cele trei binecuvîntări, se sună clopoțelul din altar și se bate clopotul mare (de cîte odată, de două ori și de trei ori), ca să audă și cei ce nu sînt în biserică, să știe că *se întîmplă dumnezeiasca prefacere a Darurilor* și să se roage cu strîngere de inimă.

După ce s-a rugat în genunchi pentru cei ce se vor împărtăși cu sfintele Daruri, preotul pomenește pe toți sfinții și *mai* ales pe Preasfînta Maică pururea Fecioară, prin mijlocirea căreia s-a întrupat Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu. Atunci toți se ridică în picioare și cîntă cu însuflețire : „Cuvine-se cu adevărat"... (axionul sau irmosul).

Sf. Liturghie de la prefacere pînă la sfîrșit

De *binefacerile* pe care ni le-a dat Jertfa Mielului pe crucea Golgotei pentru toți creștinii și pentru toate creștinele ne împărtășim în Sf. Euharistie. *Pregătirea* pentru această cutremurătoare și dumnezeiască împărtășire o facem, în Sfînta Liturghie, de la cîntarea axionului pînă la pricesnă.

După aducerea Jertfei, urmează *pregătirea pentru împărtășirea cu sfintele Daruri,* — prin *ectenia* în care ne rugăm lui Dumnezeu să primească darurile aduse și să ne trimită harul Preasfîntului Său Duh — și prin rugăciunea „Tatăl nostru". Glăsuirea : „Să luăm aminte ! *Sfintele sfinților !*" — vrea să ne spună că sfintele Daruri se dau numai celor pregătiți, curați, sfinți,

vrednici de primirea lor. La chemarea aceasta cîntăreții răspund : „Unul (singur) e sfînt, Domnul"...

Urmează împărțirea Sfîntului Trup (Agneț) în patru părți.

Partea cu literele IS se pune în sf. Potir, cu partea HS se împărtășesc preoții, iar părțile a treia și a patra, cu întipărirea NI KA, se pun în sfîntul Potir pentru împărtășirea credincioșilor. Înainte de împărtășire se toarnă în Sf. Potir puțină apă caldă. Ea închipuie *căldura credinței* cu care trebuie să ne apropiem de sf. Împărtășanie și *căldura Sfîntului Duh* care face vinul din sf. Potir Sîngele viu și cald care a curs din rănile Domnului.

Preoții se împărtășesc în timpul cînd se cîntă priceasna (cîntarea împărtășirii), iar credincioșii după chemarea (să ne apropiem) : „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste"... Prin împărtășire dobîndim viața nouă, *învierea.*

Cum sînt datori să se pregătească credincioșii pentru sf. Împărtășanie, am arătat cînd am vorbit despre Taina sf. Euharistii.

Cu sfînta împărtășire a preoților și a credincioșilor, scopul mîntuitor și sfințitor al sf. Liturghii este împlinit. Părticelele (miridele) de pe sf. disc pentru sfinți și pentru credincioși (vii și morți) sînt adunate și așezate în sf. Potir, apoi se face *binecuvîntarea tuturor credincioșilor cu sfîntul Potir* (binecuvîntarea euharistică), prin cuvintele : „Mîntuiește Dumnezeule poporul Tău"... Ultima arătare a Sf. Potir și ducerea lui la proscomidiar închipuie ultima arătare a Domnului pe muntele Măslinilor, înălțarea Lui la cer și șederea de-a dreapta Tatălui, iar Sf. masă este scaunul slavei lui Dumnezeu.

După o scurtă *ectenie* de mulțumire și după *rugăciunea amvonului,* din mijlocul bisericii Sf. Liturghie se încheie cu *binecuvîntarea* credincioșilor și cu rugă-

ciunea ca Hristos Dumnezeu să ne miluiască pe toți, pentru mijlocirile Maicii Sale și ale tuturor sfinților.

Cel mai mare dar, pe care Hristos Dumnezeu îl împărtășește credincioșilor la Sfînta Liturghie este *sfînta împărtășire cu El,* cu Trupul și Sîngele Lui.

Pentru cei ce nu s-au împărtășit cu El la Sf. Liturghie, dar au luat parte la sfînta slujbă, *semne ale darului,* tot de la Sf. Liturghie, mai sînt *anafora* și *miruirea.*

Anafora — bucățele din prescurile întrebuințate la proscomidie, binecuvîntate la Sfînta Liturghie — se împarte credincioșilor după Sf. slujbă, în amintirea *agapelor* sau meselor frățești ale primilor creștini, care aveau loc după Sf. Liturghie. Anafora se ia ca și Sf. Împărtășanie, pe nemîncate.

Miruirea sau ungerea cu untdelemn sfințit este pecetluirea cu darurile dobîndite la Sf. Liturghie. Ea închipuie coborîrea Sf. Duh peste Biserică și peste membrii ei.

Astfel, de la început, pînă la sfîrșit, în *Sf. Liturghie se cuprinde istoria și planul mîntuirii,* cu *viața, învățătura, lucrarea* și *Jertfa Domnului,* în slujba și în scopul mîntuirii oamenilor, slujbă făcută de Însuși Mîntuitorul la Cina cea de Taină. Sf. Liturghie este centrul și miezul cultului creștin, slujba cea mai înaltă prin care cinstim și preamărim pe Dumnezeu, Taina sfîntă și Jertfa Mielului prin care ne sfințim sufletele, ne împăcăm și ne unim cu Dumnezeu.

IERURGIILE

Ce sînt ierurgiile ?

Ierurgiile sau slujbele bisericești sînt rugăciuni (molitfe) pentru binecuvîntarea și sfințirea omului, a apei, a fructelor, a veșmintelor și obiectelor bisericești, a caselor, a firii și a lucrurilor de folos omu-

lui (cuprinse în Molitfelnic). Prin păcat, toată firea s-a supus stricăciunii și deșertăciunii (Rom. 8, 20—22). Prin rugăciunile ierurgiilor firea sau natura se sustrage de sub stăpînirea și înrîurirea celui rău (Matei 10, 8 ; Marcu 16, 17—18) și se aduce din nou sub puterea harului dumnezeiesc, adică *„se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune"* (I Tim. 4, 4—5).

Ierurgiile, ca și Sfintele Taine, pregătesc „făptura cea nouă și vestesc „cerul cel nou" și „pămîntul cel nou", pe care le așteptăm la sfîrșitul veacurilor (II Petru 3, 13 ; Apoc. 21, 1). Prin ierurgii, Hristos Dumnezeu tămăduiește bolnavii (Luca 5, 17—25 ; Ioan 5, 14), izgonește duhurile necurate, binecuvîntează pruncii, înmulțește pîinea și peștii, ș.a.

Scopul ierurgiilor este sfințirea firii și a sufletelor. Ele se deosebesc de Sfintele Taine, întîi prin aceea că Sfintele Taine privesc numai viața omului, iar ierurgiile privesc și firea și făpturile necuvîntătoare ; iar al doilea prin aceea că Sfintele Taine asigură omului mîntuirea, pe cînd ierurgiile nu au puterea Tainelor. Creștinii dreptcredincioși cinstesc lucrarea lui Dumnezeu nu numai în Sfintele Taine, dar și în ierurgii, căci și acestea sînt orînduiri evanghelice, ca și Sfintele Taine.

Ce este Aghiazma mare ?

Din rînduiala străveche a Bisericii noastre, în ajunul și în însăși ziua Botezului, se slujește *Aghiazma* sfințirea apei *cea mare*, una dintre cele mai însemnate ierurgii.

Apa sfințită e prevestită încă de proorocul Zaharia, cînd scrie : „În vremea aceea un izvor de apă curgătoare se va deschide... *spre curățirea de păcat și de orice altă întinăciune"* (Zaharia 13, 1). Mîntuitorul și Domnul Iisus Hristos rînduiește apa sfințită la sf. Botez ca

o cerință pentru curățirea de păcate și de intrare în împărăția lui Dumnezeu (Ioan 3, 5).

Se numește Aghiasmă sau sfințirea cea mare a apei, întîi pentru că slujba ei se face în însăși ziua cînd Hristos Domnul S-a botezat și a *sfințit firea apelor*, botezîndu-Se în Iordan ; iar în al doilea rînd pentru că în slujba ei, mai lungă și mai sărbătorească, se pomenește și se proslăvește, în rugăciunile și cîntările ei, Botezul Domnului în rîul Iordanului.

Apa sfințită de la Bobotează, prin darurile ei minunate, se păstrează vreme îndelungată proaspătă, curată și nestricată. Ea se păstrează într-un vas anumit (aghiazmatar) în biserică și se folosește la Botezul copiilor și la o mulțime de slujbe (ierurgii) : curățirea vaselor și fîntînilor spurcate, la binecuvîntarea viilor, a grădinilor, semănăturilor bîntuite de gîndaci și lăcuste, la sfințirea crucilor, clopotelor, icoanelor, bisericilor, vaselor și veșmintelor bisericești ș.a.

Fiecare creștin se cuvine să primească în ajunul Bobotezei preotul cu aghiasma la sfințirea caselor, apoi să păstreze într-un vas curat și într-un loc de cinste aghiazma, de la Bobotează, să guste din ei cu credință, pe nemîncate, în zile de boală, de post, de ajunare, de sărbători mari, după spovedanie și după Sf. Împărtășanie, ca să primească din ea harul și puterea dumnezeiască a Sfîntului Duh.

Ce este Aghiazma mică ?

Între ierurgiile Bisericii se numără și *Aghiazma* sfințirea *mică* a apei, sau *sfeștania (luminarea)*.

Slujba aceasta se săvîrșește oricînd o cer credincioșii la sfințirea caselor, a curților, a grădinilor, a vitelor, a livezilor și ogoarelor. Prin ea după cum arată rugăciunile, cîntările și ecteniile ei, credincioșii primesc binecuvîntarea și ajutorul lui Dumnezeu asupra caselor, familiilor, sufletelor și bunurilor lor.

Molitfelnicul ne învață că prin stropirea cu Aghiazmă se iartă păcatele (cele mici), se gonesc duhurile și și se curăță mintea de gîndurile cele rele, se dăruiește sănătate sufletească și trupească, se aduce mulțumire în inimă și îndestulare în casă. Cu cît se face mai des, cu atît roadele ei, ca și ale rugăciunii, sînt mai îmbelșugate.

Ce slujbe se fac la nașterea copilului ?

Înainte de Botez sînt de îndeplinit două ierurgii (două slujbe) : *Rînduiala de ziua întîi a femeii lăuze* și *Rugăciunea la însemnarea pruncului,* cînd i se pune numele a opta zi de la naștere.

În ziua întîi de la naștere, preotul face sfințirea cea mică a apei, care închipuie Botezul. Cu apa sfințită se stropește casa, lăuza, pruncul și cei care l-au atins. Apoi citește trei molitfe pentru lăuză și una pentru moașa care a ridicat pruncul, pentru curățirea de întinare a trupului lor (Ps. 50, 6). Din apa sfințită se toarnă în scăldătoarea copilului în primele trei zile de la naștere.

A opta zi de la naștere, preotul citește pruncului molitfa pentru *însemnarea și punerea numelui,* molitfă care mai adeseori se face deodată cu Botezul.

La 40 zile după naștere, înainte sau după Botez, se face rugăciunea pentru *curățirea și intrarea lăuzei* în biserică, rînduială pe care a împlinit-o și Maica Domnului (Luca 2, 22—40 ; Levit. 12, 1—8). Urmează rugăciunile pentru *îmbisericirea și binecuvîntarea pruncului,* după care e închinat Domnului în fața altarului (dacă este băiat preotul îl duce îl altar și ocolește cu el sfînta masă), apoi e așezat jos în fața ușilor împărătești, în semn că este închinat Domnului, de unde îl ridică mama.

CULTUL MORȚILOR

De învierea Domnului și de cinstirea sfinților e legată și grija de cei morți, care se numește cinstirea sau *cultul morților.*

Cum se arată cinstirea morților ?

Datoriile creștinești față de cei morți încep încă de cînd sînt în viață, prin grija ca *să nu moară nespovediți și neîmpărtășiți* și fără lumînare. Sf. Împărtășanie este sămînța nemuririi, chezășia învierii și arvuna vieții veșnice (Ioan 6, 48—58 ; Rom. 8, 11). Canonul 13, al Sinodului ecumenic de la Niceea, ținut la anul 325, legiuiește să se păzească și acum legea cea veche și canonică (pravila), încît dacă pleacă cineva (din viața aceasta), *să nu fie lipsit de merindea cea mai de pe urmă și cea mai trebuincioasă.* De aceea se și numește Sf. Împărtășanie, *grijanie,* pentru grija ce trebuie să o avem de mîntuirea sufletelor celor ce mor prin împărtășirea lor cu Sf. Împărtășanie.

Lumînarea aprinsă, în mîna celui ce moare, închipuie pe Hristos și Evanghelia, călăuza sufletului în viața veșnică (Ioan 8, 12 ; I Cor. 4, 4, 6). Ea ne mai amintește de candelele aprinse ale fecioarelor înțelepte care au intrat la nunta Mirelui ceresc (Matei 25, 1—7). Același înțeles îl au și celelalte lumini aprinse de la înmormîntare.

Urmînd pilda celor dintîi creștini (Fapte 9, 37), trupurile morților *se spală* cu apă curată, ca să ne aducă aminte de apa sfîntului Botez, care ne-a sfințit sufletele, apoi se îmbracă în haine curate (dacă se poate noi), care închipuie veșmîntul nestricăciunii în care ne vom îmbrăca în ziua judecății lui Dumnezeu (I Corinteni 15, 42—44).

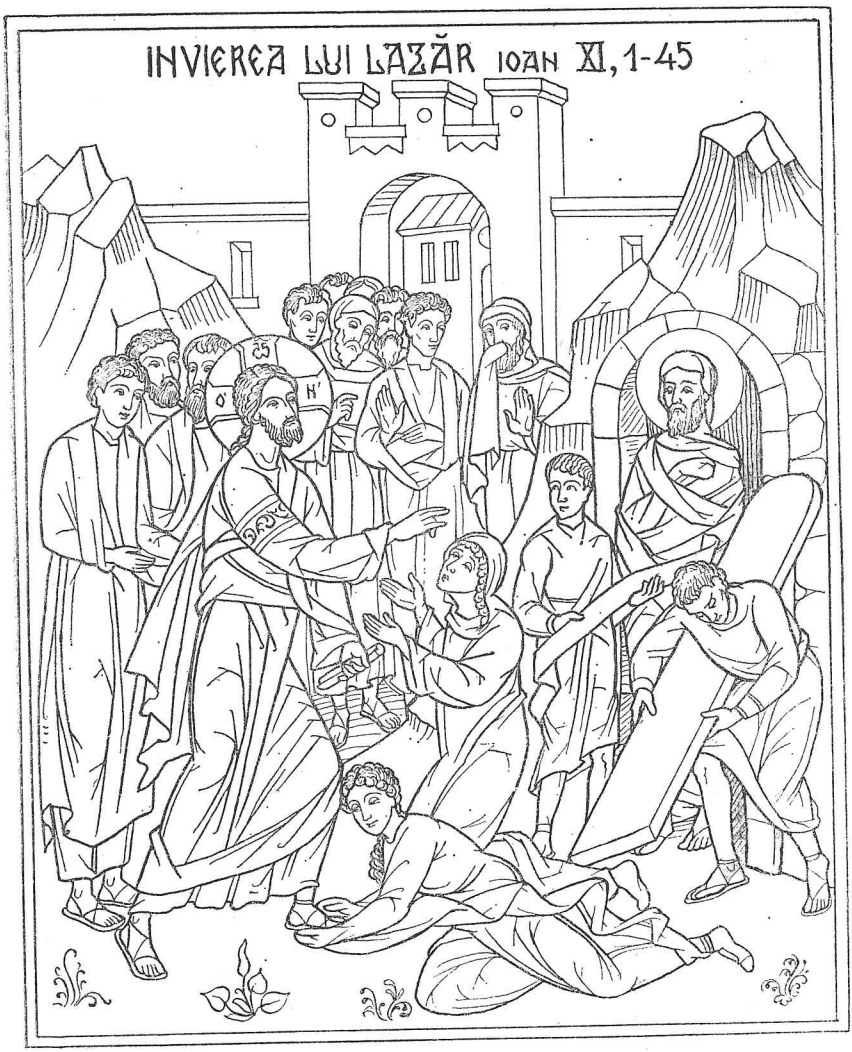
INVIEREA LUI LAZĂR IOAN XI, 1-45

Așezarea în *sicriu* arată grija de a ocroti pînă la putrezire trupul mortului de greutatea pămîntului și totodată închipuie odihna lui sub acoperămîntul Celui Preaînalt (Ps. 90, 1). Pînza albă sau *obrăzarul* închipuie acoperămîntul lui Hristos. Crucea sau icoana pe pieptul mortului este scut și armă a sufletului împotriva îngerilor răi și arată că creștinul își dă duhul său în mîinile lui Hristos. Așezarea mortului cu fața spre Răsărit, ca și la Botez, arată că Hristos, lumina cea adevărată a venit de la Răsărit și tot de acolo se va arăta, ca să judece viii și morții (Matei 24, 27). — *Tragerea clopotelor* vestește credincioșilor moartea unuia dintre ei, îi îndeamnă să se roage pentru el, ca Dumnezeu să-l ierte, aduce aminte tuturor că toți sîntem muritori și ne duce gîndul la trîmbița îngerilor de la judecata de apoi (Matei 24, 31 ; I Cor. 15, 52 ; I Tes. 4, 16).

Cum însoțim noi creștinii pe morții noștri și ce înțelesuri are slujba înmormîntării ?

Fiecare creștin este o biserică a lui Dumnezeu (I Cor. 3, 16).

Cînd trupul său moare, Biserica îl ia în primire, se roagă pentru sufletul lui și-i așează trupul în odihna pămîntului din care s-a luat și s-a hrănit (Fac. 49, 29 ; 50 ; II Macabei 12, 39—46 ; Mat. 27, 57—60 ; Ioan 19, 38—42).

Îndată după moarte, la casa mortului, înainte de înmormîntare se face *panihida* sau slujba de priveghere (stîlp), o prescurtare a rînduielilor de la înmormîntare.

Îngroparea se face de regulă a treia zi după moarte. La nevoie se poate face și mai devreme (la 48 ore după răposare) și mai tîrziu. Aducerea mortului în biserică (unde și cînd se poate), este popasul lui cel din urmă în mijlocul obștei credincioșilor și în casa Domnului unde s-a botezat, cununat și împărtășit.

Partea cea mai însemnată din slujba înmormîntării este *molitfa de dezlegare* („Dumnezeul duhurilor și a tot trupul..."), urmată de celelatle rugăciuni de iertare, în care preotul și credincioșii roagă pe Dumnezeu să dezlege sufletul celui adormit de tot blestemul și păcatul sufletesc și trupesc, să-i odihnească sufletul în ceata drepților, iar trupul să-l dea înapoi firii din care a fost alcătuit.

Sărutarea crucii sau icoanei închipuie pecetea dragostei dintre vii și morți, și totodată semnul iertării, al împăcării și al despărțirii.

În frumoasele și înduioșetoarele cîntări de la înmormîntare, Biserica a cuprins o bogată și scumpă comoară de înțelepciune despre vremelnicia vieții pămînteșt și despre veșnicia vieții cerești (după moarte). Ele ne aduc aminte că și noi toți vom muri și toți vom învia, fapt care ne îndeamnă să ne pregătim pentru viața nemuritoare și să ne rugăm pentru sufletele morților.

După ce se coboară sicriul în mormînt, preotul pecetluiește mormîntul și aruncă peste sicriu, în formă de cruce, prima lopată de țărînă, — întîi ca să ne aducă aminte că pămînt sîntem și în pămînt ne vom întoarce (Fac. 3, 19) ; în al doilea rînd ca să mîngîie pe cei rămași în viață, că al Domnului este pămîntul, lumea și toți cei ce viețuiesc în ea (Ps. 23, 1) și în al treilea rînd, ca toți să fim încredințați că „sau de trăim, sau de murim, ai Domnului sîntem" (Rom. 14, 8).

Untdelemnul aruncat peste sicriu este pecetea lui Hristos peste mort, ca și cînd a fost viu, iar *vinul* (în unele locuri aghiazma), simbolul sîngelui și al sevei de viață, care însuflețește trupul, preînchipuie nemurirea în care credem și viața veșnică fericită, în care nădăjduim.

Ce datorii mai avem față de morți?

Întru amintirea morții și pentru iertarea celor adormiți, noi creștinii facem *coliva și milosteniile sau pomenile pentru morți.*

Coliva închipuie trupul mortului și credința noastră în învierea trupului. Boabele de grîu poartă în ele icoana și asemănarea învierii trupurilor. Cum bobul de grîu putrezește și încolțește, ca să ne dea roada spicului, așa și trupul omului se îngroapă și putrezește ca să învieze întru slavă și nemurire (Ioan 12, 24 ; I. Cor. 15, 36—54). — Legănarea sau ridicarea farfuriei cu coliva arată legătura iubirii nemuritoare dintre cei vii și cei morți (I Cor. 13, 13), și înălțarea la cer a sufletului pentru care ne rugăm.

Pomenile sau „praznicile morților" sînt *milosteniile* date săracilor (haine și altele) și mesele care se fac în cinstea morților. Ele sînt rămășițe ale vechilor agape sau mese frățești și ale vechilor noastre rînduieli bisericești.

Omul este încununat de Dumnezeu cu slavă și cu cinste deosebită (Evrei 2, 5—6).

Încununarea lui deplină are loc după moarte, la judecata cea din urmă, cînd se va putea vedea în el nu numai podoaba darurilor lui Dumnezeu, ci și frumusețea virtuților și a vredniciilor sale.

De aceea, pînă atunci, noi mai avem o datorie mare față de morți ; să ne rugăm pentru ei și să facem milostenii pentru sufletele lor.

Care sînt zilele (soroacele) pentru pomenirea morților?

După rînduiala Bisericii noastre, zilele și soroacele pentru pomenirea morților sînt : a treia, a noua și a patruzecea zi după moarte. Urmează pomenirile de la 6 luni și de la un an. Apoi în fiecare an, pînă la șapte ani după moarte.

Pomenirea la trei zile se face în cinstea Prea Sfintei Treimi, în numele căreia ne-am botezat și ne mîntuim, și în amintirea învierii celei de a treia zi, prin care Domnul s-a făcut pîrga (începătura) celor adormiți (I Cor. 15, 20); la nouă zile, ca sufletul celui adormit să se împărtășească de lumina și fericirea celor nouă cete îngerești, și în amintirea că Domnul în ceasul al nouălea a făgăduit raiul tîlharului de pe cruce (Luca 23, 42—44); la patruzeci de zile (șase săptămîni) în amintirea înălțării Domnului la cer (de la 40 de zile de la înviere), ca și sufletul mortului să se înalțe la cer; la șase luni și la un an, după pilda primilor creștini, care serbau în fiecare an ziua morții sfinților și ale martirilor. Termenul de șapte ani e număr sfînt; se socotește că pînă atunci trupul omului e cu totul desfăcut în țărînă.

Mai sînt pentru pomenirea morților *sărindarele*, un șir de 40 Liturghii care se slujesc îndată după moartea lor.

Biserica a rînduit pentru pomenirea morților sîmbăta, care înseamnă ziua de odihnă. Sîmbăta a stat Mîntuitorul în mormînt și s-a pogorît în iad, — să mîntuiască sufletele drepților (I Petru 3, 18—20). De aceea, după pravila Bisericii, *parastasele se fac sîmbăta.*

Tot Biserica a rînduit pentru *pomenirile de obște* sîmbetele morților și anume:

Sîmbăta lăsatului sec de carne (numită moșii de iarnă), ca Dumnezeu să se îndure de sufletele morților la judecata cea din urmă, de care ne amintește Duminica următoare;

Sîmbăta a *doua*, a *treia*, a *patra* și a *cincea* (a lui Lazăr) din postul Paștilor, pentru că la Liturghiile din post nu se fac parastase.

Sîmbăta Rusaliilor (moșii de vară), ca Harul Sfîntului Duh să se coboare și peste sufletele morților și să le mîntuiască.

Slujbele care se fac la pomenirea morților sînt : parastasele (prescurtare a slujbei înmormîntării), panahida sau paosul (parastas prescurtat) și pomenirea la sfînta Liturghie (la proscomidie, la ectenia morților și uneori la ieșirea cu sfintele Daruri). Toate se însoțesc, în măsura putinței cu milostenii, dăruiri, sau pomeni de sufletele morților.

Ce datorii mai avem față de trupurile și sufletele morților ?

După înmormîntare, — o datorie de căpetenie față de morți și care face parte din cinstirea (cultul) morților este *îngrijirea mormintelor și a cimitirelor.*

Noi creștinii dreptcredincioși nu ardem morții, ca pe niște lucruri netrebnice, ci-i îngropăm în pămînt după rînduiala de la început ; „că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce" (Fac. 3, 19) și „tot pămîntul în pămînt va merge de unde s-a și zidit" (Iov 34, 15), urmînd și pilda Mîntuitorului care S-a îngropat, apoi a înviat.

Trupurile sînt bisericile lui Dumnezeu (I Cor. 3, 16), iar mormintele sînt bisericile morților. Cimitirele sînt locurile de reculegere pentru cei vii și leagănele de liniște și de odihnă pentru cei morți, unde așteaptă învierea și judecata de apoi. Mormintele păstrează amintirea morților și, dacă sînt îngrijite, vădesc iubirea noastră față de ei.

Dragostea și îngrijirea noastră față de mormintele morților se arată întîi de toate prin așezarea și păstrarea crucii la căpătîiul lor. Crucea e semnul lui Hristos, a biruinței lui asupra morții și a vieții nemuritoare. Se mai arată prin curățirea mormîntului de buruieni și prin acoperirea lui cu flori.

Mormintele morților sînt, într-o anumită măsură, școlile celor vii. Vederea mormintelor îmboldește pe fiecare dintre noi să cugetăm la sfîrșitul vieții, să nu ne lăsăm în mrejele păcatului și să învățăm de la ei virtuțile care fac pe om după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

POSTUL

De ce postim? Care este rostul și folosul postului?

Postul este înfrînarea de la mîncări și băuturi, de la gînduri pizmașe, de la dorințele necuviincioase, de la poftele vătămătoare și de la faptele rele, în vederea primirii și înmulțirii dumnezeiescului har. Cu alte cuvinte, postul este o deprindere cu virtutea, înfrînarea de la poftele trupului, un mijloc de întărire a voinței, de pocăință, de mîntuire și desăvîrșire.

Prin post se curățește sufletul, se păstrează sănătatea trupului, se înfrînează patimile și se întărește virtutea omului.

Mîntuitorul a postit, Proorocii au postit, Apostolii au postit, sfinții părinți și martiri au postit. Și noi sîntem datori să postim, căci „Împărăția lui Dumnezeu nu e mîncare și băutură" (Rom. 14, 17). Postul aduce cu sine un anumit fel de viață; mai simplă, mai curată și mai cumpătată. Îmbuibarea în mîncări aduce cu sine mai multe boli trupești și sufletești. „Cunoaște, spune sf. Ioan Scărarul, că de multe ori dracul șade lîngă stomac". Omul care postește se întărește, se sfințește și se îmbunătățește. „Stai numai lîngă cel ce postește scrie sf. Ioan Gură de aur, și îndată ai să simți mireasma lui, căci cel care postește e ca un mir duhovnicesc, arătînd și prin limbă și prin ochi și prin toate celelalte, buna stare a sufletului".

Prin sfîntul post se face curățirea și întărirea sufletului, cea mai rodnică semănare în Duh (Galateni 6, 8). De aceea, de regulă se încheie prin împărtășirea cu Sfintele Taine.

Avînd postul în viața noastră atîtea rosturi și foloase trupești și duhovnicești, nu uita creștine, să te și folosești de el.

De cîte feluri este postul și cum să postim ?

După asprimea lui postul este de patru feluri :

1. *Ajunarea* desăvîrșită sau *postul negru,* cînd nu gustăm nimic, nici mîncare nici băutură, cel puțin o zi întreagă ;

2. *Postul aspru sau uscat,* cînd ajunăm pînă spre seară și atunci gustăm din mîncări uscate : pîine, apă, fructe, semințe și altele ;

3. *Postul obișnuit,* cînd ne înfrînăm de la mîncările de dulce (carne, pește, brînză, lapte, ouă, vin și grăsimi) și mîncăm la orele obișnuite numai mîncări „de post".

4. *Postul ușor* (dezlegarea) ; în anumite sărbători din posturile mari, ca Bunavestire, Floriile, Intrarea în Biserică, este rînduită dezlegarea la vin, pește, icre și untdelemn.

După lungimea lui, postul este de o zi sau de mai multe zile sau săptămîni.

Postul bine plăcut lui Dumnezeu nu se ține numai cu trupul, ci și cu sufletul : cu înfrînarea de la mîncări și de la răutăți, de la minciuni, de la clevetiri și de la înjurături.

— „Postiți ? Arătați-mi-o prin fapte, zice Sf. Ioan Gură de Aur. Cum ? De vedeți un sărac, aveți milă de el ; un dușman, împăcați-vă cu el ; un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l pizmuiți ; o femeie frumoasă, în-

toarce-ți capul. Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul și urechile, și picioarele și mîinile voastre, și toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de răpire și lăcomie. Picioarele nealergînd la privelişti urîte și în calea păcătoșilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine... Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri ruşinoase..."

Așa postește creștinul cel adevărat.

Care sînt posturile de peste an ?

Între timpurile sfinte de peste an se numără și posturile, și anume *posturile de cîte o zi :* Miercurea (cînd arhiereii au ținut sfat să omoare pe Iisus și Iuda l-a vîndut) și Vinerea (în amintirea Patimilor Domnului) ; ajunul Bobotezei (ca pregătire pentru Botezul Domnului și pentru gustarea din aghiasmă) ; 29 August, ca să ne aducă aminte că beția și desfrînarea au dus la tăierea capului celui din urmă și a celui mai mare prooroc ; și Înălțarea Sf. Cruci (14 Sept.), ca să ne amintim din nou de patimile Domnului și de însemnătatea lor pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Posturile *de mai multe zile* sînt : Postul Paștilor, Postul Crăciunului, Postul Sînpetrului și Postul Sîntămăriei.

Postul Paștilor, — Postul Mare sau Paresimile, ține șapte săptămîni, în cinstea Mîntuitorului care a postit 40 de zile în pustie. Pentru creștin e timp de cercetare mai deasă a bisericii, de pocăință, de rugăciune, de post și de pregătire pentru sărbătoarea învierii, prin împărtășirea cu Sfintele Taine.

Postul Crăciunului ține 40 zile (de la 15 Noiembrie pînă la 24 Decembrie). Ne amintește de postul patriarhilor și a profeților din Vechiul Testament, care așteptau venirea Mîntuitorului ; de postul lui Moise, care a postit

40 zile înainte de primirea și darea legii celor 10 porunci (Ieșire 34, 28) și de postul lui Ilie proorocul, tot de 40 zile (III Regi 19, 8).

Postul sfinților Apostoli, care începe în lunea a doua după Rusalii și ține pînă la sărbătoarea sfinților Apostoli Petru și Pavel, în amintirea vieții și morții celor mai mari vestitori ai Evangheliei.

Postul Adormirii Maicii Domnului, care începe de la întîi August și ține pînă în ziua Praznicului (15 August), în amintirea și pentru cinstirea deosebită a sfintei Fecioare Maria Maica Domnului.

Posturile sînt rînduite ca să urmăm porunca și pildele Mîntuitorului și ale Apostolilor, care au postit (Matei 4, 2 ; 6, 16—18 ; 17, 21 ; Marcu 9, 29 ; Fapte 12, 2—3 ; 14, 23) ; să ne curățim de boli și de păcate (Marcu 9, 17—29) ; să întărim stăpînirea sufletului asupra trupului ; să ne păstrăm sănătatea trupului și să ne pregătim cuviincios și sufletul și trupul de sărbători, — precum e scris : „Ori de mîncați, ori de beți, ori altceva de faceți, *toate spre mărirea lui Dumnezeu să le faceți*" (I Cor. 10, 31).

Ce sînt Acatistele și Paraclisele ?

În curgerea anului și mai ales în sfintele posturi, Miercurea și Vinerea seara se mai slujesc în Biserica noastră : *Acatistele și Paraclisele.*

Acatistul este o rugăciune de preamărire a Domnului Hristos, a Maicii Preacurate și a sfinților, și totodată o cerere de mijlocire pentru iertarea, ajutarea și mîntuirea noastră. În timpul citirilor stăm în picioare sau în genunchi, dar niciodată șezînd în scaune. Sînt mai multe Acatiste. Astfel avem acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Acatistul Maicii Domnului, Acatistul Sfintei Cruci, a sf. Ioan Botezătorul, a sfinților

Apostoli, a sf. Gheorghe, sf. Dimitrie, sf. Nicolae și altele. Rînduiala Acatistelor este cuprinsă în Ceaslov sau în cărți aparte.

Paraclisul este o slujbă asemănătoare cu Acatistul, care se citește tot ca Acatistul, mai ales în vreme de scîrbe, de necazuri și de trebuințe deosebite. Paraclis înseamnă o bisericuță dar și o slujbă mai mică, mai scurtă. Cel mai cunoscut este Paraclisul Maicii Domnului.

III

MORALA SAU VIAȚA CREȘTINĂ

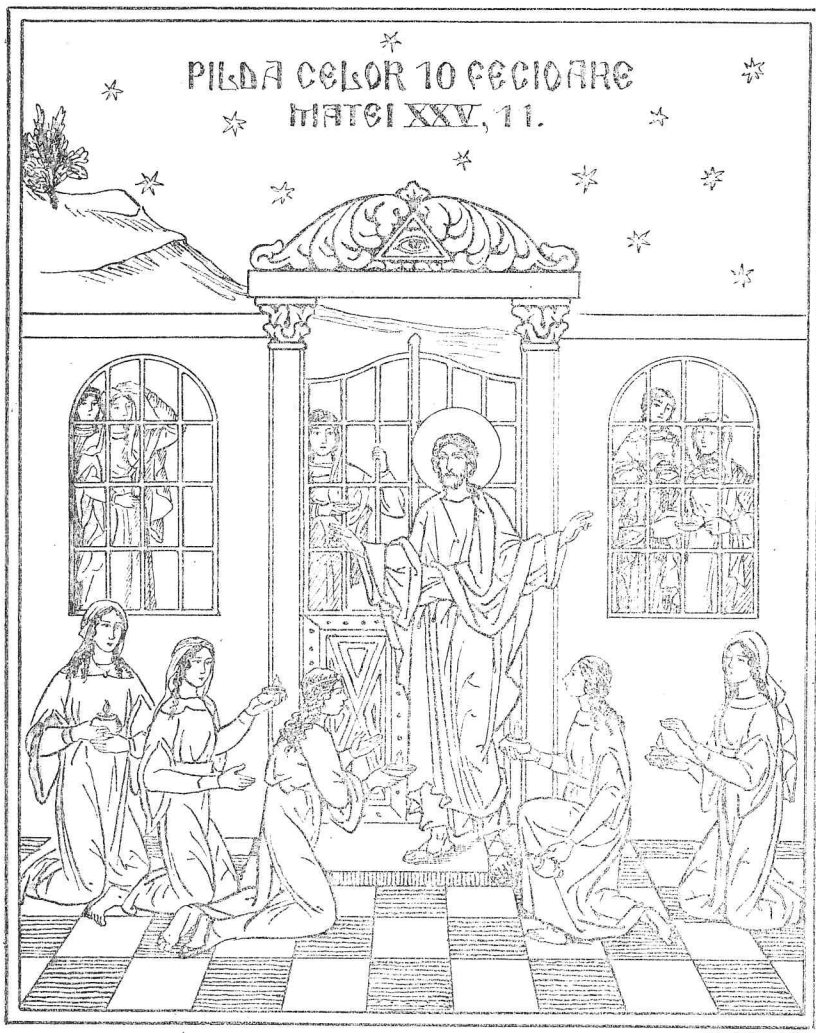

Pilda celor zece fecioare

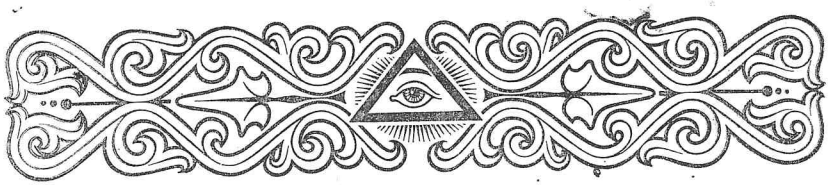

VIAȚA CREȘTINĂ

Pe lîngă cele învățate din Crez și pe lîngă împlinirea cultului religios, —

Ce trebuie să mai facă omul creștin ca să se mîntuiască și să fie fericit ?

Să trăiască o viață morală, adică să arate prin faptele lui o purtare de creștin adevărat.

Religia creștină cuprinde *învățătura de credință* (tîlcuită pe scurt în Crez), învățătura despre *cultul creștin* și învățătura despre *viața morală*. Toate acestea laolaltă formează *trăirea* sau *viața creștină*. Credința creștină și cultul creștin rodesc viața creștină.

Cum se arată viața creștină ?

Viața morală creștină, ca și credința dreaptă și cultul dumnezeiesc, se arată în *paza legilor și a poruncilor lui Dumnezeu*, în *dobîndirea virtuților*, în *împlinirea datoriilor creștinești*, în *ascultarea poruncilor Bisericii*, în *înlăturarea piedicilor* (ispitelor, patimilor și păcatelor) care stau în calea fericirii și mîntuirii sufletelor, în *împlinirea faptelor bune* (trupești și sufletești) și în trăirea în *lumina făgăduințelor dumnezeiești* despre viața veșnică.

Toate se cuprind într-un singur cuvînt : ascultarea și urmarea lui Iisus Hristos, despre care Dumnezeu

Tatăl a mărturisit : „*Acesta este Fiul meu cel iubit... de acesta să ascultați*“ (Matei 17, 5). Maica Sfîntă, din care Fiul lui Dumnezeu a luat trup omenesc ne spune : „*Orice va zice vouă să faceți*“ (Ioan 2, 5). — Fă, creștine, tot ce ne învață Iisus Hristos Mîntuitorul, Evanghelia și Biserica lui.

„Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el“ (Luca 11, 28).

LEGEA CREȘTINĂ

Ce este viața și ce este legea ?

Viața este un dar de la Dumnezeu. „*La tine,* Doamne, *este izvorul vieții*“... (Ps. 35, 9). Omul nu poate fabrica viața ; o poate numai folosi, îngriji sau pierde, Fiind un dar scump de la Dumnezeu, viața trebuie îngrijită, cum îngrijește mama copiii și grădinarul bun plantele, pomii și florile. Pomul se îngrijește pentru fructe bune, omul pentru fapte bune.

Cine a dat viața a dat și legile vieții. Regulile după care omul trăiește și îngrijește viața, ca să rodească fapte bune, se numesc *legi*. Așadar, *legea* este un *îndreptar,* o călăuză pe drumul vieții. Ceea ce sînt țărmurile și malurile pentru rîuri, căile ferate pentru trenuri, drumurile și cărările pentru oameni, aceea sînt legile pentru viața lumii întregi : arată calea cea bună care ne ferește de rătăciri. Fără legi, lumea și viața sînt cu neputință.

De cîte feluri sînt legile ?

După autorul și obîrșia lor (nu este lege fără legiuitor, după cum nu este carte fără scriitor și lucru făcut fără lucrător), legile sînt *dumnezeiești și omenești,* după cum sînt date de Dumnezeu sau de om. După durata lor sînt legi *veșnice* (eterne) și *vremelnice* sau trecătoare.

După firea sau natura pe care o stăpînesc, sînt legi *fizice* (legile naturii, ale materiei) și legi *duhovnicești*, legile care stăpînesc și conduc sufletele oamenilor. După autoritatea de la care provin, sînt legi *civile*, sau de stat și legi *bisericești* sau canonice.

După poruncile pe care le cuprind, sînt legi *poruncitoare*, care ne obligă să facem anumite fapte și să împlinim anumite sarcini (legi imperative) și *opreliști* sau legi care ne opresc de la anumite fapte (legi prohibitive). După răsplata pe care o au în vedere sînt legi *penale*, care pedepsesc faptele cele rele și legi *morale*, care răsplătesc faptele cele bune.

Legiuitorul cel mai mare al lumii și al vieții este Dumnezeu. „*Căci El a zis și toate s-au făcut, El a poruncit și toate s-au zidit. Întemeiatu-le-a pe veci și pe vecii vecilor. Lege le-a pus și nu o vor călca*“ (Ps. 148, 5—6).

Creștinul față de Dumnezeu este ca făptura față de făcător : supus și dator să-i țină legile și poruncile. Legile lui Dumnezeu arată voința lui Dumnezeu. Ele susțin ordinea, rînduiala cea bună în lume și în viață, pe pămînt și între oameni. Voința lui fiind neschimbată și veșnică și legile lui sînt statornice și veșnice. Călcarea lor aduce cu sine dezordinea și distrugerea vieții. Mîntuitorul de cînd era prunc a îndeplinit voința și legea lui Dumnezeu. „Iată vin, Dumnezeule, să fac voia ta“ (Evr. 10, 7—9). Aceasta era mîncarea și băutura lui (Ioan 4, 34).

La fel sîntem datori să facem și noi. — „Mergi de fă și tu asemenea“ (Luca 10, 37).

Ce însemnătate are legea lui Dumnezeu în viața omului ?

De la cel mai mic fir de praf, pînă la stelele cerești, cele mai mari și mai îndepărtate, toate lucrurile și ființele sînt supuse unor nenumărate legi, gîndite și

rînduite după o dumnezeiască înțelepciune. Lumina, căldura, mișcarea, toate plantele, toate corpurile și toate ființele se nasc, se dezvoltă, cresc și rodesc, după legile statornice și veșnice, date de Dumnezeu în firea lor, fără de care viața este cu neputință.

În viața omului, legea lui Dumnezeu are aceeași însemnătate ca și lumina și căldura în viața și rodirea pămîntului. Cînd rîurile se revarsă peste maluri și înecă munca și viața omului, cînd trenurile deraiază și se răstoarnă de pe liniile de fier, cînd trăsnetele și cutremurele mișcă din temelie pămîntul, — atunci ne îngrozim cu toții, că se calcă legile firii și mai ales pentru că atunci este primejduită viața omului. Tot o astfel de primejdie aduce cu sine și călcarea legilor lui Dumnezeu. Omul care nu ține seama de legile lui Dumnezeu este ca și rîul care se revarsă și distruge tot ce întîlnește în cale. Omul fără lege este ca și trenul căzut de pe linie : se distruge pe sine și pe cei ce cad sub sfărîmăturile sale : ca Sodoma, Gomora (Facere cap. 18—19) și Babilonul (Apoc. cap. 17—18).

Legea lui Dumnezeu preasfîntă și veșnică *ajută omul să se lumineze, să se îmbunătățească, să înainteze* (progreseze), să ajungă *la fericire, să se facă un cetățean al împărăției lui Dumnezeu.*

În Crez religia ne învață : „Cine este Dumnezeu (Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt) și *ce credem despre El.* În legile lui Dumnezeu și în poruncile morale ni se spune *ce trebuie să facem,* ca să trăim fericiți și să ne mîntuim sufletele. În Crez și în cultul Bisericii, Iisus Hristos Domnul ni se înfățișează ca Mîntuitorul nostru. În legile și în poruncile morale, Iisus Hristos ni se arată ca *modelul* nostru, ca cea mai frumoasă pildă de virtute și sfințenie.

Oricine își întemeiază viața sa pe legile și poruncile lui Dumnezeu, este asemenea bărbatului înțelept care și-a zidit *casa* (sufletului) *pe piatră* și au căzut

ploile, și au venit rîurile, și au suflat vînturile și au lovit în casa aceea și *nu a căzut, pentru că era întemeiată pe piatră* (Mat. 7, 24—25).

Înainte de Iisus Hristos, ce descoperiri avem de la Dumnezeu?

Înainte de Iisus Hristos, Dumnezeu s-a descoperit oamenilor în *legea firii*, în *legea conștiinței* și în *legea Vechiului Testament*.

Firea sau natura este ca o oglindă în care se vede și se citește ca dintr-o carte înțelepciunea și atotputernicia Făcătorului a toate. „Într-adevăr *însușirile lui Dumnezeu, nevăzute puterea lui, cea veșnică, și a lui dumnezeire se văd, prin cugetare, de la începutul lumii în făpturile lui*“ (Rom. 1, 20). Făptura descopere pe Făcător, firea pe Făptuitor, lumea pe Dumnezeu.

„*Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu și lucrarea mîinilor Lui o vestește tăria*“ (Ps. 18, 1).

„*Cît de minunate sînt lucrurile tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut...*“ (Ps. 103, 25).

Dumnezeu „toate le-a rînduit cu *măsură*, cu *număr* și cu *cumpănă*... Deșerți sînt din fire toți oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu și care n-au știut, plecînd de la bunătățile văzute, să vadă pe Cel ce este, nici din cercetarea lucrărilor sale, să înțeleagă pe meșter“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 20 și 13, 1).

Conștiința sau cugetul este altă cale prin care s-a descoperit Dumnezeu oamenilor. „Fiindcă, *ceea ce se poate ști despre Dumnezeu, vădit este în inimile lor și Dumnezeu este cel ce le-a v ă d i t-o...* Căci păgînii cei ce nu au legea (cea scrisă), *din fire fac ce poruncește legea, așa lipsiți de lege ei singuri își sînt lege*, ca unii care *arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia cugetelor lor și prin cercetarea de sine...*“ (Rom. 1, 19 și 2, 14—15).

Pe lîngă legea firii și legea conștiinței, Dumnezeu s-a mai descoperit oamenilor prin *legea Vechiului Testament*, prin patriarhi și prin prooroci ; iar mai pe urmă ni s-a descoperit prin Fiul Său, Domnul Iisus Hristos. Căci : „După ce *Dumnezeu odinioară, în multe rînduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul*, pe care l-a pus moștenitor a toate și prin care a făcut și veacurile..." (Evrei 1, 1—2).

Legea firii, legea conștiinței și legea Vechiului Testament ne descopăr mai întîi și ne învață : *ce este bine și ce este rău*. În fața acestor trei legi, chiar dacă nu am avea Noul Testament, *inima ne spune ce avem de făcut* ca să fim plăcuți lui Dumnezeu.

Care sînt cele 10 porunci și ce însemnează fiecare ?

Din tot Vechiul Testament, învățăturile morale cele mai scurte și cele mai însemnate sînt cuprinse în *cele 10 porunci*, pe care Dumnezeu le-a descoperit profetului Moise pe muntele Sinai, din pustiul Arabiei. Aceste porunci sînt următoarele :

1. *„Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, să nu ai alți dumnezei afară de Mine"*. — Porunca aceasta ne învață că avem în cer un singur Dumnezeu, și numai Lui trebuie să I ne închinăm *„cu duhul și cu adevărul"* (Ioan 4, 24). Ne închinăm *cu duhul* atunci, cînd ne rugăm din suflet și cu inima curată, iar *cu adevărul* atunci cînd ne rugăm așa după cum ne-a rînduit Dumnezeu și cum ne învață Biserica. În porunca întîia se cuprinde credința într-un singur Dumnezeu, așa după cum o mărturisim în articolul întîi din Crez.

2. *„Să nu-ți faci chip cioplit sau altă asemănare, să nu te închini Lui, nici să slujești Lui"*. — În porunca a doua se oprește închinarea la idoli, la chipuri cioplite, la zei și la alte lucruri care iau locul lui Dumnezeu.

Porunca aceasta o calcă oamenii care în loc să se închine lui Dumnezeu — Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt — se închină la soare, la lună, la stele, la animale, la pomi, la păsări și la chipuri cioplite sau idoli. Închinarea la idoli se numește *idolatrie.*

3. *„Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert".* — Oamenii iau în deșert numele lui Dumnezeu atunci cînd înjură, cînd blesteamă, batjocoresc și fac jurăminte mincinoase și glume cu numele lui Dumnezeu ; apoi cînd se mînie și își calcă făgăduințele făcute lui Dumnezeu. Porunca a treia oprește înjurăturile, blestemele, jurămintele mincinoase, glumele cu numele lui Dumnezeu și călcarea făgăduințelor făcute lui Dumnezeu.

4. *„Adu-ți aminte de ziua Domnului ca să o sfințești pe ea. Șase zile lucrează și fă toate lucrurile tale. Iar ziua a șaptea să nu lucrezi :* că în șase zile a făcut Domnul cerul și pămîntul, marea și toate cîte sînt, *iar în ziua a șaptea s-a odihnit. De aceea a binecuvîntat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o".*

Șase zile din săptămînă sînt rînduite pentru *muncă,* iar o zi pentru odihnă. Munca este din rai, atît munca cu brațele cît și munca minții (Fac. 2, 15—20). Pentru creștini munca e o virtute. *„Cine nu lucrează nici să nu mănînce"* (II Tes. 3, 10). — Ziua Domnului ; Duminica, este ziua de odihnă. Ea se cinstește prin mergerea la Sf. Biserică, prin cercetarea bolnavilor și facerea de milostenii, prin ascultarea învățăturilor bune și prin citirea cărților folositoare de suflet, cum sînt Sf. Scriptură, Cartea de Rugăciuni, Viețile Sfinților, Psaltirea, Ceaslovul, ș.a.

5. *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca bine să-ți fie ție și mulți ani să trăiești pe pămînt".* — Ascultarea de părinții și mai marii noștri este o mare binecuvîntare ; neascultarea și batjocorirea părinților este păcat strigător la cer.

6. *„Să nu ucizi“*, — să nu omori, adică să nu te atingi de viața altuia, nici să îndemni pe altul să ucidă. Viața e de la Dumnezeu și numai El are dreptul să ne-o ia. Cine omoară pe altul săvîrșește păcatul lui Cain. Bătaia și uciderea sînt păcate strigătoare la cer.

7. *„Să nu fii desfrînat“*, — adică să nu trăiești în fărădelegi, sau necununat în căsătorie, să nu faci fapte de rușine, să nu fii blestemat și să nu viețuiești în nelegiuire.

8. *„Să nu furi“*, — adică să nu fii hoț. Fiecare om trebuie să trăiască din munca sa ; dintr-o meserie sau slujbă. Furtul e osîndit și pedepsit de toate legile omenești și dumnezeiești.

9. *„Să nu mărturisești mărturie mincinoasă asupra aproapelui tău“*, — adică să nu vorbești de rău pe nimeni și să nu spui niciodată minciuni sau să faci jurămînt strîmb. Spune totdeauna adevărul.

10. *„Să nu poftești nimic din cele ce sînt ale aproapelui tău“*, — adică să nu fii lacom nici la mîncare, nici la băutură, nici pe casa, nici pe haina, nici pe averea vecinului tău. Pofta nestăpînită este pricina și izvorul celor mai multe și mai grele păcate. Mulțumește-te cu ce ai și dă slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Cele zece porunci sînt strigătul voinței lui Dumnezeu, temelia vieții religioase morale și a tuturor legilor.

Cele zece porunci din Vechiul Testament s-au păstrat și în Noul Testament ?

Da, s-au păstrat, dar au fost desăvîrșite. Și în legea Vechiului Testament se spunea că este *un singur Dumnezeu*. Dar în Noul Testament, Iisus Mîntuitorul ne descopere *că Dumnezeu cel unul este în trei persoane : Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt* (Matei 28, 19). — În Vechiul Testament ziua de odihnă era sîmbăta ; în Noul Testa-

ment „ziua Domnului“ este Duminica, pentru că Duminică este *ziua cea dintîi a săptămînii*, cînd s-a făcut *lumina* (Fac. 1, 3—5). Duminica *a înviat Mîntuitorul*, Duminica *s-a pogorît Duhul Sfînt peste Apostoli*, Duminica, la Rusalii, *s-a întemeiat Biserica* și tot Duminica, ziua cea dintîi a săptămînii, este aleasă pentru a sărbători *Cina Domnului*, pentru a sluji *sf. Liturghie*. — În Noul Testament nu este oprită numai uciderea cu fapta (în porunca a șasea), dar și *mînia și cuvintele* aspre ca : netrebnicule, nebunule, *care aținită mînia* și adeseori duc la ucidere (Matei 5, 21—22). — În Noul Testament, Mîntuitorul nu oprește numai desfrînarea, dar și *pofta și privirea păcătoasă*, căci din acestea se aprinde patima și se naște păcatul (Matei 5, 27—32).

Mîntuitorul nu oprește numai jurămîntul strîmb și minciuna, ci ne obligă să spunem totdeauna *adevărul* și ne poruncește ca tot binele ce dorim să ni-l facă oamenii, mai întîi să-l facem noi lor. „Orice voiți să vă facă oamenii, faceți-le și voi lor asemenea“ (Lc. 6, 31).

În Vechiul Testament se pedepsea orice faptă : se scotea ochi pentru ochi și dinte pentru dinte ; se tăia mînă pentru mînă și picior pentru picior ; se ucidea om pentru om și dobitoc pentru dobitoc. În Noul Testament păcatele *se iartă* de șaptezeci de ori de cîte șapte (adică totdeauna), dacă omul se pocăiește, îi pare rău de ele și se îndreptează.

În Vechiul Testament se iubea aproapele și se ura vrăjmașul. În Noul Testament Mîntuitorul ne poruncește *să iubim pe vrăjmașii noștri* și să ne rugăm pentru ei, căci numai pe calea aceasta oamenii din răi se fac buni (Matei 5, 43—48).

Care este cea mai mare poruncă și cea mai însemnată învățătură din Noul Testament ?

Cea mai însemnată lege și mai desăvîrșită învățătură morală din Noul Testament este *iubirea*, cu cele două ramuri ale ei : iubirea de Dumnezeu și iubirea aproapelui : *„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău* din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău : aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia este : *să iubești pe aproapele tău* ca pe tine însuți. Aceste două porunci cuprind *toată legea și proorocii*" (Matei 22, 37—40).

Pînă la Iisus Hristos credincioșii se temeau de Dumnezeu ca de un stăpîn răzbunător ; de la Iisus Hristos creștinii iubesc și adoră pe Dumnezeu, ca și copii pe tatăl lor..

Unde se cuprind mai pe scurt învățăturile, legile și canoanele Bisericii ?

Ca să poată fi cunoscute și învățate cu ușurință, învățăturile, legile și canoanele Bisericii, sînt cuprinse pe scurt în *Crez, în cele zece porunci dumnezeiești* (pag. 178—180), în cele *nouă porunci bisericești* (pagina 56), în *virtuțile religioase și morale*, în cele *șapte fapte bune ale milosteniei trupești* și în cele *șapte fapte bune ale milosteniei sufletești.*

VIRTUTEA CREȘTINĂ

Ce este virtutea ?

Cuvîntul „virtute" înseamnă putere, tărie sufletească, biruință asupra răului, înfăptuirea neîntreruptă a binelui. Virtutea creștină este trăirea după legile minții sănătoase și ale religiei creștine, viețuirea după legile

moralei omenești și dumnezeiești, potrivirea neîntreruptă a voinței omului cu voința lui Dumnezeu arătată în învățăturile Evangheliei. Cu alte cuvinte, virtutea creștină este obișnuința de a trăi după legile și poruncile lui Dumnezeu. Despre un creștin se spune că este virtuos, cînd trăiește după cum îl învață religia și morala creștină.

Cineva poate să *știe* foarte bine învățăturile religiei creștine, dar dacă nu le *face* nu este un creștin bun.

Căci : „*Nu oricine îmi zice : Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci care face voința Tatălui meu celui din ceruri*", — zice Mîntuitorul (Matei 7, 21).

Calea virtuții este calea luminii, calea vieții trăită după menirea ei firească și dumnezeiască. Contrariul virtuții este păcatul sau viciul, adică trăirea și împietrirea în cele rele.

De cîte feluri este virtutea ?

Ca și păcatul, în fondul ei virtutea este una, după cum și viața este una, însă după formele și înfățișările ei, virtutea este de mai multe feluri. După cum se arată în purtarea omului față de Dumnezeu, față de oameni și față de sine, avem virtuți religioase și virtuți morale. *Virtuțile religioase sînt : credința, nădejdea și iubirea.* Prin acestea se arată purtarea creștinului față de Dumnezeu. Virtuțile morale sînt : *bărbăția, dreptatea, înțelepciunea, cumpătarea, smerenia, pacea, iertarea, bunătatea, blîndețea* și altele. Prin acestea se arată purtarea creștinului față de aproapele său și față de sine însuși. Le vom cerceta pe rînd pe toate.

Ce însemnătate au virtuțile în viața morală ?

Însușirea lor este simplă, dar însemnătatea lor este covîrșitoare, neînchipuit de mare. Fără de ele nu este

nici viață bună și nici fericire între oameni. Virtuțile fac pe om fericit și pe pământ și în cer. Păcatele îl nefericesc și în viața vremelnică și în cea veșnică.

VIRTUȚILE RELIGIOASE. CREDINȚA

Ce este credința ?

După Sf. Pavel, „credința este adeverirea celor nădăjduite, dovada lucrurilor celor nevăzute" (Evr. 11, 1). „Prin credință pricepem că s-au întemeiat veacurile cu cuvîntul lui Dumnezeu" (Evr. 11, 3), prin credință primim descoperirea dumnezeiască, cuvîntul Scripturii, prin credință primim minunile și proorociile, prin credință ne împărtășim din Sf. Taine și ne mîntuim sufletele, prin credință dobîndim făgăduințele (Evr. 11, 33).

În cuprinsul credinței intră toate adevărurile nevăzute și viitoare despre : Dumnezeu, îngeri și suflet, despre harul dumnezeiesc, despre rai, iad, viața veșnică, adică tot ființe și adevăruri care nu se văd, ci se cred, — se primesc prin crederea și încrederea în Dumnezeu, care ni le-a descoperit. — „Fără de credință nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că se face răsplătitor celor care îl caută" (Evr. 11, 6).

Credința mîntuiește și înalță pe om la Dumnezeu.

Credința este virtutea religioasă care întărește toate virtuțile și puterile sufletului. O întîlnim în luptele Apostolilor, în rugăciunile credincioșilor, în sîngele mucenicilor, în viețile sfinților, în ostenelile învățaților, în brațele muncitorilor, în sufletele preoților, — pretutindeni unde este muncă și luptă pentru progres.

Pentru noi creștinii credința este un mare har de la Dumnezeu și o mare putere în lupta vieții. Ea se întreține și se sporește prin rugăciune, prin post, prin

citirea cărților religioase, prin fapte bune, prin cercetarea bisericii, prin smerenie, prin cît mai multă smerenie.

Fără credință sufletul nostru este neliniștit și foarte adeseori nefericit.

Unde se cuprinde și se învață credința creștină?

Mai pe scurt credința creștină este cuprinsă în *Crez*. Ceva și mai lămurită se află în *Catehism*, iar mai pe larg dovedită în *Dogmatică*, în cartea dogmelor Bisericii.

În toate mărturisim credința în Sf. Treime, adică credința în Dumnezeu *Tatăl*, Făcătorul cerului și al pămîntului, al lumii văzute și nevăzute ; credința în Dumnezeu *Fiul* — Iisus Hristos Mîntuitorul, care pentru noi oamenii păcătoși și pentru mîntuirea noastră s-a întrupat din Fecioara Maria, a vestit Evanghelia, s-a jertfit, a înviat, s-a înălțat la cer și iarăși va veni la sfîrșitul veacurilor, să judece viii și morții ; credința în Dumnezeu *Duhul Sfînt*, de viață făcătorul și sfințitorul sufletelor. Apoi credința în *Biserică*, în Sfintele *Taine*, în *învierea morților*, în *judecata din urmă* și în *viața* cea *veșnică*.

Aceasta este, pe scurt, credința noastră creștină, credința mîntuitoare, *credința sfinților și a martirilor lui Hristos*, pe care sîntem datori să o păzim cu sfințenie, ca și mucenicii și sfinții noștri părinți, precum e scris : „Fii credincios pînă la moarte și îți voi da cununa vieții“ (Apoc. 2, 10).

NĂDEJDEA

Orbii, robii, oropsiții, bolnavii, nefericiții, nedreptățiții, oamenii suferinței, — atîta vreme își poartă cu răbdare crucea durerii, cîtă vreme le mai licărește în suflet *virtutea nădejdii*.

Ce este nădejdea ?

Vapoarele cînd sînt cuprinse de furtuni mari și lovite de valurile apei, ca să nu se scufunde, aruncă în fundul mării ancora, o săgeată grea de fier, legată de vapor cu lanțuri puternice. Legat de greutatea ancorei, vaporul stă nemișcat în mijlocul mării, fără să-l poată răsturna furia valurilor. *Nădejdea* sau *speranța* este floarea credinței, *ancora sufletului* cea neclintită și tare (Evr. 6, 19), virtutea care ține sufletul nebiruit în mijlocul valurilor vieții. Ea este totodată o încredere desăvîrșită a creștinului în Dumnezeu și în făgăduințele lui. Prin nădejde vedem și îmbrățișăm lucrurile și bunurile viitoare. Prin nădejde ne hrănim bucuria de a trăi și ne întărim răbdarea în suferințe. Păgînii erau fără de nădejde (I Tes. 4, 13). Pe creștini virtutea nădejdii îi însoțește viața întreagă, din leagăn pînă la mormînt.

Tot cultul religios se întemeiază pe virtutea religioasă a nădejdii. Prin ochii speranței vedem și îmbrățișăm lucrurile viitoare și tot prin nădejde ne mîngîiem în durere.

În lume toate trăiesc cu nădejdea și însetează după ea. Nădejdea stă lîngă leagănul copilului, însoțește pe tineri în viață, pe soldați în război, pe bolnavi în durere, pe plugari la semănat, pe întemnițați, pe săraci, pe credincioși în rugăciune... Toți și „toate afară de iad, caută speranța", pentru a primi tărie din mîngîierile ei.

Toate strădaniile omului se încălzesc și se luminează la focul nădejdii. Duhul jertfei, hărnicia omului, răbdarea și mîngîierea în suferințe se datoresc nădejdii. Pe nimeni *„nădejdea nu rușinează"* (Rom. 5, 5). Nu rușinează pentru că e sigură, ca și iubirea vărsată de Dumnezeu în inimile noastre (Rom. 5, 5).

Deznădejdea sau disperarea este păcat împotriva Duhului Sfînt, păcat neiertat (Mc. 3, 28—29).

IUBIREA CREȘTINĂ

Pogorîrea Duhului Sfînt este revărsarea puterii și a iubirii lui Dumnezeu în sufletele Apostolilor. Pentru că *„iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfînt, cel dăruit nouă"* (Rom. 5, 5).

Astfel înțelese, Rusaliile sînt sărbătoarea iubirii dumnezeiești, sărbătoarea celei dintîi și a celei mai alese virtuți creștine.

Ce este iubirea ?

Noi creștinii, prin iubire înțelegem puterea Duhului Sfînt, care încălzește și mișcă sufletele spre Dumnezeu și spre oameni. „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8, 16). Creștinismul întreg se poate cuprinde într-un singur cuvînt : *iubire* (Galateni 5, 14). Iubirea e legea cea nouă care cuprinde în sine toate legile, poruncile și virtuțile.

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima... și pe aproapele tău ca pe tine însuți. În aceste două porunci se cuprinde toată legea și proorocii" (Matei 22, 37—40), adică toată Scriptura Vechiului Testament și Evanghelia.

Iubirea sau dragostea este coroana tuturor virtuților ; ea stă la temelia tuturor lucrărilor mari din lume. Dumnezeu a făcut lumea, îngerii și pe om din dragoste ; și tot El poartă grijă de toate, din dragoste ; El însuși este *iubire* (I Ioan 4, 8). Întruparea și răstignirea Domnului sînt dovezile dragostei Lui față de om ; tot așa întemeierea Bisericii și Sfintele Taine sînt lucrările dragostei lui.

În virtutea dragostei cu cele două laturi ale ei ; iubirea de Dumnezeu și de aproapele, se cuprind *toate legile și prorocii* (Matei 22, 36—39), toate poruncile și Scripturile.

Omul prin iubire este om și creștin, iar fără iubire nu este om, nu este nimic. „De aș grăi în limbile îngerești și omenești, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și de aș cunoaște toate tainele și toată știința și de aș avea atîta credință încît să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sînt"... (I Cor. 13, 1—2). Cele mai mari virtuți sînt : credința, nădejdea și iubirea, *„dar mai mare între ele este iubirea"* (I Cor. 13, 13).

Cum este iubirea creștină ?

Iubirea creștină este : religioasă, părintească, jertfitoare (Ioan 15, 12—18), mîngîietoare, lucrătoare, mîntuitoare, blîndă, statornică, răbdătoare, bună, sfîntă, față de Dumnezeu și față de toți oamenii (I Cor. 13, 4—8).

Sf. Evanghelist Ioan, ucenicul iubit al Mîntuitorului, numit și „Apostolul iubirii", într-o minunată pagină despre iubire, scrie că :

Dumnezeu este iubire și ne iubește ;

Iubirea este de la Dumnezeu, arătată prin Iisus Hristos Mîntuitorul, și

Iubirea de Dumnezeu și de oameni este virtutea de căpetenie a tuturor creștinilor (vezi I Ioan 4, 7—21). De aceea spunem că iubirea este virtute dumnezeiască și cine petrece în iubire petrece în Dumnezeu.

Cei dintîi creștini prin virtutea iubirii au îmblînzit pe păgîni, făcîndu-i să exclame : „Priviți-i cum se iubesc !..."

Iubirea lui Dumnezeu cea mai mare s-a arătat oamenilor prin întruparea și răstignirea Mîntuitorului, venit la noi, ca la niște oi rătăcite, să ne mîntuiască.

Cum poate omul să-și arate iubirea față de Dumnezeu?

Noi creștinii, ne arătăm iubirea față de Dumnezeu prin iubirea aproapelui și prin paza poruncilor. „Cine nu iubește pe fratele său rămîne în moarte. Cine urăște pe fratele său este omorîtor de oameni"... (I Ioan 3, 14—15). „Dacă zice cineva : iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu L-a văzut nu poate să-L iubească" (I Ioan 4, 20). A iubi pe Dumnezeu înseamnă a iubi pe aproapele și a-I păzi poruncile : *„De mă iubiți, păziți poruncile Mele"* (Ioan 14, 15). „Precum v-am iubit și Eu pe voi, așa să vă iubiți și voi unul pe altul. *După aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi"* (Ioan 13, 34—35).

Contrară iubirii este ura.

Creștinul adevărat iubește și pe vrăjmașii săi, așa după cum învață Mîntuitorul : „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blesteamă, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din Ceruri..." — (Matei 5, 44—45).

Dragostea nu face nici un rău aproapelui (Romani 13, 10).

Fiica bună a iubirii creștine este evlavia sau cucernicia, una dintre cele mai alese podoabe a sufletelor iubitoare de Dumnezeu.

VIRTUȚILE MORALE

Cele mai alese virtuți morale care înfrumusețează sufletele creștinilor sînt : dreptatea, înțelepciunea, bărbăția, cumpătarea, smerenia, mila, iertarea, pacea, bunătatea, blîndețea și, cununa și floarea tuturor virtuților, sfințenia.

În creştinism, *dreptatea* este toiagul împărăţiei lui Dumnezeu (Evr. 1, 8), temelia păcii dintre oameni şi dintre popoare, legea care dă fiecăruia cele cuvenite vieţii şi muncii lui. Unde este dreptate e pace, frăţie şi bună înţelegere. Unde lipseşte dreptatea, acolo se tulbură şi se răstoarnă toate rînduielile. De aceea în Vechiul Testament se spune că „dreptatea înalţă un popor, iar păcatul este ocara norodului" (Pilde 14, 34). De aceea ne îndeamnă Mîntuitorul : Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă (Matei 6, 33).

Înţelepciunea este virtutea morală care deosebeşte binele de rău şi înfăptuieşte totdeauna ceea ce este moral şi de folos insului şi obştei. Cu alte cuvinte, înţelepciunea este mintea luminată, condusă de o voinţă morală, curată. Începutul înţelepciunii este temera de Dumnezeu (Pilde 1, 7 ; Sirah 1, 13). Omul înţelept nu se abate de la legea Domnului. Virtutea înţelepciunii este foarte mult lăudată în cărţile de înţelepciune ale Vechiului Testament (Pildele, Înţelepciunea lui Solomon şi Înţelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah). Mîntuitorul o laudă cînd spune învăţăceilor să fie înţelepţi ca şerpii... (Matei 10, 16) şi în parabola celor zece fecioare (Matei 25, 1—12).

Bărbăţia este virtutea curajului şi a răbdării în faţa greutăţilor, a nedreptăţilor şi a suferinţelor. „Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii, al dragostei şi al înţelepciunii" (II Tim. 1, 7).Omul fără curaj e „slab de înger".

Virtutea bărbăţiei se arată în răbdarea suferinţelor şi în lupta vitează cu ele pînă la moarte. *Un creştin bun este un luptător înarmat cu armele lui Dumnezeu,* are chipul unui *ostaş viteaz,* avînd mijlocul încins cu adevărul, îmbrăcat în platoşa dreptăţii, cu picioarele încăl-

țate, gata fiind pentru Evanghelia păcii, cu pavăza credinței, cu coiful mîntuirii și cu sabia duhului care este cuvîntul lui Dumnezeu, cu rugăciunea, cu priveghierea și răbdarea, vestind plin de curaj taina Evangheliei (Efes. 6, 10—19).

Sf. Biserică ne înfățișează chipuri pilduitoare de bărbăție în dreptul Iov, în profeți, Apostoli, eroi, martiri, în toți sfinții și mai ales în Domnul Iisus Hristos care s-a jertfit pe cruce pentru mîntuirea oamenilor.

Toate aceste virtuți morale, ca de altfel toate virtuțile, sînt legate între ele. Înțelepciunea susține dreptatea și dreptatea dă putere bărbăției. Dreptatea nu-i întreagă fără de înțelepciune ; înțelepciunea fără bărbăție cade în frică, iar bărbăția fără înțelepciune este îndrăzneală nechibzuită (temeritate).

Cumpătarea este virtutea de a ne mulțumi cu ceea ce este strict trebuitor pentru viață și de a ne înfrîna de la lucrurile nefolositoare și păgubitoare.

Cumpătarea se arată în înfrînarea la mîncare și băutură, în cuviința în îmbrăcăminte și în toată purtarea. Sf. Ioan Botezătorul purta o haină simplă și se hrănea cu ceea ce putea să-i dăruiască pustia : lăcuste și miere sălbatică, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă sfînt și cel mai mare dintre prooroci. Lipsa de cumpătare (mesele prea îmbelșugate, beția, desfrîul, luxul, lăcomia și altele) aruncă pe cei mai mulți oameni în cea mai neagră mizerie, în spitale, în azile, în case de nebuni și în temnițe. De aceea învață Mîntuitorul : „Luați seama de voi înșivă, ca nu cumva să se îngreuneze inimile voastre cu îmbuibare și cu beție și cu grijile vieții..." (Luca 21, 34). Mulțumește-te cu ce ai și dă slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Smerenia, după învățătura unui sfînt, e trăirea în adevăr. Creștinul trăiește blînd și smerit, cuviincios, *în adevăr,* după cum ne învață Hristos Domnul în pilda

vameșului (Luca 18, 13-14) și în pilda vieții sale smerite și ascultătoare pînă la cruce (Matei 11, 29 ; Filip. 2, 8—10). În viața sf. Ioan Botezătorul de asemenea avem o minunată pildă de smerenie : cînd ucenicii îl părăsesc și merg după Mîntuitorul, el se smerește și zice : „Acela (Iisus) se cuvine să crească, iar eu să mă micșorez"(Ioan 3, 26—30).

Ce este mila ?

După Evanghelie, mila este o simțire de compătimire și durere în fața suferinței aproapelui nostru, urmată de ajutorarea lui. Cum se vădește mila față de oameni, Iisus Hristos ne-a arătat în pilda Samarineanului milostiv (Luca 10, 33—37), în învierea tînărului din Nain (Luca 7, 13—16), în înmulțirea pîinilor și în săturarea flămînzilor (Matei 14, 14—20 ; 15, 32—38), în vindecarea bolilor și a neputințelor dintre oameni (Matei 9, 35—36).

Mîntuitorul fericește pe cei milostivi (Matei 5, 7), cere de la noi milă față de toți oamenii și mai ales față de cei oropsiți și îndureraţi, în cuvintele : *Milă voiesc...* (Matei 12, 7). Iar Sf. Iacob scrie : Judecata (lui Dumnezeu) este fără milă pentru cei care nu au dovedit milă. Și mila biruiește (păcatele) în fața judecății" (Iacob 2, 13).

Ce este iertarea ?

Iisus Hristos are puterea de a lega și a deslega păcatele oamenilor (Matei 9, 6) și puterea aceasta întreagă o împărtășește Apostolilor și urmașilor lor (Matei 18, 18 ; Ioan 20, 20—23).

Dar *iertarea* este și o *virtute* evanghelică, o putere morală care trebuie să se arate în viața fiecărui creștin. Sf. Evanghelie ne învață să fim iertători (Matei 6, 12, 14). Creștinul iartă de 70 de ori cîte 7, (Matei 18 21—22). Numai cine iartă pe aproapele său, acela primește iertare de la Dumnezeu pentru păcatele sale.

Din iertare se naște *pacea* bună, pacea lui Hristos (Ioan 14, 27) ; starea de mulțumire, de liniște și de fericire între oameni. Pacea cu Dumnezeu (Rom. 5, 1 ; Filip. 4, 7) și cu toți oamenii (Rom. 12, 18) este roada Duhului Sfînt care lucrează în sufletul creștinului. Creștinul este omul păcii. El împlinește cuvintele Evangheliei :

Pace vouă (Luca 24, 36 ; Ioan 20, 19—26 ; I Cor. 15, 5). „Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu" (Evr. 12, 14). „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9).

Mai sînt și alte virtuți morale ?

Da ! *Răbdarea în suferințe* este una dintre cele mai alese virtuți creștine. Creștinul care știe răbda în suferințe, cum a răbdat Iisus Hristos batjocurile, pălmuirile și durerile răstignirii, acela se va mîntui (Matei 24, 13). Viețile sfinților martiri, ale proorocilor și ale Apostolilor, precum și toate învățăturile Sfintei Scripturi, spre înțelepțirea noastră s-au scris, ca prin răbdarea și mîngîierea care vine din Scripturi și din viețile sfinților, — „nădejde să avem" — nădejde de mîntuire și fericire. — „Răbdați spre înțelepțirea voastră" (Evr. 12, 7). Crucea, credința și răbdarea sfinților (Apoc. 13, 10) sînt chezășia mîntuirii și a învierii.

Bunătatea și blîndețea sînt virtuți care pentru creștini isvorăsc din iubirea față de Dumnezeu și față de

oameni. Omul blînd și bun este ca pîinea caldă : place la toată lumea. De aceea se și spune despre el : *e bun ca pîinea lui Dumnezeu.*

Nu uita, creștine, să fii totdeauna blînd și bun, și cu oamenii și cu animalele.

Care este cea mai înaltă virtute morală ?

Sfințenia. Din toate virtuțile morale și religioase ale religiei creștine, cea mai înaltă și mai grea de ajuns este sfințenia, — cuprinsul, ținta și cununa tuturor virtuților.

Viața creștină are drept scop sfințenia : „Fiți sfinți, — zice Domnul — că sfînt sînt Eu" (I Petru 1, 15—16). De aceea, pildele și modelele cele mai alese pentru purtarea morală le avem în *viețile sfinților,* a proorocilor, apostolilor, mucenicilor, mărturisitorilor și cuvioșilor în frunte cu Hristos Mîntuitorul și cu Maica Domnului.

Hristos este sfîrșitul legii, spre îndreptarea a tot celui care crede" — scrie Apostolul Povel (Rom. 10, 4)

Cuvintele acestea vor să ne spună că *Iisus Hristos* este întruchiparea tuturor legilor, poruncilor, făgăduințelor, virtuților Vechiului și Noului Testament. El este omul adevărat, omul de model, omul desăvîrșit (Ioan 19, 5) în credință, în speranță, în iubire, în smerenie, în blîndețe, în iertare, în înțelepciune, în sfințenie, în toate virtuțile.

Toate învățăturile Evangheliei și poruncile Bisericii caută să ne aducă la El, la împăcarea, împrietenirea și la unirea cu El, cu virtuțile și desăvîrșirea Lui ; — ca *„viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor"* (II Cor. 4, 11). Adică : să gîndim, să vorbim și să lucrăm ca și El.

Cînd viața lui se oglindește în toți creștinii cum se oglindește viața părinților în copii, atunci sîntem pe urmele lui și putem spune împăcați ca și Sf. Pavel : „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine" (Gal. 2, 20).

SFATURILE EVANGHELICE

În legătură cu legile dumnezeiești, cu poruncile și cu virtuțile evanghelice, morala creștină ne vorbește și despre „sfaturile evanghelice".

Ce sînt sfaturile evanghelice ?

Sf. Petru a fost căsătorit (I Cor. 9, 5) ; Sf. Pavel și Sf. Ioan au trăit necăsătoriți, ca și proorocii Ilie Tesviteanul și Ioan Botezătorul, ca și Mîntuitorul și Maica Domnului.

Viața creștină este o viață de familie, o viață binecuvîntată de Dumnezeu prin cununie, viață de soți, părinți și copii.

Pe lîngă viața aceasta, în care trăiesc *de regulă* toți creștinii, — așa după cum a rînduit Dumnezeu de la început, cînd a zis celor dintîi oameni : „Creșteți și vă înmulțiți..." (Fac. 1, 28), mai este un fel de viață creștină, pe care o trăiesc numai *unii* dintre creștini și anume : *viața trăită după sfaturile evanghelice, în feciorie* pînă la moarte, în *sărăcie* de bună voie și în *ascultare* sau supunere *desăvîrșită*. Acest chip de *viață îngerească* l-a trăit în forma cea mai desăvîrșită Mîntuitorul. El a trăit în *sărăcie* de bună voie, că nu avea nici unde să-și plece capul (Matei 8, 20 ; II Cor. 8, 9), în *feciorie* pînă la moarte și în *supunere* desăvîrșită față de voia lui Dumnezeu (Evrei 10, 9 ; Filip. 2, 8 ; Matei 26, 39—42 ; Ioan 5, 30).

Felul acesta de viață, care se trăiește în monahism *nu este o poruncă* sau lege pentru toți oamenii, ci *un sfat* pentru unii dintre ei, cum a fost pentru fameni sau feciorelnici (Matei 19, 10—12), pentru tînărul cel bogat (Matei 19,21) și pentru unii dintre creștinii din Corint (I Cor. 7, 25—38). Regula dată de Sf. Pavel este : Cine se însoară bine face ; iar cine nu se însoară mai bine

face, dar numai dacă ține cu sfințenie sfaturile evanghelice. Altfel mai rău se osîndește.

Creștinii, care au trăit viața după sfaturile evanghelice sînt cei o sută patruzeci de mii de feciorelnici, care nu s-au întinat cu femei, care nu s-au pîngărit cu minciuni și sînt fără prihană. Aceștia sînt pîrga lui Dumnezeu și a Mielului, care merg după Miel, oriunde se duce El (Apoc. 14, 1—5).

DATORIILE CREȘTINULUI

Viața creștină și virtuțile Evangheliei se arată în împlinirea datoriilor morale și religioase.

Ce datorii morale și religioase are de împlinit creștinul?

Omul nu este creat să trăiască singur. Omul este o ființă socială, trăiește în familie și în societate. De aceea de cînd începe a pricepe și pînă la moarte, are de împlinit o seamă de datorii sfinte, — morale și religioase — față de sine, față de familie, față de semeni, față de patrie, față de Biserică și față de Dumnezeu.

Ce datorii are creștinul față de sine

Omul este o ființă compusă din trup și din suflet. De aceea *datoriile față de sine* se împart în datorii față de trup și datorii față de suflet.

Datoriile față de trup sînt îndreptățite, pentru că trupul este locuința sufletului, casa lui Dumnezeu (I Cor. 3, 16—17), care trebuie îngrijită prin *curățenie,* prin *hrană îndestulătoare* (nu spre pofte — Rom. 13, 14), prin *îmbrăcăminte cuviincioasă* (nu luxoasă), prin *locuință sănătoasă,* prin *muncă* chibzuită și prin ferirea lui de *patimi* și de *pofte păgubitoare.* „Nimeni vreodată nu și-a urît trupul său, ci fiecare îl hrănește și-l încăl-

zește" (Efes. 5, 29). — O datorie de căpetenie față de trup este *grija de sănătatea lui* și îngrijirea lui la vreme de boală, cu ajutorul științei și a medicului, precum ne învață încă demult Sf. Scriptură : „Cinstește pe doctor..." (Vezi Sirah 38, 1—4).

Cea mai mare vătămare o aduc trupului patimile, și îndeosebi *patima beției.* Irod în stare de beție ucide pe cel mai mare prooroc, pe Sf. Ioan Botezătorul. Beția duce pe om la mizerie, sărăcie, boală și moarte. În paharul beților sînt lacrimile soției, îmbrăcămintea, hrana și sîngele copiilor. Leacul beției este înfrînarea, *cumpătarea,* virtute în care a trăit Sf. Ioan Botezătorul și toți sfinții.

În pilda despre chemarea la nuntă a fiului de împărat(Iisus Hristos), ni se pun în vedere *datoriile față de suflet.* Unii dintre cei chemați nu au vrut să primească poftirea la nuntă, — alții au primit chemarea dar nu aveau haină de nuntă, nu aveau haina sufletului curată.

Toate legile, învățăturile, virtuțile, poruncile și datoriile sînt date omului ca împlinindu-le să-și dea seama de *valoarea deosebită a sufletului său.*

Mîntuitorul Iisus Hristos pune în cumpănă valoarea unui singur suflet de om cu prețul și greutatea lumii (universului) întregi — cînd grăiește : „Ce va folosi omul de va dobîndi toată lumea, iar sufletul și l-ar pierde. Sau ce va da omului în schimb pentru sufletul său" ? (Marcu 8, 36—37). Prin suflet gîndim, simțim, trăim, lucrăm, ne mișcăm, ne rugăm, ne bucurăm și ne întristăm. În suflet adunăm toate comorile înțelepciunii. ale artelor , și ale științelor și ale religiei. Cînd sufletul părăsește trupul, nu mai rămîne din om decît un cadavru, un hoit. Ce folos mai are atunci omul de lumea întreagă, fără de suflet !

Datoriile față de suflet sînt : *curățirea minții* de gîndurile cele rele (întunecate, nebune, pătimașe, dobito-

cești și drăcești) și împodobirea cu gînduri bune, curate, înțelepte, dumnezeiești ; *luminarea inimii* prin dorințe și simțiri alese și *întărirea voinței* prin puterea virtuților religioase și morale. La aceste datorii se mai adaugă *înmulțirea talanților*, a darurilor cu care l-a înzestrat Dumnezeu (Matei 25, 14—32), *spovedirea* păcatelor și *împărtășirea* cu Hristos Domnul, lucrări și taine sfinte prin care sufletul se spală, se curăță de păcate, se îmbogățește cu virtuți și se sfințește. Cine îndeplinește aceste datorii față de sufletul său, ajunge un *caracter creștin*, un om nou un suflet îmbrăcat în haină de nuntă.

Ce datorii morale și religioase are de împlinit creștinul față de familie ?

Întîi de toate părinții sînt datori să se îngrijească de buna creștere și de sănătatea copiilor lor.

Părinții sînt datori să dea copiilor adăpostul, hrana, îmbrăcămintea, școala și toate mijloacele necesare ca să-și dezvolte puterile trupești și sufletești, însoțite de *pilda bună* a vieții lor religioase și morale. „Voi părinților, nu întărîtați la mînie pe copiii voștri, ci creșteți-i în învățătură și înțelepțirea Domnului“ (Efes. 6, 4).

La rîndul lor *copiii* sînt datori față de părinți cu rugăciuni către Dumnezeu, cu iubire, mulțumire, cinstire, ascultare, ajutare, mai ales la bătrînețe. După Dumnezeu, părinții sînt cei mai mari binefăcători ai copiilor. — „Copii, ascultați pe părinții voștri întru Domnul, căci aceasta este cu dreptate. *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta* : este porunca cea dintîi care are făgăduință ; *ca bine să-ți fie ție și anii mulți să trăiești pe pămînt*“ (Efes. 6, 1—3).

Părinții să nu uite că și fiarele sălbatice își îngrijesc, își hrănesc și își ocrotesc puii lor ; iar copii să țină minte că batjocorirea și necinstirea părinților este păcat strigător la cer, ca și omorul.

Ce datorii are creștinul față de semeni ?

Cea mai mare datorie a creștinului față de alți oameni este *omenia*, adică *iubirea*, iertarea și ajutorarea *frățească* față de semenul său. După învățătură creștină, toți oamenii, de toate culorile și credințele, sînt fiii lui Dumnezeu și prin aceasta frați. Sf. Pavel ne învață că între oameni trebuie să fie aceeași armonie, conlucrare și iubire, ca și între membrele trupului (I Cor. 12, 4—31).

Iubirea frățească este unirea, semnul și legătura desăvîrșirii (Col. 3 ,14).

Ce datorii are creștinul față de patria în care trăiește ?

Lucrătorii viei, — care au bătut și omorît pe trimișii legiuiți, în fața cărora trebuiau să-și dea socoteală de munca lor (Mt. 21, 33—41), — nu își cunoșteau nici *datoriile lor de credincioși* față de Stăpînul viei (Dumnezeu, Stăpînul lumii), nici *datoriile lor de cetățeni ai patriei, supuși legilor cîrmuirii de stat.* Bătăile și uciderile sînt călcări de lege, numite crime, pedepsite și de legile dumnezeiești și de legile omenești, de stat. Oamenii nu pot ajunge la pace, mulțumire și fericire deplină, dacă nu țin seamă de legea morală, care spune așa : „Tot ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea" (Luca 6, 31). Iar „Ceea ce ție nu-ți place (bătaia, furtul, omorul, nedreptatea), nici altuia nu face" (Prov.).

Statul păzește munca, viața, drepturile și datoriile cetățenilor. Cîrmuirea de stat este orînduire de la Dumnezeu. De aceea supunerea față de legile și față de slujitorii statului este una dintre datoriile morale ale creș-

tinilor (Rom. 13, 1—8). Creștinul dă patriei ce se cuvine patriei și lui Dumnezeu ce se cuvine lui Dumnezeu (Matei 22, 21).

Ce datorii avem față de Dumnezeu ?

Datoriile noastre față de Dumnezeu se arată în păzirea poruncilor, în cinstirea sărbătorilor, în ascultarea învățăturilor religioase și în împlinirea datoriilor față de Biserică.

Datoriile față de Dumnezeu le dovedim prin *împlinirea poruncilor dumnezeiești și bisericești,* — nu din buze, cu vorba, ci cu fapta și cu adevărul (I Ioan 3, 18). În ele se cuprind cele dintîi și cele mai mari datorii morale și religioase ale creștinului.

Datoria de a păzi poruncile și de a cinsti legea morală este puterea, viața, *sufletul tuturor legilor.* Paza poruncilor face viața fericită și pe pămînt și în cer. Aceleași porunci și legi morale, cuprinse în poruncile lui Dumnezeu care fac viața fericită în cer, aceleași o fac fericită și pe pămînt. Cine iubește și așteaptă fericirea veșnică, ține cu sfințenie poruncile morale. Tînărul bogat, legîndu-și prea mult sufletul de averile lui, arată că a ținut poruncile numai din gură, nu cu fapta și cu adevărul (I Ioan 3, 18).

În legătură cu datoriile față de Dumnezeu, toți creștinii avem o datorie sfîntă, de conștiință, *să luptăm împotriva înjurăturilor,* care s-au înmulțit atît de mult, încît fiecare creștin este dator a pune, o stavilă împotriva lor.

Mulți oameni, în vreme de necazuri, de boli, sau și numai din drăcească plăcere, — se mînie, suduie, blestemă — din cîte sînt în cer și pe pămînt ; și mai ales înjură cu deosebită patimă de cele sfinte.

Se pot îngădui și ierta *înjurăturile* în gura creștinilor ? Nu !. . . Niciodată !. . . Cine suduie sau înjură ia în

deșert numele lui Dumnezeu, huleşte pe Dumnezeu şi hula împotriva Duhului Sfînt (Dumnezeu) *este neiertată.* Căci scris este : „*Cel ce va huli împotriva Duhului Sfînt* (şi Dumnezeu e Duh), *nu va avea iertare în veac,* ci va fi supus la osînda veşnică“ (Marcu 3, 29 ; Luca 12, 10 ; Ioan 4, 24).

Înjurătura de cele sfinte este păcat drăcesc.

Împăratul Babilonului, Baltazar, cel ce a pîngărit vasele sfinte ale templului din Ierusalim, în aceeaşi noapte de beţie, a pierdut şi tronul şi viaţa (Daniil 5). Senaherib, împăratul Siriei, hulind pe Dumnezeu, a murit ucis chiar de mîna fiilor săi (IV Regi 19). Irod Agripa, împăratul iudeilor, îngăduind supuşilor săi să fie asemănat cu Dumnezeu, a murit ros de viermi (Fapte 13, 18—19).

— „Nu vă amăgiţi, — creştini, — *Dumnezeu nu se lasă batjocorit,* căci ce va semăna omul, aceea va şi culege“ (Galateni 6, 7). Hulitorii şi batjocoritorii îşi ascut singuri sabia, care îi va lovi — spune Sf. Ioan Gură de Aur — şi vor răspunde pentru toate înjurăturile în faţa lui Dumnezeu (Matei 12, 36). Cine suduie se leapădă de Dumnezeu.

Sf. Mucenic Policarp, cinstit la 23 Februarie, cînd i s-a cerut să se lepede de Hristos şi să-l hulească, a răspuns : „Iată împlinesc optzeci şi şase de ani de cînd îl slujesc, fără ca El să-mi fi făcut vreodată vreun rău. Deci, *cum aş putea huli pe Dumnezeul şi Mîntuitorul meu ?*“

Întrebat, pentru ce înfruntă cu atîta asprime pe hulitorii şi înjurătorii de Dumnezeu, Fericitul Ieronim a răspuns : „Cîinele latră să-şi apere stăpînul, — atunci cum pot eu să tac cînd Dumnezeul meu este suduit ?...

Nu tăcea nici tu, creştine, cînd auzi înjurăturile de cele sfinte, ci înfruntă-le, mustră-le, ca să întorci pe păcătos de la rătăcirea căii lui şi să-ţi mîntui sufletul

(Iacob 5, 20). Cine hulește, suduie și batjocorește cele sfinte, singur se osîndește. Un creștin adevărat nu înjură. Și nici un om nu se cuvine să ia în deșert și în batjocură numele lui Dumnezeu. Înjurătura este un cuvînt de rușine și un păcat greu. Să dispară din toate gurile toate vorbele murdare și toate înjurăturile. *„Din gura voastră să nu iasă nici un cuvînt rău,* ci numai care este bun, spre zidire, unde e trebuință, ca să dea har acelor ce ascultă" (Efes. 4, 29).

Creștinul dreptcredincios are *datorii* și față de *sfintele sărbători,* prin care se cinstește în chip deosebit Dumnezeu. Aceste datorii se arată în ținerea zilelor de odihnă (repaosul duminical), în cercetarea regulată a bisericii (nu numai din cînd în cînd), în ascultarea cuvîntului Sfintelor Scripturi, — „că nu numai cu pîine va trăi omul, ci și cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu" (Matei 4, 4). În sărbători, creștinul are grijă deosebită de suflet, așa după cum în zilele de lucru își arată grija deosebită față de trup. Omul care a împlinit datoriile și față de suflet și cele față de trup, este un om împăcat cu Dumnezeu, cu aproapele și cu sine însuși, adică un creștin bun. Din viața lui se revarsă numai bunătate, frăție, blîndețe, iubire și pace, ca și din viața Mîntuitorului și a Maicii Domului.

Ce datorii avem față de cruce, față de religie, față de creștinătate ?

Mîntuitorul Hristos fericește pe oamenii care ascultă și păzesc cuvîntul lui Dumnezeu (Luca 11, 28), așa cum l-a ascultat și l-a păzit în inima ei și Maica Sa, Preasfînta Fecioara Maria (Luca 1, 38, 45, 46—55 ; 2, 19, 51). În fericirea aceasta este cuprinsă *datoria creștinului față de învățăturile religiei sale.* Fiecare creștin ortodox este dator să cunoască învățăturile religiei sale. Asta înseamnă *să asculte cuvîntul lui Dumnezeu.* În rîn-

dul al doilea, este dator să și înfăptuiască învățăturile religiei sale ; să le împlinească în fapte. Asta înseamnă să *păzească cuvîntul lui Dumnezeu.*

După învățătura bisericii noastre, fiecare om are o lege, o religie (legătură de iubire sfîntă cu Dumnezeu) și după ea își luminează și îndreptează viața. Față de religia noastră creștină avem deci datoria să o cunoaștem, să ținem cu sfințenie învățăturile ei, și să o apărăm, cînd este ponegrită. Este mai frumos și mai cinstit ca cineva să spună limpede că nu vrea să mai fie creștin, să se mai țină de religia creștină, de cît să se țină de ea numai din gură, cu numele, iar cu faptele să fie împotriva ei sau o rușine pentru ceilalți, care știu să cinstească după cuviință numele și purtarea de creștin.

Ce datorii are creștinul față de Biserică ?

Fiecare om are o mamă. Mama noastră a tuturor creștinilor este Biserica. Dacă ne dăm seama că Biserica este ca și omul, din trup și din suflet, — Biserica fiind *trupul cel tainic al lui Hristos* (Efes. 1, 23 ; Col. 1, 24) și totodată *casă de rugăciune a lui Dumnezeu* (Matei 21, 12—13 ; Marcu 11, 16—17 ; Luca 19, 45—46 ; Ioan 2, 15—16), înțelegem că față de Biserică avem datorii trupești și sufletești, materiale și morale.

Datoriile *morale* față de Biserică sînt : cinstirea, ascultarea și apărarea ei, a sărbătorilor, a poruncilor și a învățăturilor ei. Datoriile *materiale* față de Biserică sînt : ajutarea și înzestrarea ei cu toate cele de trebuință (cărți, veșminte și obiecte bisericești). Tot ca datorii față de Biserică sînt a se număra cinstirea slujitorilor ei și descoperirea și facerea sfintei cruci cînd trecem pe lîngă ea. Numai creștinul care își îndeplinește *datoriile* față de Biserică poate avea *drepturi* în Biserică.

DATORIA ȘI VIRTUTEA MUNCII

După cum ne învață Sf. Scriptură, munca este cea dintîi lege a vieții și semn a vredniciei omenești încă din rai. Cei dintîi oameni au fost așezați „în grădina raiului ca să o lucreze și să o păzească" (Fac. 2, 15).

Mîntuitorul lucrează și Dumnezeu lucrează (Ioan 5, 17 ; 9, 4) : „Tatăl Meu lucrează și *Eu lucrez*".

Sf. Pavel, aproape de sfîrșitul vieții sale, mărturisește : „Argint și aur, sau haină n-am poftit de la nimeni. Voi înșivă știți, că *mîinile acestea au lucrat pentru nevoile mele și ale tovarășilor mei.* — Întru toate v-am dat vouă pildă că, ostenindu-vă astfel, cade-se să ajutați pe cei neputincioși și să țineți minte cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis : *„Mai fericit este a da decît a lua"* (Fapte 20, 33—35). *„Nu am mîncat de la cineva pîine în dar, ci cu muncă și cu trudă, am lucrat noaptea și ziua, ca să nu împovărăm* pe nimeni dintre voi... *Cine nu vrea să muncească, acela să nu mănînce"* (II Tes. 3, 8—10).

Deci fie că e vorbă de datoriile creștinului față de sine, față de familie și față de Hristos, — fie că e vorbă de datoriile lui față de Dumnezeu, de religie și de Biserică, e dator să muncească. Datoria și porunca muncii este astăzi articol de Constituție.

Apostolul ne încredințează că lucrul fiecăruia se va face cunoscut în ziua judecății lui Dumnezeu (I Cor. 3, 9—15). Atunci se vor descoperi faptele noastre, „lucrul fiecăruia".

Cum să lucrăm, dacă vrem să nu rămînem în pagubă ? Cu mîinile și cu mintea, *„ca pentru Domnul"* (Efes. 6, 5—8). Cine lucrează numai de ochii lumii, lucrează de mîntuială.

Mîntuitorul ne trimite la crinii cîmpului și la păsările cerului să învățăm nu lenevirea, cum spun unii, ci *munca.*

În rîndul întîi, nici crinii și nici paserile, nu adună comori pe care să le roadă moliile, să le strice rugina sau să le fure hoții. Adună numai atît cît le trebuie să trăiască. Oamenii aici greșesc mai mult : îngrămădind averi mari, deschid prăpăstii între ei și semenii lor ; îmbrăcîndu-se în haine de lux, în porfiră și în vison, nu mai văd mizeriile și rănile lui Lazăr ; avînd hambare mari și pline, nu au altă grijă decît să mănînce, să bea și să se veselească.

În rîndul al doilea : cine știe cît aleargă o pasăre pînă ce adună o fărîmă de mîncare pentru ea și pentru puișorii ei ? Sau cît muncește un crin ca să-și întindă rădăcinile în pămînt, să adune de acolo hrana trebuitoare creșterii sale, pe care apoi o prelucrează.

PIEDICILE — PĂCATELE

Care sînt piedicile care stau în calea împlinirii legilor, a poruncilor, a virtuților, a datoriilor, a muncii și a fericirii omului ?

Am cunoscut pînă acum legile, poruncile, virtuțile și datoriile care fac munca și viața creștinului fericită și înainte și după moarte. Piedicile care stau în calea legilor morale, a poruncilor și a virtuților creștine, a muncii și a fericirii omului, sînt păcatele : poftele, ispitele, plăcerile și patimile stricăcioase.

Virtutea este puterea de a gîndi, de a vorbi și de a face întotdeauna numai binele ; de a mărturisi totdeauna adevărul și de a trăi totdeauna o *viață morală* după legea, după voia și după poruncile lui Dumnezeu.

Păcatul, dimpotrivă, este călcarea legii, a voinței și a poruncilor lui Dumnezeu ; e trăirea unei vieți imorale, în voia poftelor, a patimilor și a plăcerilor

vinovate. *Robia păcatului* este cea mai mare piedică în calea mîntuirii și a fericirii. Numai cine este liber de patimi, adică neatîrnat și nestăpînit de păcate, acela este fericit. *Libertatea morală,* neatîrnarea de nici un păcat, este piatra de temelie pe care se întemeiază viața creștină și toate răspunderile omului. Este liber din punct de vedere moral numai omul care e curat și face voia lui Dumnezeu. „Unde e Duhul Domnului, acolo e slobozenia" (II Cor. 3, 17).

— „Să ne trezim din somn, să lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armele luminii". Aceasta este chemarea care ne-o face Apostolul (Rom. 13, 11—14), cînd începem sfîntul și marele post al Paștilor.

„Armele luminii" sînt legile și poruncile, darurile sfintelor Taine și virtuțile sf. Evanghelii. „Somnul" și „lucrurile întunericului" închipuie *păcatul și răutățile lui.*

Care sînt răutățile păcatului? De ce trebuie să ne ferim de el ca de foc și ca de moarte?

Biserica învață să ne ferim de răutățile păcatului, pentru că :

Păcatul *dezbină și strică firea omului.* Binele este în legea firii. Păcatul este o ieșire din fire și deci el este în contra firii. El aduce în suflet dezbinarea, întunericul.

Păcatul *depărtează sufletul de virtuți.* În stare de păcat, omul nu mai face binele pe care-l dorește, ci răul pe care nu-l voește (Rom. 7, 19—24).

Păcatul *întunecă mintea, strică simțirea și slăbește voința omului.* El e ca o ceață care întunecă sufletul și ca o beție care slăbește toate puterile omului.

Păcatul naște *frica, durerea și suferința.* „Înainte de a suferi am păcătuit" (Ps. 118, 67). Din păcat izvorăsc toate nefericirile, mizeriile și durerile trupești și sufletești.

Păcatul *întinează sufletul* omului. Că „dinlăuntru, din inima oamenilor, ies gîndurile rele, desfrînările, uciderea, furturile, mărturiile mincinoase... și spurcă pe om" (Matei 15, 18—20).

Păcatul *desparte pe om de Dumnezeu ;* este zidul de despărțire de care vorbește profetul Isaia (cap. 59, 2—4).

Păcatul *naște nebunia și moartea ;* face pe om robul întunericului, al nebuniei, ca pe Nabucodonosor (Daniil 4, 25—37), și al morții ; căci „plata păcatului este moartea" (Rom. 6, 23). Cît de multe și de mari sînt răutățile păcatului se vede mai ales din faptul că Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu s-a coborît din slava cerului, s-a întrupat și a pătimit pentru noi oamenii, ca *„să mîntuiască pe cei păcătoși"* (I Tim. 1, 15).

Iată cît de mari sînt răutățile păcatului și de ce trebuie să ne ferim de el ca de foc și de moarte.

De cîte feluri este păcatul ?

După învățătura creștină ortodoxă, mai întîi este *păcatul strămoșesc,* păcatul lui Adam și Eva, care *se moștenește* din tată în copii și din copii în nepoți și în urmașii lor (Facere 3 ; 8, 20 ; Ps. 50, 6 ; Rom. 3, 10—12 ; 5, 12—21). Din păcatul strămoșesc se naște *păcatul personal,* pe care-l face omul din slăbiciunea firii, din ispita lumii și din întrebuințarea rea a voinței libere.

Sînt păcate *mari, grele* sau *de moarte* (Ioan 19, 11 ; I Ioan 5, 16) și păcate mai *mici* sau *ușoare.*

Care sînt păcatele cele mai grele ?

Păcatele cele mai grele, sau de moarte, sînt de trei feluri și anume : I. păcatele împotriva Duhului Sfînt, II. păcatele strigătoare la cer și III. păcatele de căpetenie.

Care sînt păcatele împotriva Duhului Sfînt ?

Păcatele împotriva Duhului Sfînt sînt :

1. *Necredința* sau nepăsarea față de Dumnezeu ;
2. *Ura* împotriva lui Dumnezeu și a Bisericii ;
3. *Deznădejdea* în milostivirea lui Dumnezeu sau în purtarea lui de grijă (pronia) față de noi ;
4. *Încrederea prea mare* în atotbunătatea lui Dumnezeu, care încredere face pe om să tot păcătuiască, socotind că Dumnezeu îl va ierta fără să se îndrepteze ;
5. *Lepădarea de credința* creștină ortodoxă (apostasia).

Păcatele acestea nu se iartă nici pe pămînt nici în cer (Matei 12, 31—32). Cine se împotrivește adevărului prin nepocăință pînă la moarte, face păcat neiertat.

Care sînt păcatele strigătoare la cer ?

Păcatele strigătoare la cer sînt :

1. Uciderea (cu voință a oamenilor și a pruncilor) ;
2. Păcatele împotriva firii, păcatele asemănătoare celor făcute de oamenii din Sodoma și Gomora (sodomia), păcatele contra firii, care fac pe oamenii bolnavi, tîmpiți și nebuni ;
3. Oprirea plății muncitorilor ;
4. Asuprirea văduvelor și a orfanilor ;
5. Batjocorirea și asuprirea părinților.

Care sînt păcatele de căpetenie ?

Păcatele de căpetenie, capitale, — tot grele — din care se nasc toate păcatele și relele, sînt șapte : *mîndria, iubirea de argint, desfrînarea, lăcomia, pizma* sau *invidia, mînia* și *lenevia.*

Împotriva tuturor păcatelor Sf. Scriptură și Sf. Biserică opune : *harurile* Sfintelor Taine, *învățăturiie* Crezului și *virtuțile* religioase și morale, *poruncile* dumnezeiești și *faptele* cele bune ale îndurării trupești și sufletești.

Cine și cum pedepsește păcatele grele ?

Păcatele grele le pedepsește statul și Biserica prin legile lor, dar mai presus de toate Dumnezeu prin osînda iadului și prin mustrarea conștiinței.

După învățătura bisericii noastre, *conștiința* este urma și glasul lui Dumnezeu în mintea și în inima omului.

Cînd omul calcă poruncile și legile sfinte, conștiința îl mustră, îl tulbură, nu-l lasă să doarmă, nici să aibe liniște.

Sf. Pavel scria despre păgîni că deși nu au legea Vechiului și a Noului Testament, ei totuși au faptele legii scrise în inimile lor, prin *mărturia cugetului* și prin cercetarea de sine (Rom. 2, 14—15).

Cum lucrează mărturia cugetului sau conștiința ?

Mărturia cugetului sau conștiința, fiind o luminiță și o putere tainică a sufletului nostru, controlează gîndurile, dorințele, cuvintele și faptele noastre, dacă sînt sau nu în conglăsuire cu legea morală. Conștiința morală este asemenea unui înger păzitor, care ne șoptește și ne sfătuiește să ne păzim de rău și să făptuim numai binele, iar cînd nu-i ascultăm sfatul și glasul, ea ne

mustră cu asprime, uneori pînă la moarte, — așa după cum a mustrat pe Cain ucigașul fratelui său Abel, pe Irod ucigașul Sfîntului Ioan Botezătorul și pe Iuda vînzătorul Domnului.

În chipul acesta, în măsura cea mai mare, *păcatele se pedepsesc singure.*

Mustrarea conștiinței este cel mai greu chin al sufletului. „Aș vrea să fug de lume, dar nu pot scăpa de mine", spune un mare scriitor (V. Hugo) despre remușcările lui Cain.

„Lauda noastră (de creștini) este : mărturia cugetului nostru, că ne-am purtat în lume... întru sfințenie și întru curăția cea dumnezeiască" (II Cor. 1, 12)

Care sînt piedicile și contrarele virtuților morale și religioase ?

Întîi de toate este *ura,* contrara iubirii. Ura este una dintre marile piedici care stă în calea fericirii oamenilor. Ura este veninul sau otrava sufletului. Ea se ivește în sufletele pline de răutate și se arată față de oamenii de alte credințe, de alte religii, de alte limbi, de alte națiuni, din aceeași țară, sau din alte țări. In locul urii, Biserica creștină ortodoxă învață *iubirea* frățească a tuturor oamenilor, fără deosebire : „Căci de iubiți pe cei ce vă iubesc, ce mulțumită vi se cuvine ? Sau de faceți bine celor ce vă fac bine, ce mulțumită vi se cuvine ?... Voi însă iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine și împrumutați, neașteptînd nimica și veți avea plată mare și veți fi fiii Celui de sus, căci El este bun și cu cei nemulțumitori și răi" (Luca 6, 32—35).

Topiți ura din suflete ; prin iubire se înlătură una dintre piedicile mari care stau în calea fericirii oamenilor.

Altă piedică este *minciuna*, ascunderea adevărului. După Evanghelie, tatăl minciunii este diavolul (Ioan 8, 44). Mincinosul este tot așa de vinovat ca și ucigașul (Ioan 8, 44). Minciuna este unul dintre păcatele și semnele „omului vechi". De aceea trebuie lepădat dintre noi, ca o haină ruptă și murdară, — *„Nu vă mințiți unul pe altul*, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui" (Col. 3, 9).

„Pentru aceasta, lepădînd minciuna, grăiți adevărul fiecare cu aproapele, său, căci unul altuia sîntem mădulare" (Efes. 4, 25).

Cu minciuna se înlătură încă o piedică din calea fericirii.

Creștinul mărturisește întotdeauna adevărul.

Altă piedică : *mîndria* sau trufia (îngîmfarea sau orgoliul) este o boală a sufletului, o iubire de sine bolnăvicioasă, un păcat din care se nasc o sumedenie de alte păcate : nesupunerea, răzvrătirea lui Lucifer împotriva lui Dumnezeu (I Tim. 3, 6) ; slava deșartă care scoate pe Adam și Eva din rai (Fac. 3, 5—6) ; înfumurarea, disprețul față de cei mici ; nesimțirea față de cel în suferință, fala, fățărnicia, lăudăroșenia, certurile, batjocurile, clevetirea, necredința și altele. Avînd atîtea urmări nefericite, Evanghelia osîndește mîndria în pilda vameșului și fariseului (Luca 18, 9—14) și în mustrările prin care Mîntuitorul Iisus Hristos înfruntă fățărnicia fariseilor și saducheilor (Matei 22—23).

Virtutea contrară mîndriei este *smerenia*, rădăcina și temelia tuturor virtuților.

Faptele Apostolilor ne spun că Sf. Pavel, înainte de a trece la creștinism, cînd se numea Saul, prigonea Biserica și plin de mînie arunca pe creștini în închisori. *Mînia* este o patimă care întunecă mintea și orbește ochii sufletului. Se mai numește iuțime, turbare, aprindere, înfierbîntare. Cine se mînie greșește, spune proverbul. Din mînie odrăslesc alte păcate mari și tot-

așa de grele ca : dușmănia, răzbunarea, nedreptatea înjurătura, ura, prigoana, bătaia și uciderea, — care sînt tot atîtea piedici în calea mîntuirii și a fericirii omului. Din mîndrie regele Irod a ucis 14.000 de copii și împăratul Maximian a ars 20.000 creștini din Nicomidia.

Plini de pizmă și de răutate gadarenii au rugat pe Iisus să se ducă de la ei. *Pizma* (zavistia sau invidia) este părerea de rău pentru binele aproapelui (vindecarea îndrăcitului) și bucuria pentru nenorocirea lui. Cain din pizmă ucide pe fratele său Abel (Fac. 4, 7—8). Din pizma fariseilor Mîntuitorul este judecat la moarte (Matei 27, 18 ; Ioan 11, 47—48). Virtutea de temelie a religiei creștine e dragostea, iar „dragostea nu pizmuește" (I Cor. 13, 4).

Iubirea de argint, rădăcina tuturor relelor (I Tim. 6, 10) este pofta nesățioasă și lăcomia nestăpînită de bunuri pămîntești. Din ea se nasc : zgîrcenia risipa, luxul, nedreptatea, furtul, jurămîntul strîmb, îmbuibarea, nedreptatea, cruzimea, apăsarea săracilor, silnicia, oprirea plății lucrătorilor, desfrînarea, uciderile, războiale. De aceea iubirea de argint este una dintre cele mai mari pidici în calea fericirii.

Alte piedici în calea mîntuirii și a fericirii sînt următoarele :

Batjocurile, rîsul de suferința altuia, *clevetirile și ispitele,* gîndurile, poftele și faptele prin care îngerii cei răi caută să ne amăgească, să ne înșele și să ne facă să călcăm voia lui Dumnezeu.

Omul căzut între tîlhari a fost bătut, rănit și jefuit (Luca 10, 25—37). *Bătăile, tîlhăriile, jafurile și crimele* sînt tot călcări ale poruncilor morale și piedici în calea fericirii.

Bogatului care nu avea alte griji decît să-și mărească hambarele, să mănînce, să bea și să-și petreacă Mîntuitorul îi zice nebun. Păcatele lui de căpetenie

erau : *lăcomia* (pofta de mîcare și băutură peste măsură) și *lenevia.* Din aceste păcate se nasc altele care aduc o mulțime de pagube și nefericiri ca : petrecerile, beția, egoismul, stoarcerea și neplata muncii aproapelui, certurile, pierderea sănătății, a numelui bun și a împărăției lui Dumnezeu. Evanghelia ne învață ca tot ce lucrăm și orice facem, „toate spre slava lui Dumnezeu să le facem" (I Cor. 10, 34).

Sf. Ierarh Nicolae, arhiepiscopul din Mira Lichiei, prin dărnicia sa, scapă din patima desfrînării pe fiicele unei familii oropsite. *Desfrînarea* e împlinirea în afară de lege a poftei trupești, oprită de porunca a șaptea. Urmările desfrînării sînt dintre cele mai nefericite. Patima desfrîului slăbește voința, îmbolnăvește nervii, istovește corpul, distruge viața familiară, risipește munca, pierde sănătatea, răspîndește bolile rușinoase, distruge familii, cetăți și țări întregi. Sf. Apostol Pavel spune că trupul e lăcașul Duhului Sfînt (I Cor. 6, 9—10, 15—19). De aceea trebuie îngrijit și păstrat în curățenie, ca și o biserică. „Pe desfrînați și preadesfrînați îi va judeca Dumnezeu" (Evr. 13, 4).

Între piedicile care opresc pe om să asculte chemarea la nunta (bucuria) împărăției lui Dumnezeu mai sînt grijile pentru mărirea averilor, negustorilor și desfătările.

Acestea sînt patimile și păcatele care stau în calea mîntuirii și a fericirii omului, așa după cum le-am înșirat : ura, înjurăturile, minciuna, mînia, pizma, iubirea de argint, desfrînarea, lăcomia, mîndria, lenevia, batjocurile, clevetirile, bătăile, jafurile, uciderile, cu toate răutățile și urmările lor. Patimile josnice sînt tot atîtea otrăvuri și robii care nefericesc viața omului. Să ne ferim de ele ca de foc și ca de orice lucru despre care știm că ne aduce numai pagubă și suferință.

FAPTELE BUNE

Ca un om să poată fi creștin bun, este deajuns numai să nu păcătuiască ?

Nu. Ca să fii creștin bun trebuie să faci cît mai multe fapte bune. *„Toate cîte voiți să vă facă oamenii, faceți și voi lor asemenea"*, a zis Mîntuitorul Hristos (Matei 7, 12).

Faptele bune sînt zestrea sufletului. Fără fapte bune sufletul se osîndește ; iar dacă am pierdut sufletul, nu mai prețuim nimic. *„Ce va folosi omul de va dobîndi lumea toată și își va pierde sufletul ? Sau ce va da omul schimb pentru sufletul său ?* (Marcu 8, 36—37). Despre Tavita, se spune că era *plină de fapte bune și de milostenii.* (Fapte 9, 36).

Care sînt cele mai alese fapte bune, de milostenie pe care este dator să le dobîndească fiecare creștin ?

Sînt *faptele milosteniei trupești și faptele milosteniei sufletești,* prin care fiecare creștin va da *răspuns bun* înaintea judecății lui Dumnezeu (Matei 25, 31—46).

FĂGĂDUINȚELE

Pentru toți creștinii, învierea Domnului are cea mai mare însemnătate, deoarece ne *dezvăluie tainele vieții dincolo de moartea trupului,* că *viața* biruiește moartea, că *binele* e mai tare decît răul, că *adevărul* poate fi răstignit, dar el iese biruitor chiar și din mormînt, și în sfîrșit că *făgăduințele* pe care ni le-a făcut Mîntuitorul toate sînt adevărate și se împlinesc sigur la vremea lor.

Care sînt cele mai mari făgăduințe pe care ni le-a făcut Mîntuitorul Iisus Hristos ?

Cele mai mari făgăduințe pe care ni le-a făcut Mîntuitorul și pe care le descoperă și le întărește din nou învierea Lui, sînt : *învierea trupurilor, viața veșnică, răsplata sau pedeapsa după moarte,* și *fericirea* nesfîrșită în sînul împărăției lui Dumnezeu.

Învierea morților...

Morții trăiesc și învie ?... se întreabă orice om, fie credincios, fie necredincios ?

Dacă Hristos a înviat și noi vom învia. Și *Hristos a înviat* cu adevărat. *Mărturiile* învierii Lui le avem în Sfînta *Scriptură,* în *Apostolii* și *martirii* nemuritori care au pecetluit cu sîngele și cu viața lor minunea învierii sale, în *bisericile* și în *creștinii* din lumea întreagă, care într-un glas mărturisesc și cîntă :

„Hristos a înviat din morți cu mortea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le".

Învierea Domnului e sărbătoarea morților. Paștile, cu biruința și bucuriile lor, sînt dovada că *morții sînt vii* și că sufletele trăiesc și după moartea trupurilor. *„Dumnezeu nu este al morților, ci al viilor, căci la El toți sînt vii"* (Luca 20, 38). Iisus Hristos prin învierea Sa este *începătura, „pîrga învierii celor adormiți"* (I Cor. 15, 20). „Nu te teme ! Eu sînt cel dintîi și cel din urmă și cel ce sînt viu. Am fost mort și iată *sînt viu, în vecii vecilor, și am cheile iadului și ale morții"* (Apoc. 1, 17—18). „Amin, amin grăiesc vouă, că vine ceasul și *acum este,* cînd *morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu...* Nu vă mirați de aceasta, că vine ceasul în care *toți cei din morminte vor auzi glasul Lui"...* (Ioan 5, 25—28). Dumnezeu *învie morții* (Rom. 4, 17). Duhul

lui Dumnezeu a înviat pe Iisus Hristos din morți ; Același Duh *„va face vii și trupurile noastre cele muritoare"* (Rom. 8, 11).

Făgăduința învierii trupurilor este mai întîi adeverită prin învierea Domnului și e mărturisită de toți creștinii în cuvintele Crezului (articolul 11) : „Aștept învierea morților..."

Și viața veșnică ?

Da... Deodată cu credința în învierea morților, noi creștinii mărturisim și credința în *viața veșnică* : „Aștept învierea morților *și viața veacului ce va să fie*", — pe care numai Iisus Hristos Mîntuitorul ne-a făgăduit-o.

Viața creștinului este o taină ascunsă cu Hristos în Dumnezeu : „Voi ați murit și *viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu*" (Col. 3, 3). Iisus Hristos este viața și învierea creștinilor : *„Eu sînt învierea și viața.* Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi ; și tot cel ce trăiește și crede în Mine, *nu va muri în veac*" (Ioan 11, 25—26). „Oile Mele ascultă glasul Meu și Eu le cunosc și ele vin după Mine. *Eu le dau viață veșnică și în veci nu vor pieri și nimeni nu le va răpi din mîna Mea*" (Ioan 10, 27—28).

„Aceasta este făgăduința pe care El (Fiul lui Dumnezeu) ne-a făgăduit-o : *Viața veșnică*" (I Ioan 2, 25).

Ce ne-a mai făgăduit Iisus Hristos ?

Ne-a mai făgăduit pe Duhul Sfînt și L-a trimis. Ne-a mai făgăduit venirea Sa a doua și judecata de apoi.

Ziua Domnului cea mare și slăvită, de care ne amintește Apostolul (Fapte 2, 20), este ziua venirii a doua și a judecății din urmă, cînd fiecare din noi va fi răsplătit după faptele sale bune cu viața veșnică, iar cel ce a făcut faptele rele cu osînda veșnică.

Răsplata drepților și *pedeapsa* păcătoșilor este una din învățăturile și făgăduințele cutremurătoare ale Evangheliei.

Învierea Domnului ne arată că și noi vom învia cu trupurile, cu care am trăit și vom culege ceea ce am semănat în viața aceasta. În ziua dreptei judecăți, Dumnezeu *„va da fiecăruia după faptele sale"* ; celor buni, viață, cinste și mărire veșnică ; iar celor răi, mînie și urgie veșnică (Rom. 2, 5—10). Sau cum însuși Mîntuitorul grăiește : *„Și se vor duce aceștia* (păcătoșii) *în munca veșnică, iar drepții în viața veșnică"* (Matei 25, 46), în Ierusalimul de sus, în cerul cel nou (II Petru 3, 13), unde vor trăi încununați (Iacob 1, 12) și fericiți în vecii vecilor (Apoc. 22, 5).

Răsplătirea drepților și osîndirea păcătoșilor este o făgăduință la care se cuvine să ne gîndim cît mai des și cu toată atenția.

Făgăduința fericirii

Cea mai mare făgăduință și răsplată pentru urmarea lui Hristos și trăirea după Evanghelie este *fericirea* nesfîrșită din sînul împărăției lui Dumnezeu.

Cele nouă fericiri și toate fericirile cuprinse în Sf. Scriptură nu sînt altceva decît *făgăduințe* care se vor împlini fie în viața cea vremelnică, fie în viața cea veșnică (Matei 5, 3—12).

Ultima fericire și ultima făgăduință este fericirea credinței în înviere, făcută de Mîntiutorul Apostolului Toma : *„Fericiți cei ce nu M-au văzut și au crezut"* (Ioan 20, 29).

Învierea Domnului întărește toate făgăduințele și chezășuiește toate fericirile Evangheliei.

Ce este fericirea ?

Pentru creștini fericirea este un dar de la Dumnezeu. Toți oamenii vor să fie fericiți, toți luptă și aleargă după fericire, dar nu toți sînt fericiți pentru că nu toți știu care este și unde este adevărata fericire.

Unii oamenii își închipuie că fericirea stă în avere, în bogății, în putere și în bani ; alții în ranguri mari, alții în diferite plăceri. Dar toți greșesc pentru că și bogații sînt nefericiți ca și săracii, și împărații ca și oamenii de rînd. Ba se întîmplă că mai mulți oameni fericiți sînt între săraci și plugari decît între împărații și bogații pămîntului.

Unde aflăm adevărata fericire ?

Biserica noastră ortodoxă învață că adevărata fericire o aflăm în iubirea lui Dumnezeu și în păzirea poruncilor Lui. Căci zis-a Domnul : *„Fericiți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc"* (Luca 11, 28).

Este numai un fel de fericire ?

Nu. Sînt mai multe feluri de fericiri, dintre care mai însemnate sînt *cele nouă,* pe care le-a rostit Domnul Iisus Hristos, în *predica de pe Munte* (Matei 5, 3—11).

Care sînt cele nouă fericiri ?

1. *„Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor"*. — „Cei săraci cu duhul" sînt oamenii smeriți și sinceri, care oricîte fapte bune fac, se socotesc tot săraci de ele ; sînt oamenii care nu se mulțumesc niciodată cu binele ce l-au făcut, ci tind mereu tot *spre mai bine.*

2. *„Fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia"*. — Suferința doare, plînsul mîngîie sufletul. Prin lacrimi se varsă din suflet durerea.

3. *„Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul"*. — Nu cei tari și nedrepți, ci cei blînzi și smeriți sînt plăcuți lui Dumnezeu. Cei răi pier, iar cei buni și blînzi, ca Iisus, au parte de binecuvîntarea lui Dumnezeu aici pe pămînt, iar după moarte au parte de viața și fericirea cea veșnică.

4. *„Fericiți cei ce flămînzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura"*. — Cine caută dreptatea așa cum caută cel flămînd pîinea și cel însetat apa, și nu face nimănui strîmbătate, acela va fi răsplătit din belșug de Dumnezeu.

5. *„Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui"*. — Milostivi sînt samarinenii (adu-ți aminte de pilda Samarineanului milostiv — Luca 10, 25—37), adică oamenii care împlinesc faptele îndurării trupești și sufletești, față de aproapele lor. Cu aceștia și Dumnezeu va fi totdeauna milostiv.

6. *„Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu"*. — Oamenii care au numai gînduri bune și cu cugetele curate, au făgăduința că vor vedea fața lui Dumnezeu, pe care o văd numai sfinții și îngerii.

7. *„Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"*. — Sf. Evanghelie nu laudă pe oamenii care merg la judecată, ci-i sfătuiește să se împace pe cale cu pîrîtul (Matei 5, 25). Cei ce trăiesc în pace și cei ce împacă pe alții, precum a împăcat Fiul lui Dumnezeu pe Dumnezeu cu oamenii, vor fi iubiți de Dumnezeu ca niște fii ai Lui.

8. *„Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor"*. — Creștinul cel adevărat nu numai că nu face altuia nedreptate, dar el luptă și suferă pentru dreptate, știind că apără legea lui Dumnezeu.

9. *„Fericiți veți fi cînd vă vor batjocori pe voi și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine"*. — Cine suferă pentru Hristos și pentru Biserica Lui, acela va primi cununa cea nevestejită a măririi, pe care au primit-o în aer sfinții și mucenicii.

Predica celor nouă fericiri se încheie prin cuvintele : „Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri".

Dacă răsplata celor buni întîrzie cîteodată aici pe pămînt, ea îi așteaptă pe toți la Dumnezeu, în ceruri, — în veșnicie.

ÎNCHEIERE

Cum se învață Catehismul ?

Prin întrebări și răspunsuri.

Ce am învățat în Catehism ?

În Catehism am învățat ce să credem și cum să trăim ca să fim fericiți și să moștenim viața cea veșnică.

Ce are în vedere Catehismul ?

Să facă din toți membrii Bisericii creștini buni, adevărați, ortodocși.

Ce este Ortodoxia ?

Ortodoxia este religia noastră, calea cea mai dreaptă și mai scurtă dintre sufletul nostru și Dumnezeu. „Orthos" (cuvînt grecesc) înseamnă *drept ;* „doxă" (iarăși cuvînt grecesc) înseamnă *slavă* sau *mărire.* După știință, linia dreaptă este calea cea mai scurtă dintre două puncte. Ortodoxia este calea dreaptă, cea mai scurtă, dintre om și Dumnezeu. Aceasta este *religia noastră* și de aceea ne numim creștini „ortodocși", adică „dreptcredincioși", „dreptmăritori" sau „dreptslăvitori".

Care sînt tăriile de stîncă ale Ortodoxiei ?

Întîi de toate e *Hristos Dumnezeu.* Ortodoxia este religia și Biserica lui Hristos, — creștinismul în forma lui cea mai veche, cea mai curată, cea mai simplă și mai adevărată.

Ortodoxia nu are întemeietori, ca sectele ; nici nu a avut cutezanța să numească „vicari" (înlocuitori) ai lui Hristos pe pămînt, ca romano-catolicii, care să-L înlocuiască. Ea a rămas la credința Evangheliei, care ne învață că singur Hristos este capul Bisericii și Biserica este trupul lui Hristos (Efes. 1, 22—23 ; Col. 1, 18, 24).

Deasupra Ortodoxiei este numai cupola Bisericii și cerul liber.

A doua tărie de stîncă a Ortodoxiei o vădesc *sfinții :* îngerii păzitori, patriarhii, proorocii, apostolii, martirii, mărturisitorii, marii dascăli și ierarhi ai Bisericii, cuvioșii, purtătorii de Dumnezeu, părinții și toți drepții. Nimeni nu a întruchipat mai frumos învățăturile Evangheliei Domnului Hristos ca sfinții. Nicăieri nu vedem

mai bine, cum s-au lămurit și cum s-au trăit adevărurile religiei creștine, ca în viețile, în predaniile, în cîntările și în învățăturile pilduitoare ale sfinților. Ortodoxia este crezul nostru, *„credința dată sfinților* (Apostoli) *odată pentru totdeauna"* (Iuda, vers 3). Ortodoxia este Biserica tuturor sfinților ; a lui Petru și a lui Pavel și a lui Ioan ; a Martei și a Mariei ; religia credinței și a faptelor bune, a sfîntului har și a virtuților. Ortodoxia nici nu înlătură cultul sfinților (ca protestanții), dar nici nu coboară cultul lor la zgomotul necuviincios al reclamei, ca și cînd fiecare rugăciune ascultată și împlinită de Dumnezeu ar fi o „minune" datorită oarecărui sfînt (ca romano-catolicii). Ortodoxia păstrează cultul sfinților între marginile cuviinței și ale dreptei credințe, ale smereniei și ale firii voite și create de Dumnezeu.

A treia tărie de stîncă a Ortodoxiei este *poporul dreptcredincios. Ortodoxia* este o Biserică populară, pentru popor, — pentru dorurile, durerile, bucuriile, trebuințele de mîntuire ale poporului credincios. Ortodoxia a fost și este solidară cu cerul de sus și cu poporul de jos. Ortodoxia nu are „cetăți eterne" pe pămînt — că „nu avem aici cetate stătătoare" (Evr. 13, 14) ; nu este nici cu Roma papală, nici cu Viena imperială ; cu nici o împărăție lumească și cu nici o putere pămîntească potrivnică lui Hristos și Evangheliei. Ortodoxia este cu sine însăși, adică cu Hristos Domnul, cu Evanghelia, cu Biserica, cu sfinții și cu credincioșii ei. În Ortodoxie toate cărțile sînt scrise în limba și pe înțelesul credincioșilor. În Ortodoxie nu există limbi sfinte, ci fiecare limbă care se roagă lui Dumnezeu, care citește cuvîntul lui Dumnezeu, devine limbă sfințită, sfîntă.

Aceasta este Ortodoxia : *Hristos* cu darurile Bisericii și cu adevărurile Evangheliei Lui ;

Sfinții, cu viețile, virtuțiile, rugăciunile, cîntările, învățăturile și predaniile lor și

Credincioșii cu trebuințele lor de mîntuire, cu dorurile, durerile și bucuriile lor.

Acestea sînt tăriile, bazele și temeiurile de stîncă ale credinței noastre creștine. Hristos e capul Bisericii ; sfinții sînt icoanele noastre de model ; credincioșii sînt trupul cel viu și tainic al Bisericii lui Hristos.

„Voi sînteți Biserica lui Hristos și (fiecare) mădular în parte" (I Cor. 12, 27).

Care este scopul vieții noastre ?

Scopul vieții noastre este viața cea sfîntă și fericirea cea veșnică în iubire cu Dumnezeu.

Cum va fi lumea cea nouă, viața și fericirea cea veșnică ?

Va fi un cer și un pămînt nou, după cum se scrie în cartea Apocalipsei : „Am văzut un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe tron, de la a cărui față fugiră pămîntul și cerul, și loc nu se mai găsi pentru ele. Și am văzut pe morți, pe cei mari și pe cei mici, stînd înaintea tronului și cărțile au fost deschise și a fost deschisă și altă carte — care este cartea vieții — și morții au fost judecați din cele scrise în cărți, după faptele lor. Și marea a dat pe morții cei din ea și moartea și iadul au dat pe morții din ele și au fost judecați, fiecare după faptele sale... Și am văzut un cer nou și un pămînt nou. Căci cerul cel dintîi și pămîntul cel dintîi au trecut, iar marea nu mai este. Și am văzut cetatea cea sfîntă, noul Ierusalim, coborîndu-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă împodobită pentru mirele ei. Și am auzit din tron, un glas puternic zicînd : iată cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge

orice lacrimă din ochii lor și moartea nu va mai fi, nici plîngere, nici strigăte, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintîi au trecut... Nu vor mai flămînzi, nici nu vor mai înseta, nici nu-i va mai dogori soarele și nici arșița, căci Mielul *(Iisus Hristos)*, care este în mijlocul tronului îi va paște și-i va duce la izvoarele apelor vieții și Dumnezeu va șterge orice lacrimă din ochii lor.

Și noapte nu va mai fi și nu au trebuință de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu îi va lumina și vor împărăți în vecii vecilor"... (Apoc. 20, 11—13 ; 21, 1—4 ; 7, 16—17 ; 22, 5).

CUPRINS

I. CREDINȚA CREȘTINĂ

	Pag.
Prefață	
Descoperirea dumnezeiască : Ce este Catehismul ? Cîte părți are Catehismul ? Ce este religia ? De unde avem religia ? Ce este descoperirea dumnezeiască ? Prin cine a făcut Dumnezeu descoperirea ? Cum trebuie să primim descoperirea ? Unde se cuprinde descoperirea dumneziască ?	7— 9
Sfînta Tradiție sau Predania : Ce înțelegemaprin Sf. Tradiție ? Ce însemnătate are Sf. Tradiție ? Ce spune Sf. Scriptură despre Sf. Tradiție	9— 10
Sfînta Scriptură : Ce este Sf. Scriptură ? Cum s-a scris Sf. Scriptură ? Cine păstrează Sf. Scriptură și cine poate învăța cele cuprinse în ea ?	11— 13
Simbolul Credinței : Ce este Simbolul credinței ?	13— 14
Preasfînta Treime : Care este cea dintîi învățătură din Crez ? De unde știm că Dumnezeu este unul în trei fețe sau persoane ? Cum se înțelege taina Preasfintei Treimi ? Rugăciuni către Preasfînta Treime	14— 17
Facerea lumii : Pe lîngă învățătura despre Dumnezeu Tatăl, ce învățătură mai cuprinde articolul prim din Simbolul credinței ? Rugăciunea către îngerul păzitor. Cum a făcut Dumnezeu lumea văzută ?	17— 18
Facerea omului : Cum a făcut Dumnezeu pe om ? Ce înțelegem prin chipul și asemănarea lui Dumnezeu în om ?	18— 19
Raiul : Unde și cum trăiau cei dintîi oameni ? După ce fel de legi trăia omul în rai ?	19— 20

Pag.

Păcatul strămoșesc: Cît a ținut fericirea din rai? Cum se numește păcatul neascultării și care sînt urmările lui? Cum a mîngîiat Dumnezeu pe Adam și Eva, cînd i-a scos din rai? . . . . . 21— 23

Dumnezeu Fiul: Care este articolul al doilea din Crez și ce învățătură cuprinde? Cine este Domnul nostru Iisus Hristos? Ce mărturii avem despre dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos? Rugăciuni către Dumnezeu Fiul . . . . . 23— 28

Iisus Hristos Mîntuitorul: Care-i articolul al treilea din Crez și ce învățătură cuprinde? Cum și prin cel fel de lucrări ne-a arătat Domnul Iisus Hristos calea mîntuirii? Ce învățături cuprinde Sf. Evanghelie? De ce a pătimit Mîntuitorul? Ce ne arată minunile Mîntuitorului? Rugăciuni către Domnul Iisus Hristos . . . . . 28— 32

Maica Domnului: Ce învățătură mai cuprinde articolul al treilea din Crez? Cum vestește Evanghelia întruparea Domnului? Ce nume se cuvine Fecioarei Maria? Care e mărimea ce se cuvine Născătoarei de Dumnezeu. Rugăciuni către Născătoarea de Dumnezeu . . . . . 32— 35

Răstignirea Domnului: Care este articolul al patrulea din Crez și ce învățătură cuprinde? De ce a fost răstignit Mîntuitorul Iisus Hristos și ce trebuie să credem despre patimile Lui? Cum ne facem noi creștinii părtași ai jertfei mîntuitoare de pe Golgota? Unde se aduce Sf. Jertfă? Pentru ce cinstim Sf. Cruce? Cum se face și ce însemnează semnul Crucii? Rugăciuni către Mîntuitorul Iisus Hristos 36— 40

Învierea Domnului: Care sînt articolele al cincilea și al șaselea din Crez și ce învățătură cuprind? Ce spune Sf. Scriptură despre învierea Domnului? Cu ce trup a înviat și S-a înălțat Domnul Iisus Hristos? Cum se înțelege înălțarea Domnului la cer? **Rugăciune** la învierea Domnului . . . . . 40— 44

Pag.

Iisus Hristos Judecătorul: Care-i articolul al şaptelea din Crez şi ce învăţătură cuprinde? Ce învaţă Noul Testament despre venirea a doua? Cînd va veni Fiul Omului? Care sînt semnele venirii a doua? Cum se va face Judecata de apoi? Rugăciune . . . . . 45— 48

Dumnezeu Duhul Sfînt: Care-i articolul al optulea din Crez şi ce învăţătură cuprinde? De ce spunem că Duhul este Sfînt? De ce mărturisim că Sf. Duh a grăit prin prooroci? Cum s-a arătat Duhul Sfînt? Rugăciune către Dumnezeu Duhul Sfînt . . 48— 51

Sfînta Biserică: Care-i articolul al nouălea din Crez şi ce învăţătură cuprinde? Ce este Biserica? Cum se mai numeşte Biserica în Noul Testament? Cine conduce Biserica? Cine face parte din Biserică? De ce spunem în Crez că Biserica este: una, sfîntă, sobornicească şi apostolească? Care sînt poruncile Bisericii? Ce cere Sfînta Biserică de la fiii ei? Tropare de umilinţă ce le zicem cînd intrăm în Sfînta Biserică . . . . . 51— 56

Sfintele Taine: Care-i articolul al zecelea din Crez şi ce învăţătură cuprinde? Ce este Taina? Ce este „harul". Care sînt Tainele Bisericii noastre? Ce este Botezul? Este tot una botezul Domnului cu Taina Sf. Botez? Ce este ungerea cu Sf. Mir? . . . 56— 59

Sfînta Taină a Pocăinţei: Ce este Pocăinţa? Cînd a fost aşezată taina Pocăinţei? De ce este de folos Pocăinţa? Ce se cere de la cel ce se spovedeşte? Rugăciunea de pocăinţă: Psalmul 50 . . . 59— 62

Sfînta Taină a Împărtăşaniei: Ce este Sf. împărtăşanie? Cînd a fost aşezată Sf. Împărtăşanie? De ce trebuie să ne împărtăşim? Cînd se face Sf. Împărtăşanie? Ce rugăciuni spunem cînd ne împărtăşim şi după Sf. Împărtăşanie . . . . . 62— 65

Sfînta Taină a Preoţiei: Ce este preoţia? Cînd a fost aşezată Taina Preoţiei? Cîte trepte are Preoţia? Cine poate fi preot? Cum trebuie să ne purtăm faţă de preoţi? . . . . . 65— 68

Pag.

Sfînta Taină a Nunții : Ce este nunta ? De cînd este Nunta ? În ce constă Taina Nunții ? Ce trebuie să știe tinerii cînd se căsătoresc ? . . . . . 68— 70

Sfînta Taină a Maslului : Ce este Sf. Maslu ? Cînd și cum s-a așezat Taina Sf. Maslu ? Unde și cum se face Sf. Maslu ? . . . . . 70— 72

Învierea morților : Care este articolul al 11-lea din Crez și ce învățătură cuprinde ? Ce este moartea ? Care este cauza morții ? Este cu putință învierea morților ? De ce vor învia trupurile ? Cum vor fi trupurile înviate ? Ce datorii avem față de cei morți și în ce constă cultul morților ? De ce Dumnezeu a ascuns omului ceasul morții ? Rugăciune pentru morți . . . . . 73— 77

Cultul sfinților : Ce mai învățăm în legătură cu viața de după moarte ? Ce este și în ce constă cultul sfinților ? De ce se cuvine sfinților un cult deosebit ? . . . . . 77— 80

Cultul icoanelor : Ce este cultul icoanelor ? Cinstirea icoanelor nu este închinare la idoli ? Avem noi dovezi în Sf. Scriptură pentru cultul icoanelor ? Ce folos avem din cultul icoanelor ? . . . . . 80— 82

Viața veșnică : Care este articolul al 12-lea din Crez și ce învățătură cuprinde ? Ce va fi după judecata de apoi ? Ce este raiul ? În ce va consta răsplata drepților în rai ? Ce este iadul ? În ce constau pedepsele păcătoșilor în iad ? Ce înseamnă „Amin“ ? 82— 85

II. CULTUL CREȘTIN

Cultul religios : Ce este cultul religios ? De unde avem cultul creștin ? Cultul religios se cere ținut ca și credința religioasă ? . . . . . 89— 90

Rugăciunea : Ce este rugăciunea ? De cîte feluri este rugăciunea ? Cum să ne rugăm ? Ce este închinarea, îngenuncherea, metania, prosternarea, încru-

Pag.

cișarea mîinilor și ridicarea brațelor ? În cîte chipuri poate omul să-și facă rugăciunea ? Care sînt binefacerile rugăciunii ? Care sînt timpurile de rugăciune ? Unde să ne rugăm ? Care sînt locurile de rugăciune ? Care este rugăciunea cea mai frumoasă ? Cîte părți are „Tatăl nostru" ? Cîte și care sînt cererile din rugăciunea „Tatăl nostru" ? Care este încheierea rugăciunii Tatăl nostru ? . . . . . 90—100

Duminica și sărbătorile : Ce este Duminica ? De ce creștinii sărbătoresc Duminica în locul sîmbetei ? Care sînt sărbătorile creștinilor drept-credincioși ? . . . . . 100—103

Biserica sau casa Domnului : Care este cel dintîi rod al Duhului Sfînt ? Cînd trebuie să cercetăm biserica ? Unde și cum se zidește o biserică ? Care sînt părțile bisericii ? Ce este altarul bisericii și ce se află în el ? Ce este iconostasul ? Ce lucruri se află în pridvorul și corabia bisericii ? Care sînt podoabele bisericii, veșmintele și obiectele sfinte ? Cum se sfințește o biserică ? Care sînt cărțile cele mai de seamă ale Bisericii ? Cum se nă purtăm în sfînta biserică, în casa și în fața lui Dumnezeu ? Ce daruri sîntem noi datori să dăm bisericii ? Cum să cîntăm în biserică ? Ce locuri sfinte mai avem, afară de biserică ? . . . . . 103—116

Cele șapte laude ale Bisericii : Care sînt cele șapte laude ? Ce este Miezonoptica ? Ce este Utrenia ? Ce închipuiește și ce cuprinde Utrenia ? Ce sînt ceasurile ? Ce este Vecernia ? Ve este Pavecernița ? Ce este Litia ? . . . . . 116—122

Cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii — Taina Sf. Botez : Ce este botezul ? Ce se cere de la cel ce se botează ? De ce se botează copiii ? Cine poate boteza ? Cum se face slujba Sf. Botez și ce înseamnă ceremoniile de la Sf. Botez ? . . . . . 122—127

Taina Sf. Mir : Ce este Sf. Mir și ce este ungerea cu Sf. Mir ? Cum se face ungerea cu Sf. Mir ? Ce mai urmează după ungerea cu Sf. Mir ? . . . .127—130

Pag.

Taina Sf. Pocăințe: Ce este Pocăința? Cum să ne pregătim pentru spovedanie? Cum să ne spovedim păcatele? Cum să ne purtăm după Sf. Spovedanie? . . . . . 130—134

Taina Sf. Împărtășanii (Euharistiei): Ce este Cina Domnului? Ce este jertfa sau răstignirea Mielului? Cum să ne pregătim pentru Sf. Împărtășanie? . . . . . 134—136

Taina Sf. Preoții: Ce este Preoția? . . . . . 136—139

Taina Sf. Cununii: Ce este Cununia? Cînd și cum se săvîrșește Cununia? Ce mai trebuie să știe mirii? . . . . . 139—141

Taina Sf. Maslu: Ce este Sf. Maslu? Cine săvîrșește slujba Sf. Maslu? Care sînt părțile mai însemnate din slujba Tainei Sf. Maslu? . . . . 141—143

Sfînta Liturghie: Ce este Sf. Liturghie? Cele trei Liturghii. Liturghia Darurilor înainte sfințite, Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, Liturghia Sf. Vasile cel Mare. Ce înțelesuri ale Sf. Liturghie? Proscomidia. Ce este și ce înțeles are Liturghia chematiților? Cum se vestește fără încetare Sf. Evanghelie prin Sf. Liturghie? Ce este și ce înțeles are Liturghia credincioșilor? Prefacerea Sfintelor Daruri. Sfînta Liturghie de la prefacere pînă la sfîrșit? . . 143—155

Ierurgiile: Ce sînt ierurgiile? Ce este aghiasma cea mare? Ce este aghiasma cea mică? Ce slujbe se fac la nașterea copilului? . . . . . 155—158

Cultul morților: Cum se arată cinstirea morților? Cum însoțim noi creștinii pe morți și ce înțeles are slujba înmormîntării? Ce datorii mai avem față de morți? Care sînt zilele pentru pomenirea morților? Ce datorii mai avem față de sufletele și truprile morților? . . . . . 159—166

Postul: De ce postim? Care este rostul și folosul postului în creștinism? De cîte feluri este postul și cum să postim? Care sînt posturile de peste an? — Ce sînt Acatistele și Paraclisele? . . . . . 166—170

Pag.

III. MORALA SAU VIAȚA CREȘTINĂ

Viața creștină: Ce trebuie să mai facă omul creștin ca să se mîntuiască și să fie fericit? Cum se arată viața creștină? . . . . . 173—174

Legea creștină: Ce este viața și ce este legea? De cîte feluri sînt legile? Ce însemnătate are legea lui Dumnezeu în viața omului? Înainte de Iisus Hristos ce descoperiri avem de la Dumnezeu? Care sînt cele *zece porunci* și ce înseamnă fiecare? Cele zece porunci din Vechiul Testament s-au păstrat și în Noul Testament? Care este cea mai mare poruncă și cea mai însemnată învățătură morală din Noul Testament? Unde se cuprind mai pe scurt învățăturile, legile și canoanele Bisericii? . . . . . 174—182

Virtutea creștină: Ce este virtutea? De cîte feluri este virtutea? Ce însemnătate au virtuțile în viața morală? . . . . . 182—184

Virtuțile religioase. *Credința:* Ce este credința? Unde se cuprinde și se învață credința creștină? *Nădejdea:* Ce este nădejdea? *Iubirea creștină:* Ce este iubirea? Cum este iubirea creștină. Cum poate omul să-și arate iubirea față de Dumnezeu? . . . 184—189

Virtuțile morale: Dreptatea, înțelepciunea, bărbăția, cumpătarea, smerenia. Ce este mila? Ce este iertarea? Mai sînt și alte virtuți morale? Care este cea mai înaltă virtute morală? Sfințenia . . . . 189—194

Sfaturile Evangheliei: Ce sînt sfaturile evanghelice? . . . . . 195—196

Datoriile creștinului: Ce datorii morale și religioase are de îndeplinit creștinul? Ce datorii are creștinul față de sine? Ce datorii morale și religioase are de împlinit creștinul față de familia sa? Ce datorii are creștinul față de semeni? Ce datorii are creștinul față de patria în care trăiește? Ce datorii avem față de Dumnezeu? Ce datorii are creștinul față de religie? Ce datorii are creștinul față de Biserică? . . . . . 196—203

Pag.

Datoria și virtutea muncii : Cum să lucrăm ? . 204—205

Pedicile — păcatele : Care sînt piedicile care stau în calea împlinirii legilor, poruncilor, virtuților și datoriilor creștinului ? Care sînt răutățile păcatului și de ce trebuie să ne ferim de el ca de foc și ca de moarte ? De cîte feluri este păcatul ? Care sînt păcatele împotriva Duhului Sfînt ? Care sînt păcatele strigătoare la cer ? Care sînt păcatele de căpetenie ? Cine și cum pedepsește păcatele grele ? Cum lucrează *conștiința* ? Care sînt piedicile și contrarele virtuților morale și religioase ? Ura, minciuna, mîndria, mînia, pizma, iubirea de argint. Alte piedici în calea mîntuirii și a fericirii . . . . . 205—213

Faptele bune : Ca un om să poată fi creștin bun este deajuns numai să nu păcătuiască ? Care sînt cele mai alese fapte bune ? Care sînt faptele milei trupești ? Care sînt faptele milei sufletești ? . . . 214

Făgăduințele : Care sînt cele mai mari făgăduințe pe care ni le-a făcut Mîntuitorul Iisus Hristos ? Morții trăiesc și învie ? Și viața veșnică ? Ce ne-a mai făgăduit Iisus Hristos ? Făgăduința fericirii. Ce este fericirea ? Care este adevărata fericire ? Este numai un fel de fericire ? Care sînt cele nouă fericiri ? . . . . . 214—220

Incheiere : Cum se învață Catehismul ? Ce am învățat în Catehism ? Ce are în vedere Catehismul ? Ce este Ortodoxia ? Care sînt tăriile de stîncă ale Ortodoxiei ? Care este scopul vieții noastre ? Cum va fi lumea cea nouă, viața și fericirea cea veșnică ? . 220—224

Cuprinsul . . . . . 225—232

Redactor : Pr. VASILE AILIOAEI
Tehnoredactor : Păr. V. BOGDAN
Desene : STOIANOV VLADIMIR

Dat la cules 20 februarie 1990. Bun de tipar 20 mai 1990. Format 16/61×86 broșat. Coli de tipar 14,50.

Tiparul executat sub comanda nr. 654 la I. P. „Filaret", str. Fabrica de chibrituri nr. 9—11, București
România